

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar

KÖTELMI JOGI
JOGESETTÁR

A jogesetek Dr.Landi Balázs által jegyzett PJ3 szemináriumi tematikához kapcsolódó sorrendben és tartalommal kerültek összeállításra a 2026/2027. tanév 1.félévében.

Készítette: Dr.Landi Balázs, egyetemi docens
PPKE JÁK Polgári jogi Tanszék

Lezárva: 2026.szeptember 1.

TARTALOMJEGYZÉK

1. EBH2009. 2038.	3
2. EBH2009. 2096.	7
3. EBH2011. 2336.	9
4. EBH2006. 1401.	13
5. EBH2005. 1304.	16
6. EBH2011. 2314.	19
7. BH2007. 83.	22
8. BH1992. 779.	27
9. BH1994. 591.	29
10. BH2000. 14.	31
11. BH1979. 375.	33
12. BH1980. 51.	35
13. EBH2006. 1402.	37
14. EBH2005. 1221.	40
15. EBH2010. 2222.	43
16. EBH2005. 1332.	46
17. BH1978. 520.	49
18. BH2001. 170.	51
19. EBH2012. P.2.	53
20. EBH2005. 1305.	56
21. BH1999. 381.	58
22. EBH2009. 1954.	61

23. BH1999. 302.....	65
24. BH1996. 599.....	68
25. BH1996. 328.....	70
26. EBH2001. 521.....	78
27. EBH2009. 2042.....	80
28. BH2000. 348.....	85
29. BH2005. 251.....	87
30. BH2000. 402.....	92

EBH2009. 2038.

Álképviselő egyoldalú jognyilatkozata (felmondása) a képviselt személy esetleges nyilatkozatáig nem teremt függő jogi helyzetet a harmadik személy utólagos jóváhagyása analógiájára, és nem teremt a felmondás címzettje számára nyilatkozattételi kötöttséget [1959. évi IV. törvény 215. §, 219. §, 221. §, 319. §, 321. §].

A peres felek 1996. december 2-án megbízási szerződést kötöttek, melyben megállapodtak, hogy az alperes jogtanácsosa betegségének időtartamára az ügyvéd felperes ellátja az alperesnél felmerülő jogi tevékenységet és az alperes képviseletét. A megállapodás szerint a felperes a székhelyén látja el e feladatokat. Előre egyeztetett időpontban köteles az alperes rendelkezésére állni, esetleges akadályoztatása esetén ennek bejelentése mellett másik ügyvédet helyettesként állítani. A szerződést a felek 1999. január 4-én határozatlan időtartamúvá módosították és megállapodtak abban is, hogy a szerződést bármelyik fél 30 nap felmondási idővel írásban felmondhatja. A megbízási díjat átalányösszegben határozták meg, 2006. január 1. napjától kezdődően ennek mértéke 145 099 forint volt.

A városi bíróság az alperes kérelmére a felperesnek adott általános meghatalmazást 3/1996. sorszámon nyilvántartásba vette.

2006. október 20-án az alperes tagságából alakult bizottság rendkívüli közgyűlést hívott össze, ahol a jelenlevők többsége megbízott elnöknek K. J.-né főkönyvelőt választotta meg. Az ekkor, majd a 2006. november 24-én megtartott közgyűlésen a jelenlevők azt a szándékukat fogalmazták meg, hogy az alperes korábbi elnökét leváltásák és a felperes megbízási szerződését megszüntessék. K. J.-né 2006. november 13-án kelt és a felperesnek november 14-én kézbesített „tájékoztatás” megnevezésű nyilatkozatával arról értesítette a felperest, hogy a megbízási jogviszonyt azonnali hatállyal megszüntetik, és az ahhoz kapcsolódó általános meghatalmazást visszavonják.

A városi bíróság 2007. április 17-én jogerőre emelkedett végzésével az általános meghatalmazás visszavonására irányuló alperesi kérelmet elutasította.

A megyei bíróság az ítéltábla által felülvizsgált határozatával a 2006. október 20-i közgyűlés és a november 24-i küldöttgyűlés határozatait megsemmisítette, a változásbejegyzés iránti kérelmet elutasította. A megyei bíróság mint cégbíróság 2008. március 4-én hozott végzésével az alperes törvényes működésének helyreállítása céljából Sz.-né dr. O. E.-t felügyelőbiztosként kirendelte. A felügyelőbiztos által összehívott 2008. augusztus 7-i alperesi közgyűlésen K. J.-né elnökké választották. A felügyelőbiztos kérelmére a városi bíróság 2008. július 3-án kelt végzésével az alperes által a felperes részére adott általános meghatalmazást a nyilvántartásból törölte.

A felperes 2006. november hónapig az alperes utasításainak megfelelően ellátta a megbízási szerződésben vállalt tevékenységet. 2006. december hónaptól kezdődően azonban a közgyűlési határozatokra hivatkozással az alperes - a felperes sorozatos erre irányuló kérelme ellenére - utasításokat nem adott, költséget és megbízási díjat nem fizetett. A felperes a folyamatban lévő szövetkezeti ügyeket lehetőségeihez mérten ellátta. Az alperes fenti magatartására hivatkozással 2008. június 26-án a felügyelőbiztoshoz címzett nyilatkozatával a megbízási szerződést azonnali hatállyal felmondta.

A felperes módosított keresetével a 2006. november 1-jétől 2008. június 28. napjáig esedékessé váló 2 918 913 forint megbízási díj és kamatai megfizetésére kérte az alperest kötelezni.

Az alperes viszontkeresetével 2 111 003 forint és kamatai iránt kártérítési igényt érvényesített.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy a felperesnek fizessen meg 2 882 633 forintot és kamatait. Ezt meghaladóan a keresetet, továbbá a viszontkeresetet teljes egészében elutasította.

A kereset elbírálása körében megállapította, hogy K. J.-né 2006. november 13-án kelt felmondása nem volt jogszerű, mert a felmondás időpontjában nem volt az alperes törvényes képviselője. Nem volt jelentősége annak a ténynek, hogy K. J.-né álképviselőként történt eljárását az alperes közgyűlése 2007., illetve 2008. évben jóváhagyta és visszaható hatállyal megerősítette. A keresetet mind jogalapjában mind összepszerűségében alaposnak találta, mivel a felügyelőbiztoshoz címzett felperesi felmondásban megfogalmazott súlyos szerződésszegés bizonyítást nyert, a kereset összepszerűségét a bizonyítékok szintén alátámasztották.

A viszontkeresetet elutasító döntése indoklásában hangsúlyozta, hogy a felperes a perbeli időszakban az alperes ügyeit a tőle elvárható gondossággal intézte.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet fellebbezéssel nem támadott rendelkezését nem érintette. Fellebbezéssel támadott részét részben megváltoztatta, és az alperest terhelő marasztalást 72 550 forintra és kamataira leszállította. A perköltségre vonatkozó rendelkezéseket részben megváltoztatta, egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást azzal egészítette ki, hogy az alperes 2008. augusztus 7-i közgyűlésén a közgyűlés elfogadta a felperes megbízási szerződésének 2006. november 1-jei hatállyal történő felmondását.

Az ítélet jogi indokai között megállapította, hogy a megbízási szerződés nem a felperes 2008. június 26-i keltű felmondása, hanem azáltal szűnt meg, hogy az alperes 2008. augusztus 7-i közgyűlése K. J.-né álképviselő korábbi azonnali hatályú felmondását visszaható hatállyal jóváhagyta. Eddig az időpontig az alperesnek nem volt törvényes képviselője. A közgyűlés törvényesen nem működhetett, ezért függő jogi helyzet keletkezett, melyre analógiaként az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 215. §-ának a rendelkezéseit alkalmazta. Az ítélet indokai szerint az alperes erre jogosult testülete döntéséig a felek a jognyilatkozataikhoz kötve voltak, ezen időtartamon belül a felperes sem gyakorolhatta jogszerűen a felmondási jogát. A közgyűlés döntése folytán az azonnali hatályú felmondás a Ptk. 221. §-a alapján érvényessé vált. A másodfokú bíróság a visszaható hatályú azonnali hatályú felmondást a Ptk. 483. § (1) bekezdése alapján is jogszerűnek minősítette, mivel az 2006. november 14-én a felperessel szemben hatályosuk. A szerződés az alperesi felmondással megszűnt, ezért azt a felperes 2008-ban már nem mondhatta fel. A másodfokú bíróság a felperes keresetét csak a 2006. novemberi megbízási díj tekintetében találta alaposnak. Osztotta az elsőfokú bíróság jogi álláspontját az alperes viszontkeresetének elutasítása körében.

A jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelmében a felperes vitatta, hogy az álképviselő 2006. november 13-i azonnali hatályú felmondása a közgyűlés jóváhagyásával érvényessé vált. A Ptk. 321. § (1) bekezdése és 319. § (2) bekezdése alapján sérelmezte a Ptk. 221. § (1) bekezdésének, valamint a Ptk. 215. §-ának az analóg alkalmazását. Ezzel szemben előadta, hogy felmondását a cégbíróság által kijelölt felügyelőbiztossal közölte, aki a 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 82. § (3) bekezdése alapján az alperes törvényes képviselője volt. Jogszerű felmondása következtében a közgyűlés már nem hagyhatta jóvá a megszűnt szerződés alperesi álképviselő által történt felmondását. Egyébként az alperes törvényes képviselője, a felügyelőbiztos az álképviselő felmondását nem hagyta jóvá, így kötöttségétől a Ptk. 215. § (1) bekezdése alkalmazásával is szabadult volna. Másodlagosan hivatkozott a megbízási nélküli

ügyvitelnek a Ptk. 486. § (2) bekezdésében foglalt szabályaira a perbeli időszakban végzett tevékenysége díjazásával kapcsolatban.

Indokai alapján a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában fenntartására irányult. Utalt arra, hogy a felügyelőbiztos törvényes képviselői jogkörét csak a cégbíróság végzésében meghatározott körben gyakorolhatta a 2006. évi V. törvény 82. § (4) bekezdése alapján. A végzés a felügyelőbiztos számára a közgyűlés összehívását írta elő a korábbi közgyűlési döntések felülvizsgálata érdekében.

A felülvizsgálati kérelem alapos.

A Legfelsőbb Bíróság több okból nem osztja a másodfokú bíróságnak a perbeli felmondásra a Ptk. 215. §-ának „analóg” alkalmazásával kapcsolatban elfoglalt jogi álláspontját.

A Ptk. 219. § (1) bekezdése szerint más személy (képviselő) útján is lehet szerződést kötni, vagy más jognyilatkozatot tenni, kivéve, ha a jogszabály szerint a jognyilatkozat csak személyesen tehető meg. A (2) bekezdés értelmében a képviselő cselekménye által a képviselt válik jogosítottá, illetőleg kötelezetté.

A képviseleti jogosultság nélkül más nevében tett jognyilatkozat érvénytelen. Tehát azt a személyt, akinek nevében az álképviselő nyilatkozott, nem jogosítja és nem kötelezi. A Ptk. 221. § (1) bekezdése értelmében azonban, ha a képviselt személy az álképviselő cselekményét utólag jóváhagyja, a jognyilatkozat érvényessé válik, és ugyanaz a hatása, mint akkor, amikor a képviseleti jog fennáll, vagy a képviselt fél maga nyilatkozik. A Ptk. 221. § (1) és (2) bekezdése egyebekben - a jognyilatkozat érvénytelenségére tekintettel - az álképviselő és a vele szerződő fél jogviszonyát rendezi, az utóbbival szemben az álképviselő korlátozott vagy korlátlan kártérítési felelősségét megállapítva.

Ebből következően nem „a harmadik személy”, hanem az álképviselő és az általa képviselt személy belső jogviszonyára tartozó kérdés, hogy az utóbbi az álképviselő nyilatkozatával kapcsolatban milyen álláspontot foglal el. A képviselt fél a szerződési nyilatkozatot utólag jóváhagyhatja, a jóváhagyást kifejezetten megtagadhatja, de a nyilatkozattételt mellőzheti is. Ez utóbbi esetekben a jognyilatkozat nyilvánvalóan érvénytelen marad. A képviselt felet nyilatkozattételi kötelezettség nem terheli, esetleges nyilatkozattételéig a Ptk. 215. §-ában meghatározott függő jogi helyzet tehát nem keletkezhet.

A peradatok alapján nem volt vitatott, hogy K. J.-né akkori főkönyvelő „megbízott szövetkezeti elnök” a 2006. november 13-i keltű azonnali hatályú felmondást az alperes álképviselőjeként intézte a felpereshez. Azt a felperes jogszerűen utasította vissza és folytatta a rendelkezésére álló keretek között a megbízás teljesítését a Ptk. 474. § (1) és (2) bekezdése, valamint az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 3. § (2) bekezdése alapján.

A Legfelsőbb Bíróság tévesnek találta a másodfokú bíróság jogi álláspontját arra figyelemmel is, hogy adott esetben nem a szerződéskötő felek egybehangzó akaratnyilatkozatát feltételező szerződés, hanem egyoldalú jognyilatkozatok - felmondások - érvényességével kapcsolatos jogvitáról kellett dönten. A Ptk. 199. §-a értelmében az egyoldalú jognyilatkozatokra - ha a törvény kivételt nem tesz - a szerződésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A Ptk. 215. § (1) bekezdése - legalább két szerződő felet feltételezve - a felek saját jognyilatkozatukhoz való kötöttségét írja elő. Amennyiben tehát a Ptk. 215. §-a adott esetben egyáltalán alkalmazható lenne, az csak az alperesre háríthatna nyilatkozati kötöttséget, a felperes szerződésből eredő, önállóan gyakorolható nyilatkozattételi jogát azonban semmiben nem korlátozná. A felperes is szabadon élhetett a szerződésben és a Ptk.-ban biztosított önálló felmondási jogával a kifejtettekre tekintettel, és azért is, mert az esetleges utólagos jóváhagyásig az alperesi álképviselő felmondása érvénytelen

volt, joghatállyal nem rendelkezett, azaz a szerződést nem szüntette meg.

A Legfelsőbb Bíróság nem értett egyet a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott indokkal, amely szerint a Ptk. 319. § (2) bekezdésére és 321. § (1) bekezdésére figyelemmel a közgyűlés visszaható hatállyal nem tehetné érvényessé az álképviselő felmondását. A jogviszony természetéből következik, hogy az utólagos jóváhagyás az érvénytelenséget ez esetben orvosolja. A jognyilatkozat úgy válik érvényessé, mintha azt már eredetileg is a képviselt fél tette volna meg.

Adott esetben azonban a felperesi felmondás időpontjában, 2008. június 26-án a megbízási jogviszony fennállt. A szerződést a felperes jogszerűen felmondhatta az alperes akkori törvényes képviselőjével, a cégbíróság által kirendelt felügyelőbiztossal közölve. A felügyelőbiztos a Ctv. 82. § (4) bekezdése alapján a cégbíróság végzésében meghatározottak szerint a vezető tisztségviselő jogkörét gyakorolta, mivel kirendelésének oka az volt, hogy az alperesnek nem volt megválasztott vezető tisztségviselője. Az alperes ellenkérelmében kifejtett állásponttal szemben a végzésből nem tűnik ki a felügyelőbiztos törvényes képviselői jogkörének olyan értelmű korlátozása, hogy a felperes felmondását nem fogadhatta el. A végzés értelmében a felügyelőbiztos a vezető tisztségviselő jogkörét gyakorolta, cégjegyzésre jogosult személy volt a törvénysértő állapot megszüntetéséhez szükséges mértékben. Ennek körében a cégbíróság - a taxatív felsorolást mellőzve - a felügyelőbiztos elsődleges kötelezettségévé tette az alperes közgyűlésének az összehívását a közgyűlés kizárólagos jogkörébe tartozó döntések meghozatala érdekében. Az álképviselő felmondásának esetleges jóváhagyása nem tartozott ebbe a körbe, a felügyelőbiztos a felperes felmondását pedig elfogadta. Ennek folytán intézkedett - még az általa összehívott közgyűlés időpontja előtt - a felperes általános meghatalmazásának a bírósági nyilvántartásból történő törlése érdekében.

Mivel az elsőfokú bíróság mind a jogalap, mind az összegszerűség körében megalapozott döntést hozott, a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet felülvizsgálattal támadott részében a 1952. évi III. törvény (Pp.) 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét ebben a keretben helybenhagyta. (Legf. Bír. Pfv. VIII. 21.470/2009.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2009/2.)

EBH2009. 2096.

Eseti gondnok kirendelése általánosságban megjelölt vagyoni érdek érvényesítése érdekében nem kérhető [1952. évi IV. törvény 87. §; 1959. évi IV. törvény 225. §].

A felperesek 2008. április 15-én unokájuk számára eseti gondok kirendelését kérték a vagyoni érdekeinek érvényesítésére. Álláspontjuk szerint unokájuk és a gyermek édesapja között a lányuk halála után a különböző vagyoni kérdésekben érdekellentét áll, vagy állhat fenn, ezért a tulajdoni viszonyok rendezése érdekében szükséges az eseti gondnok kirendelése. Az unokájuk örökségének megállapításakor figyelmen kívül maradt, hogy tíz millió forint összegű készpénzzel támogatták néhai leányuk vagyonszerzését. Az ebből a pénzből vásárolt lakóingatlan vonatkozásában unokájuk nem 1/2 tulajdoni hányadot, hanem 7/10 részt szerzett meg. Ráépítéssel ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzés történt, amelyre az unoka tulajdoni igényét rendezni kell.

A városi gyámhivatal a 2008. május 30-án kelt határozatával a felperesek eseti gondnok kirendelése iránti kérelmét elutasította. Kötelezte a gyermek apját, hogy gyermeke tulajdoni igényét az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzés vonatkozásában rendezze és ezt legkésőbb 2008. július 31-éig a gyámhivatalnál igazolja. A határozat indokolása szerint eseti gondnok kirendelésére okot adó körülmény a bizonyítási eljárás eredményeként nem merült fel, a hagyatéki eljárás jogerősen lezárult, az édesapa a gyermeke jogos vagyoni igényét elismerte, és vállalta a ráépítés folytán keletkezett tulajdoni igény rendezését, így a gyermek vagyoni érdekei nem sérültek.

A felperesek fellebbezése folytán eljáró alperes a 2008. július 4-én kelt határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta.

A felperesek keresetet nyújtottak be az alperes határozatának felülvizsgálata iránt. Az elsőfokú bíróság a felperesek keresetét alaptalannak találta, ezért azt elutasította. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 225. § (1) bekezdésére utalással hangsúlyozta, hogy eseti gondnok kirendelésére a szülő és a gyermek közötti érdekellentét esetén van szükség. Az eseti gondnok kirendelésére azonban csak konkrét jogügylethez kapcsolódóan kerülhet sor, a csak általánosságban hivatkozott vagyoni érdek védelme érdekében nem, mert az eseti gondnok nem általános vagyonkezelő, hanem csak meghatározott ügyben eljáró képviselő és a gyermek érdekét védő személy. A gyámhivatal bizonyítási eljárást folytatott le, meghallgatta az érintetteket, tisztázta a tényállást. A bizonyítás eredményeként helytállóan állapította meg, hogy eseti gondnok kirendelésére nincs szükség. Az édesapa vállalta az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzés vonatkozásában a tulajdoni igény rendezését. A felperesek által juttatott pénzösszeg egy részét személygépkocsi vásárlására fordították, a fennmaradó pénzösszegeből a lakóingatlan megvásárlása az arra fordított összeg nagyságára figyelemmel az 1/2-1/2 tulajdoni hányadban történő tulajdonszerzést jogszerűvé tette. A hagyatéki eljárás során a felperesek az unokájuk 1/2 tulajdoni hányadban történő tulajdonszerzését nem kifogásolták, a hagyatékátadó végzés ellen jogorvoslással nem éltek. Az édesapa elismerte az eljárás során, hogy a gépkocsi értéke a gyermeket illeti. Mindezen tényekre figyelemmel a gyermek vagyoni érdekeinek sérelme nem állapítható meg, nincs olyan konkrét ügy, amelyben a gyermek képviselőjére eseti gondnok kirendelése vált volna szükségessé, ezért helytállóan döntött az alperes a kérelem elutasításáról.

A jogerős ítélet ellen a felperesek nyújtottak be felülvizsgálati kérelmet, melyben kérték a jogerős ítélet és a közigazgatási határozatok hatályon kívül helyezését és az elsőfokú hatóság új eljárásra utasítását. Álláspontjuk szerint a jogerős ítélet sérti a Ptk. 225. § (1) bekezdését, 598. §-át, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 28. § (1) bekezdés *b*) pontját, 87. § (1) bekezdését. Tévedett a bíróság, amikor a kérelmüket általános vagyonkezelésre irányuló kérelemnek tekintette. Konkrét ügy kapcsán terjesztették elő az ügygondnok kirendelése iránti kérelmüket, a lakóingatlan vonatkozásában az unokájuk javára a tulajdoni hányad megváltoztatása érdekében. Sérelmezték, hogy az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzés vonatkozásában nem történt érdemleges intézkedés.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte.

A felülvizsgálati eljárás során az alperes személyében jogszabályon alapuló jogutódlás következett be, amelyet a Legfelsőbb Bíróság a végzésével megállapított.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

A felülvizsgálati kérelem alaptalan.

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben az ügygondnok kirendelése iránti kérelmük elutasítását sérelmezték, hivatkoztak jogszabálysértésre, azonban ez a hivatkozás a megsértett jogszabályokkal összevetve nyilvánvalóan elírás. A felperesek az eljárás során eseti gondnok kirendelését kérték és erről a kérelemről döntött a gyámhivatal, majd perindítás folytán a bíróság is. Ügygondnok kirendelése egészen más esetben, az ügye vitelében akadályozott személy számára történhet, így különösen, ha ismeretlen helyen tartózkodik, vagy ismert helyen tartózkodik ugyan, de a visszatérésében gátolva van. [Vhr. 132. § (1) bekezdés *c*) pontja].

Az eseti gondnok kirendelését mellőző határozat törvényessége tekintetében az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló iratok és a részletesen feltárt tényállás alapján helytállóan állapította meg, hogy a gyermek vagyoni érdekeinek érvényesítése céljából a felperesek nem konkrét ügy kapcsán kérték az eseti gondnok kirendelését. A lakóingatlan vonatkozásában a hagyatékátadó végzés szerinti tulajdoni hányadban történő tulajdonszerzés ellen a felperesek jogorvoslatot nem vettek igénybe, nem vitatták azt a tényt, hogy lányuk nem a teljes pénzüsszeget fordította a lakóingatlan vásárlására, mert személygépkocsit is szereztek a kapott pénzből. A Ptk. 225. § (1) bekezdése és a Csjt. 87. § (1) bekezdése értelmében csak konkrét egyedi ügyben fennálló érdekellentét esetén szükséges eseti gondnok kirendelése. A jogerős hagyatékátadó végzésre is figyelemmel nem merült fel olyan konkrét ügy, amely az eseti gondnok kirendelését indokoltá tette.

A felperesek alaptalanul kifogásolták, hogy az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzés tekintetében nem történt intézkedés. Az elsőfokú peres iratok között az alperes 4. sorszám alatt csatolta a 2008. október 23-án kelt és a B.-i Földhivatalhoz 2008. október 27-én benyújtott földhasználati jogot alapító megállapodást, amelyben a szerződő felek a ráépítéssel történő tulajdonszerzést elismerik és az unoka tulajdonjogának bejegyzéséhez a hozzájárulást megadják, így a ráépítéssel történő tulajdonszerzés elismerésre és rendezésre került.

Mindezek alapján a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabályokat nem sértette meg, ezért azt a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Kfv. II. 37.223/2009.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2009/2.)

EBH2011. 2336.

Az elévülés nyugvásának szabályai akkor alkalmazhatók, ha az igényérvényesítés akadályának megszűnéséig az elévülési idő már eltelt, vagy abból hat hónapnál kevesebb van hátra [1992. évi XXII. törvény 11. §].

A felperes a keresetében 3 millió forint nem vagyoni kártérítés, továbbá 2005. április 20-tól kezdődően havi 20 000 forint járadék és perköltség megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Álláspontja szerint a bőr, légúti és szembetegségeit az alperesi munkahelyen lévő por okozta és egészségi állapota a munkaviszonya megszűnése óta is folyamatosan romlik. A bőrbetegsége foglalkozási jellegéről 2005. november 24-én szerzett tudomást, amelyhez képest az igényét 3 éven belül érvényesítette.

A munkaügyi bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította.

A munkaügyi bíróság által megállapított tényállás szerint a felperes 1995. április 3-ától dolgozott az alperesnél, tűzőnő munkakörben. A vállpárna formázása és tűzése során annak anyaga a levegőbe jutott, így a munkateremben nagy mennyiségű finom, színtelen és színezett por képződött.

A felperesnél 1999-2000-től bőr, légúti és szembetegségek tünetei jelentkeztek: bőrén száraz, hámló, viszkető, égő, kisebesedő elváltozások, köhögés, fulladás, torokgyulladás, rekedtség, szemén pedig szemszárazság, visszatérő kötőhártya gyulladás.

2005. januárra irritatív bőrgyulladás, kéz- és lábgomba, szemhéj dermatitis, allergiás eredetű orrnyálkahártya-gyulladás, gége- és garatgyulladás, asztma, visszatérő kötőhártyagyulladás és sicca-syndroma betegségei alakultak ki.

A felperes bőr és légúti megbetegedéseinek foglalkozási eredetét az ÁNTSZ 2005-ben kivizsgálta. Bőrbetegségét - dermatitis kontakt irritatíva - 2005. április 20-ai dátummal foglalkozási megbetegedésként elfogadta, a légzőszervi megbetegedés foglalkozási eredetét azonban nem állapították meg. A felperes a foglalkozási megbetegedése nyilvántartásba vételéről 2005. november 24-én szerzett tudomást.

A felperes munkaviszonya 2005. október 26-án szűnt meg, ténylegesen 2005 áprilisáig végzett munkát.

A felperesnek atópiás, vagyis fokozott allergiás reakcióra való öröklött hajlama van. Bőrbetegségeit és szembetegségeit az atópia talaján a munkahelyi por váltotta ki, a betegségek tüneteit fokozta. A porexpozíció megszűnte után a felperesnél a bőr, szem és a légúti panaszokat az atópiája, illetőleg a szervezet idővel csökkenő nedvesség tartalma tartja fenn, sorsszerű megbetegedései, illetőleg munkahelyen kívüli irritáló tényezők okozhatják.

A felperes betegségei 2005. április 20-ától stagnálnak, életminőséget negatívan befolyásolóan nem romlottak.

A munkaügyi bíróság ítéletének indokolásában - figyelembe véve dr. Sz. T. és dr. H. Gy. igazságügyi orvosszakértők, valamint az ÁNTSZ eljárás keretében beszerzett tudógyógyász és a foglalkozás-egészségügyi szakorvosi véleményeket - azt állapította meg, hogy a felperes bőrgyulladása foglalkozási megbetegedés, valamint gombás bőrbetegsége, továbbá szembetegségei is okozati összefüggésben állnak a munkahelyi porexpozícióval. A felperes légúti betegségei, vagyis az orrnyálkahártya gyulladás, a gége- és garatgyulladás, valamint az asztma tekintetében az okozati összefüggést nem találta megállapíthatónak.

Kifejtette, hogy az alperes felelőssége kizárólag a 2005. április végéig jelentkező bőr- és szembetegségekért állapítható meg, ugyanis a felperes betegségei irritatív és kontakt jellegűek, azaz az irritáló anyaggal való érintkezés hatására jelentkeztek. Mivel a felperes 2005 áprilisáig végzett munkát, ezen időpontig volt expozíciós környezetben. Ezt követően betegségét már a korábban fennálló atópia, és az életkorával együtt járó hormonváltozás és az ennek hatására kialakult nedvesség-tartalom csökkenése tartotta fenn.

A munkaügyi bíróság megállapítása szerint a fennálló okozati összefüggés ellenére a felperes az igényét az elévülési időn túl érvényesítette. A betegségek tünetei 1999-2000 körül jelentkeztek, és a 2005. januári bőrgyógyászati lelete szerint is a bőrtünetei már három éve fennálltak. A felperes betegségei 2004. év végére, 2005-re állandósultak annyira, hogy már a munkáját sem tudta ellátni. Állapotában tehát 2005 januárjában következett be olyan súlyú romlás, amely a nem vagyoni kárigénye esedékessé válását meghatározza. Ehhez képest az igénye 2008 januárjában elévült, a keresetét pedig 2008. április 11-én terjesztette elő a munkaügyi bíróságnál.

Érvelése szerint a kárigény a kár bekövetkeztével válik esedékessé, nem pedig a tudomásszerzéssel. Annak, hogy a felperes csak 2005. november 24-én szerzett tudomást a betegsége foglalkozási jellegéről, csak az elévülés nyugvása esetén van jelentősége. Ennek szabályai viszont akkor alkalmazandók, ha az igényérvényesítés akadályának megszűnéséig az elévülési idő már eltelt, vagy abból hat hónapnál kevesebb van hátra. Jelen esetben viszont a felperes az elévülési idő alatt tudomást szerzett a betegsége foglalkozási jellegéről, igényét ezért 2008 januárjáig érvényesíthette volna. Miután elévülést megszakító cselekménnyel nem élt, ezért az igénye elévült.

A munkaügyi bíróság a nem vagyoni kárigény alapjaként nem találta megállapíthatónak a folyamatos állapotrosszabbodásra történő felperesi hivatkozást sem. Dr. B. B. háziorvos, valamint mindkét szakértő egybehangzóan úgy nyilatkozott, hogy a felperes állapota 2005. április 20-ától stagnál, betegségei, életminőséget negatívan befolyásolónak nem romlottak. Utalt arra, hogy a felperes 2005. április 20-a után jelentkező pszichés betegsége - a szorongásos depressziós tünetegyüttes - nem hozható összefüggésbe a munkahelyi porexpozícióval, a pszichoszomatikus zavar fennállása pedig nem volt megállapítható. A 2005. április 20. után igazolódott idült orrsővényferdülés és arcüreggyulladás tekintetében a szakértő úgy nyilatkozott, hogy ezek a betegségek 2005. április 20-án már bizonyosan fennálltak, csak később igazolódtak.

A felperes járadékigényét ugyancsak alaptalannak találta a munkaügyi bíróság és megállapította, hogy az elmúlt években orvosi kezeléssel járó költsége és gyógyszerköltsége vonatkozásában az alperes felelőssége nem állapítható meg, mivel ezen állapotában a porexpozíció már nem játszott szerepet.

A felperes fellebbezése és az alperes csatlakozó fellebbezése folytán eljárás másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben - az illetékre vonatkozóan - megváltoztatta.

A felperes fellebbezése kapcsán kifejtette - egyezően a munkaügyi bíróság álláspontjával - hogy a kárigény a kár bekövetkezésekor válik esedékessé, vagyis akkor, amikor a kárt elszenvedő életvitele elnehezül és azt az orvosi vizsgálat megállapítja. Ez a felperes esetében 2005 januárjában következett be, amelyet az igazságügyi orvosszakértők véleménye és dr. K. V. főorvos 2005. január 20-án kelt bőrgyógyászati lelete kétséget kizáróan alátámaszt. A leletből kitűnik, hogy erre az időpontra a felperes állapota állandósult. Ezt követően - és különösen munkaviszonyának megszűnése után - állapotában romlás már nem igazolt, így nem állapítható meg újabb esedékességi időpont. Az a tény, hogy a felperes foglalkozási betegségét 2005. április 20-ával állapították meg, és erről november 24-én szerzett tudomást, az igény-érvényesítés időpontját nem változtatja meg. Az elsőfokú bíróság helyesen fejtette ki, hogy emiatt az elévülés nyugvása jöhetne szóba az 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 11. § (3) bekezdése alapján, azonban a

felperes az elévülési idő alatt szerzett tudomást a betegsége foglalkozási jellegéről, tehát az igényét 2008 januárjáig érvényesíthette volna.

Az alperes csatlakozó fellebbezése alapján kifejtette, hogy a munkaügyi bíróság helyesen értékelte a szakértői véleményeket, valamint a tanúk nyilatkozatait akkor, amikor a felperes bőrgyulladás, gombás bőrbetegsége, valamint szembetegsége vonatkozásában a porexpozícióval való okozati összefüggést megállapította. A másodfokú bíróság nem látott indokot a bizonyítékok felülmérlegelésére, az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás és jogi következtetés megváltoztatására.

Mindezek alapján a megyei bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét érdemben helybenhagyta az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 253. § (2) bekezdése alapján.

A felperes a felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet - elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályú - hatályon kívül helyezését és a jogszabályoknak megfelelő új határozat meghozatalát, a kereseti kérelemnek megfelelő alperesi marasztalást kérte.

Arra hivatkozott, hogy az alperes munkáltatótól több ízben kérte a foglalkozási megbetegedése kivizsgálását, annak megállapítását és elismerését. Kérte továbbá a munkakörülmények javítását, miután sem védőfelszerelést, sem védőitelt nem kaptak, porszűrő berendezés nem volt. Álláspontja szerint az alperes több mulasztást követett el és megsértette az 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.) több rendelkezését. Nem állapította meg a felperes kezdeményezésére a betegsége foglalkozási eredetét, ennek elutasításáról nem hozott alakszerű határozatot, és nem oktatta őt ki a jogorvoslat lehetőségéről sem. Megsértette továbbá az Mvt. 32. §-át, 42. § a), b), c) pontját, 54. § (1) és (5) bekezdését, valamint a 64. § (4) bekezdését is.

Az eljáró bíróságok nem körültekintően értékelték a bizonyítékokat, és az Mt. 11. § (1)-(2) bekezdésének alkalmazásával jogszabálysértést követtek el. Álláspontja szerint nem az életvitel elnehezülésének időpontja az irányadó, hanem amikor annak mértéke véglegesen kialakult, ez pedig 2005. április 20-án történt meg. E körben utalt dr. H. Gy. igazságügyi orvosszakértő véleményére, mely szerint 2005. április 20-ától a bőr, szem, és légúti megbetegedései stagnáltak, nincs arra utaló orvosi adat, hogy romlottak volna. Abban az esetben, ha 2005 januárjában alakult volna ki az állapota, a szakértő ehhez képest állapította volna meg a stagnálást. Érvelése szerint a 2005. januári időpontot önkényesen határozták meg az igényérvényesítés és az esedékesség kezdő időpontjaként. Vitatta továbbá azt is, hogy az alperes felelőssége csak 2005 áprilisáig állt volna fenn, tekintettel arra, hogy augusztus 31-éig ténylegesen dolgozott az alperesnél.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alaptalan.

A munkaviszonnyal kapcsolatos igény három év alatt évül el [Mt. 11. § (1) bekezdés]. Az elévülés jogkövetkezménye, hogy az elévült követelést bírósági úton nem lehet érvényesíteni. Az igény elévülése az esedékessé válástól kezdődik [Mt. 11. § (2) bekezdés]. A törvényen alapuló következetes ítélkezési gyakorlat szerint a követelés a kár bekövetkezésekor válik esedékessé, vagyis jelen esetben akkor, amikor a felperes - munkahelyi porexpozícióval okozati összefüggésben létrejött - betegségei véglegesen kialakultak. Adott esetben ez az időpont a foglalkozási betegségként is nyilvántartásba vett általános jellegű bőrgyulladás esetén - mindkét orvosszakértő szerint - 2005. január 20-a volt, amikor a kialakult állapota az életminőségét biztosan rontotta. A felperes légúti-, és a kártérítési igénye alapjaként szóba jöhető szembetegségét pedig korábbi, 2004. decemberi leletek írják le. A felperes a munkahelyi porexpozícióval okozati összefüggésben álló betegségek tekintetében olyan orvosi iratot nem tudott bemutatni, amely más esedékességi időpont megállapítását tenné lehetővé.

A felülvizsgálati kérelemmel támadott ítélet ezért a károsodás bekövetkezését és erre tekintettel az elévülés kezdő időpontját helyesen állapította meg.

Helytállóan állapították meg az eljáró bíróságok, hogy az általános bőrgyulladás foglalkozási

betegséggént való elismerése (2005. április 20.) és az erről való felperesi tudomásszerzés (2005. november 24.) csak az elévülés nyugvását eredményezték [Mt. 11. § (3)], de az esedékessé válás időpontját nem változtatták meg. A felperes esetében az elévülés nyugvása az elévülési idő kezdetére, annak első 11 hónapjára esett, ezért a követelését - ahogyan azt az eljáró bíróságok helytállóan megállapították - az irányadó három éves elévülési időn belül, vagyis 2008 januárjáig érvényesíthette volna. Mivel a felperes a keresetét csak 2008. április 11-én terjesztette elő, igénye elévült, bírósági úton nem érvényesíthető.

A felülvizsgálati kérelemben az Mvt. alperesi megsértésére vonatkozó felperesi hivatkozás alaptalan, mert az igény esedékességét, azaz a betegségek végleges kialakulásának időpontját az alperes esetleges munkavédelmi szabályszegése nem változtatja meg.

A kifejtettekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta. (*Legf. Bír. Mfv. I. 10.767/2010.*)

EBH2006. 1401.

A szerződés hatálytalanságának a megállapítása iránti követelés elévülése nyugszik addig az időpontig, amíg a jogosult által a szerződéssel elidegenített ingatlan tulajdonjogának és a szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránti keresetet a bíróság el nem bírálta [1959. évi IV. törvény 203. §, 236. §, 326. §].

A felperes és az I. r. alperes az 1994. december 22-éig fennállott házassági életközösségük alatt közösen végeztek építkezési munkákat az I. r. alperes tulajdonában álló D. K. Cs. S. u. 378. szám alatt lévő lakóházas ingatlanon. Az életközösség megszakadásakor a felperes az ingatlanból elköltözött.

Az 1995. március 16-án létrejött adásvételi szerződéssel az I. r. alperes a perbeli ingatlant 3 800 000 forint vételárért barátjának, a II. r. alperesnek adta el. A szerződés szerint az I. r. alperes a vételárat átvette, a II. r. alperes pedig a szerződés aláírásával egyidejűleg lép az ingatlan birtokába.

Az I. r. alperes 1995. március 20-án nyújtott be keresetet a házasság felbontása iránt. A per során a felperes viszontkeresettel kérte a házastársi közös vagyon megosztását, ennek keretében annak megállapítását, hogy az ingatlan 4/10-ed illetőségének a tulajdonosa. A per során 1995. decemberében derült ki, hogy az alperesek között az ingatlanra adásvételi szerződés jött létre, melyet 1995. szeptember 6-án nyújtottak be az ingatlan-nyilvántartásba. A felperes ekkor a szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránt külön pert indított, melyet a bíróság a házasság felbontása és a közös vagyon megosztása iránti perrel együtt bíralt el.

Ebben az ügyben a Pest Megyei Bíróság a 2003. február 4. napján kelt ítéletével megállapította, hogy a felperes az ingatlanon telekkönyvön kívüli tulajdonjogot szerzett 363/1000-ed részben. Az ingatlan 12 000 000 forint akkori forgalmi értékéből a házastársak közös vagyona 8 712 000 forint, melynek fele, 4 356 000 forint illeti meg a felperest. Az ingóságok értékét is figyelembe véve az I. r. alperest a felperes javára 5 477 678 forint, használati díj címén 336 762 forint megfizetésére kötelezte, mert az I. r. alperes a II. r. alperessel létrejött szerződés megkötését követően az ingatlant bérbe adta és ebből is jövedelme keletkezett.

A jogerős ítélet indokolása a felperesnek az alperesek között létrejött adásvételi szerződés érvénytelenségével kapcsolatos keresete vonatkozásában megállapításokat nem tartalmaz.

A felperes megkísérelte a javára megítélt összeg végrehajtását, mely azonban nem vezetett eredményre.

A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperesek között létrejött adásvételi szerződés vele szemben hatálytalan. A II. r. alperest a perbeli ingatlanra vonatkozóan a végrehajtás tūrésére kérte kötelezni.

Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Egyrészt arra hivatkoztak, hogy a szerző fél rosszhiszemősége nem állapítható meg és a szerződés megkötésének időpontjában a felperesnek még nem volt olyan érvényesített követelése, amelynek fedezetéül a perbeli ingatlan szolgált volna. Másrészt álláspontjuk szerint a követelés elévült.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, és a felperest perköltség megfizetésére kötelezte. A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta, a felperest fellebbezési költség megfizetésére kötelezte megállapítva, hogy az előlegezett illetéket az állam viseli.

Indokolásában megállapította, hogy a körülményekből feltételezhetően az I. r. alperes a perbeli ingatlan tulajdonjogát éppen azért ruházta át a II. r. alperesre, hogy azt a megosztásra kerülő vagyontól kivonja. A tulajdonjog átruházása folytán a felperes javára tulajdonjog megállapítására nem kerülhetett sor és meghiúsult az ingatlanból történő későbbi végrehajtás lehetősége is. A felperes vagyoni igényének kielégítését ellehetetlenítő I. r. alperesi rosszhiszemű magatartás azonban nem befolyásolja az elévülési időt. A szerződéskötéskor a felperesnek már megnyílt az igénye a közös vagyon megosztásából eredő követelése érvényesítésére. Az elévülési idő akkor kezdődött, amikor az alperesek a szerződést megkötötték. A felperes erről legkésőbb 1995 decemberében tudomást szerzett, eddig az elévülés nyugodott. Ezt követően azonban nem volt akadálya annak, hogy a felperes a szerződés hatálytalanságával kapcsolatos igényét érvényesítse. Ennek nem volt feltétele az I. r. alperessel szemben fennálló vagyontársasági igényének bíróság általi jogerős elbírálása. A felperes tehát 1995 decemberétől ugyanúgy érvényesíthette volna az adásvételi szerződés hatálytalanságából eredő igényét, mint a tulajdoni igényét. Tény, hogy a hatálytalanság megítélésénél előkérdés a házastársi vagyontársaságból eredő követelés elbírálása. Ez azonban nem zárta ki annak lehetőségét, hogy a felperes az adásvételi szerződés hatálytalanságára is hivatkozzon. Nem állt fenn olyan ok, mely a felperest igénye érvényesítésében akadályozta volna, ezért követelése - melyet 2003. október 6-án terjesztett elő - elévült.

A jogerős ítélet ellen - annak megváltoztatása, az adásvételi szerződés hatálytalanságának a megállapítása és a II. r. alperesnek a végrehajtás tűrésére kötelezése érdekében - a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet. Álláspontja szerint a jogerős ítélet helytelen jogi következtetésre jutott azzal, hogy követelését elévültnek tekintve utasította el a keresetet. A vagyontársasági pert lezáró jogerős ítéletet követően került ugyanis abba a helyzetbe, hogy a jelen pert megindítsa. Bizonyítania kellett, hogy az ingatlanok ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonosa. A szerződés fedezetelvonó jellege akkor vált számára világossá, amikor az I. r. alperes a jogerős ítéletbeli marasztalás ellenére sem teljesített. Álláspontja szerint az elévülés nyugvó állapotban volt, mert követelését menthető okból nem tudta érvényesíteni. Az elévülés nyugvása pedig az elévülési határidőt meghosszabbította.

Az alperesek ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem alapos.

Jogerős ítéletében a bíróság a felperes keresetének elbírálása szempontjából irányadó tényállást helyesen állapította meg, helytelen azonban az abból levont jogi következtetés.

A jogerős ítélet megállapítása szerint az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 203. §-ának (1) bekezdésében foglalt, a perbeli adásvételi szerződés felperessel szembeni hatálytalanságának a feltételei fennállnak, a felperes követelése azonban elévült. Ezért a felülvizsgálati eljárásban a Legfelsőbb Bíróságnak abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a felperes követelése valóban elévült-e.

A felperes a házasság felbontása iránti perben viszontkeresettel a perbeli ingatlan tulajdonjogának megállapítása iránti követelést érvényesített. Miután a felperes az adásvételi szerződésről tudomást szerzett, a szerződés érvénytelenségének a megállapítását is kérte. A perben hozott jogerős ítélet megállapította, hogy a felperes az ingatlanok ingatlan-nyilvántartáson kívüli résztulajdonosa, a szerződés érvénytelenségét azonban nem állapította meg és az I. r. alperest a felperes tulajdoni illetőségének a megváltására kötelezte.

A fentiekből következik, hogy mindaddig, amíg a házastársi közös vagyon megosztása iránti perben a bíróság döntést nem hozott, a felperesnek nem kötelmi, hanem tulajdoni igénye volt. A felperes joggal bízhatott abban, hogy az alperesek között létrejött adásvételi szerződés érvénytelenségét a bíróság megállapítja és a közös vagyonhoz tartozó tulajdoni illetőséget a tulajdonába adja. Eddig az időpontig a felperesnek az I. r. alperessel szemben nem volt olyan

kötelmi jogi követelése, mely kielégítési alapjának az elvonását eredményezhette volna. A felperes a kielégítési alap elvonásánál többet állított, tulajdonszerzésre hivatkozott. Abban az esetben, ha a bíróság ezen követelésének helyt ad, a szerződés hatálytalanságának a kérdése fel sem merülhetne.

A felperes tehát akkor került abba a helyzetbe, hogy a szerződés hatálytalanságára hivatkozzon, amikor a bíróság az I. r. alperest az ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzett tulajdonának a megtérítésére kötelezte. Eddig az időpontig az elévülés nyugodott, mert a felperest menthető ok - tulajdoni igényének érvényesítése - akadályozta a szerződés hatálytalanságának a megállapítása iránti követelésének az érvényesítésében [Ptk. 326. § (2) bekezdés]. Az 1995. május 16-án létrejött megállapodásban az I. r. alperes egyrészt a felperes tulajdoni illetőségére kötött szerződést, másrészt a saját tulajdonát azért adta el a II. r. alperesnek, hogy a felperes esetleges pénzbeli követelésének a kielégítési alapján elvonja. A szerződéskötéssel kívánta lehetetlenné tenni a felperes tulajdoni és a vele szemben fennálló pénzbeli követelésének az érvényesítését.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a felperes alappal hivatkozott az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 270. §-ának (2) bekezdésében meghatározott felülvizsgálati okra, mely szerint a jogerős ítélet jogszabálysértő. Ezért azt a Pp. 275. §-ának (4) bekezdésében foglaltak alapján hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdésében foglaltak alapján megváltoztatta és megállapította, hogy az 1995. március 16-án kelt adásvételi szerződés a felperessel szemben a Ptk. 203. §-ának (1) bekezdése alapján hatálytalan. Egyben a II. r. alperest annak tűrésére kötelezte, hogy a felperes az adásvételi szerződéssel érintett ingatlanra a javára a közös vagyon megosztása jogcímén járó összeg behajtására végrehajtást vezessen. (Legf. Bír. Pfv. VI. 20.363/2006. sz.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2006/1.)

EBH2005. 1304.

Egyezséggel a felek nemcsak a kötelmi jogi, hanem bármilyen más - pl. dologi jogi, öröklési jogi, kártérítési - viszonyaikat rendezhetik. Semmis szerződés esetén a megtámadási jogról történő lemondásnak nincs jelentősége [1959. évi IV. törvény 240. §, 202. §, 201. §, 234. §, 236. §].

A felperes tulajdonában álló Volkswagen Golf típusú személygépkocsi 2001. december 3-án idegen hibás közúti közlekedési balesetet szenvedett. A felperes a kárbejelentést és a kárfelvételt követően a járművet ismerős autószerelővel, számla nélkül 450 000 forintért részben megjavíttatta. 2002. január 8-án a felperes rendelkezésére álló 800 000 forint összegű javítási ár kalkuláció ismeretében a felek megállapodást kötöttek a kár egyezséggel történő végleges rendezése céljából. Ennek alapján az alperes 300 000 forint kártérítést fizetett a felperesnek. A kárgüggyel kapcsolatban a megállapodás megtámadásának jogáról a szerződő felek kölcsönösen lemondtak. A felperes 2002 júniusában a gépkocsit eladta. Ezt követően előterjesztett keresetében 220 000 forint és annak 2001. december 3-ától a teljesítésig járó évi 11%-os kamata megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Az eljárás folyamán a felperes keresetét a tőke összegét tekintve 440 000 forintra felemelte. Előadta, hogy az alperes a kártérítés kifizetését az egyezség aláírásától tette függővé, ezért az egyezséget a keresetben a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás feltűnően nagy értékkülönbsözetére hivatkozással megtámadta.

A bíróság jogerős ítéletében kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 440 000 forintot és annak 2001. december 3-ától a kifizetés napjáig járó évi 11%-os kamatát, valamint 300 000 forintnak 2001. december 3-ától 2002. január 11. napjáig számított évi 11%-os késedelmi kamatát. Ítéletében megállapította, hogy a járműnek a perbeli balesetből eredő javítási költsége 674 621 forint, míg a bekövetkezett értékcsökkenés 66 000 forint. Azt az álláspontot foglalta el, hogy a megállapodás nem minősül egyezségnek, mert az alperes semmiben sem engedett, és a tényleges kárnak csak mintegy 40%-át térítette meg. Az alperes szakértővel eljárva megsértette az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4. §-ának (1) bekezdésébe foglalt követelményeket és a kárgyintézésben járatlan felperesi meghatalmazott helyzetét kihasználva feltűnően magas előnyt kötött ki, ami a megállapodást a Ptk. 202. §-a szerint semmissé tette.

A másodfokú bíróság az alperes fellebbezésével kapcsolatban rámutatott, hogy a Ptk. 202. §-ának alkalmazását a törvényben megkívánt mindkét feltétel megvalósulása indokolta. Utalt arra, hogy az egyezségkötés a Ptk. 360. §-ának (3) bekezdéséből és a 240. §-ának (3) bekezdéséből nem vezethető le.

A jogerős ítélet megváltoztatása és a felperes keresetének elutasítása érdekében az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet. Állította: a felperes az egyezséget a várható javítási költség ismeretében kötötte meg, ennél fogva tévedésről nem lehet szó.

A Ptk. 240. §-a (3) bekezdésének megfelelő kölcsönös engedmény megvalósult, mert az alperes kevesebbet akart fizetni, a felperes pedig a javítási kalkulációban szereplő magasabb összeget követelte. A felperes nem jogosult az egyezség megtámadására, mert arról kölcsönösen lemondtak. Utalt arra is, hogy a felperes az egyezséget jogfenntartás nélkül írta alá.

Mindezek alapján a jogerős ítélet helytelenül alkalmazta, illetve tévesen értelmezte a Ptk. 202. §-át, 200. §-ának (1) bekezdését, 205. §-át, 4. §-ának (1) és (4) bekezdését, 210. §-ának (1) és (4) bekezdését, 236. §-ának (4) bekezdését és 240. §-ának (3) bekezdését, ezért az az ügy érdemi

elbírálására kihatóan jogszabálysértő.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában fenntartására és felülvizsgálati eljárási költségeinek alperes általi megfizetésére irányult.

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a felülvizsgálat 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 275. §-ának (2) bekezdésében meghatározott korlátai között vizsgálva megállapította, hogy a felülvizsgálati kérelem alapos.

A Ptk. 240. §-ának (3) bekezdése értelmében a szerződést egyezséggel is lehet módosítani. Egyezés esetén a felek a szerződésből eredő vitás vagy bizonytalan kérdéseket közös megegyezéssel úgy rendezik, hogy kölcsönösen engednek egymásnak. Az ítélkezési gyakorlat (BH2002. 351) az egyezséget bármilyen követelésnél alkalmazható jogintézményként kezeli, és lehetővé teszi, hogy egyezséggel a felek nemcsak a kötelmi jogi, hanem bármilyen más (pl. dologi jogi, öröklés jogi) viszonyaikat rendezzék. Így a felek a kárkötelelem esetén is rendezhetik vitás kérdéseiket egyezséggel. Az adott esetben a felek olyan helyzetben kötöttek megállapodást, amelyben a kár nagysága vitás volt. A felperes ismerte a szerviz által kalkulált javítási költséget, az alperes pedig a javítás tényleges összegének igazolása nélkül térítette meg a kárt. Ezért a kölcsönös engedménnyel a feleknek a Ptk. 200. §-ának (1) bekezdése alapján tartalmában is, formájában is szabadon kötött megállapodása egyezségnek minősült.

A Ptk. 236. §-ának (4) bekezdése szerint a megtámadás joga megszűnik, ha a megtámadásra jogosult a megtámadási határidő megnyílta után szerződést írásban megerősíti vagy a megtámadásról egyébként írásban lemond. A jogszabály megfelelő értelmezése mellett a megtámadási jogot megszüntető jogi ténynek a megtámadási határidő megnyílása után kell bekövetkeznie, ezért a megtámadott szerződésbe foglalt jognyilatkozatnak nincs ilyen hatása. Az adott esetben a megtámadás jogáról való lemondásnak azért nem volt ügydöntő jelentősége, mert a jogerős ítélet álláspontja szerint a megállapodás uzsorás szerződésnek minősült. Az ilyen, a Ptk. 202. §-a értelmében semmis szerződést érvénytelenségének megállapítása és a jogkövetkezmények levonása érdekében nem kell megtámadni. A Ptk. 234. §-ának (1) bekezdése alapján ugyanis a semmis szerződés érvénytelenségére - ha a törvény kivételt nem tesz - bárki határidő nélkül hivatkozhat, a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség.

A Ptk. 202. §-a értelmében ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, a szerződés semmis (uzsorás szerződés). A szerződés uzsorás jellegének megállapításához objektív és szubjektív feltételek együttes fennállása szükséges. Az uzsora megállapításának objektív kritériuma az egyik szerződő fél szorult anyagi helyzete, szubjektív feltétele, hogy ezt a másik fél szándékosan kijátszva olyan előnyhöz jusson, amely egyébként nem illelné meg. Ezeknek a feltételeknek a fennállása a perben nem nyert bizonyítást. A törvénynek a kölcsönös engedményről, mint feltételről szóló rendelkezése nem értelmezhető akként, hogy a jogszabály egyezés esetén a visszerthes szerződésekhez hasonló egyenértékűségi szabályt tartalmaz. Ezért az egyezés a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő aránytalanságára hivatkozással nem támadható meg azon az alapon, hogy az egyik fél a másikhoz képest feltűnően nagy engedményt tett. Ha pedig a fenti szempont miatt a szolgáltatás, ellenszolgáltatás arányossága nem vizsgálható, az uzsora másik feltételének még esetleges fennállása sem eredményezheti a szerződés semmisségét.

A Legfelsőbb Bíróság a fentiekben kifejtett indokokkal megállapította, hogy az alperes alappal hivatkozott a Pp. 270. §-ának (2) bekezdésében meghatározott felülvizsgálati okra. A megfelelő határozat meghozatalához szükséges tények az iratokból megállapíthatóak, ezért a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésével és az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a jogszabályoknak megfelelő határozatot hozott, a felperes keresetét elutasította. (Legf. Bír. Pfv. VIII. 20.346/2005.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2005/2.)

EBH2011. 2314.

Az egyetemlegesen kötelezettek egyikével a jogosult által kötött egyezség a többi kötelezettre csak akkor hat ki, ha az egyezség alapján a jogosult teljes követelésének kiegyenlítése megtörtént [1959. évi IV. törvény 337. §, 339. § (1) bekezdés, 344. § (1) bekezdés].

A felperes édesapját az 1978. december 7-én a S. Községi Tanáccsal kötött földhasználati szerződés alapján 1979. január 1-jétől 70 éven át földhasználati jog illette meg az Ö. hegy zártkertben fekvő 1758 és 1759 helyrajzi számú ingatlanokon. Az ingatlan-nyilvántartás újraserkesztése során az ingatlanok helyrajzi száma megváltozott és a földhasználati jog feltüntetése az ingatlanok tulajdoni lapjának III. részén elmaradt. A felperes édesapja 1994. december 5-én végintézkedés hátrahagyása nélkül elhunyt.

S. Község Önkormányzata az időközben tulajdonába került perbeli ingatlanokat 2001. november 22-én - tehermentes ingatlanként - értékesítette.

A felperes az önkormányzat ellen tulajdonjogának megállapítása és jogalap nélküli gazdagodás megtérítése iránt pert indított. A perben a felperes és az önkormányzat egyezséget kötöttek, amely szerint az önkormányzat a teljes kereseti követelés kielégítése fejében 630 000 forint megfizetését vállalta és ezzel a per 2007. június 25-én befejeződött.

A felperes ebben a perben a felemelt keresetében az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 349. §-ának (1) bekezdése és a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése alapján 15 673 117 forint kártérítés és késedelmi kamata megfizetésére kérte a földhivatal alperes kötelezését.

Az alperes elsődlegesen a követelés elévülésére hivatkozott és a kereset elutasítását arra hivatkozással is kérte, hogy ha a felperes a vele szerződéses kapcsolatban álló féllel önként egyezséget kötött, akkor egyrészt a kára megtérült, másrészt pedig, amiről az egyezségben lemondott, azt nem háríthatja az alperesre.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasító ítélete indokolásában azt állapította meg, hogy a követelés elévült. Utalt arra is, hogy ha a követelés nem évült volna el, akkor sem lenne érvényesíthető, mert a felperes jogfenntartó nyilatkozat hiányában nem igényelheti az egyezségen felüli, meg nem térült kárát az alperessel szemben.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Az alperes a másodfokú tárgyaláson az elévülési kifogását visszavonta és a 2001. évi 525. számú EBH-ra hivatkozva arra utalt, hogy az egyezségben foglaltakat meghaladó további kárigény a szerződésen kívüli károkozóval szemben nem érvényesíthető. A másodfokú ítélet indokolása szerint szerződéses jogviszony áll fenn a felperes és az S. község Önkormányzat között, az egyezséggel a helyi önkormányzat a Ptk. 312. §-ának (2) bekezdése alapján öt terhelő kártérítés megfizetését vállalta. A kár keletkezésében az alperes is közrehatott, a kártérítési felelősség a Ptk. 344. §-ának (1) bekezdése alapján egyetemleges. A Ptk. 337. §-ának (1) és (3) bekezdésének figyelembevételével azonban az által, hogy az egész követelés kielégítéseként a felperes az egyezség szerinti összeget elfogadta, ennek az önkormányzat általi teljesítésével a kárkötelmi viszony megszűnt.

A felperes felülvizsgálati kérelme elsődlegesen a keresetének helyt adó, másodlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasító döntés meghozatalára irányult. Jogi álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti a Ptk. 337. §-ának (1)

bekezdésében és (3) bekezdésében, valamint a Ptk. 207. §-ának (1) és (4) bekezdésében foglaltakat. A felperes hivatkozott arra, hogy a kötelezettek egymás közötti viszonyában az ún. szubjektív hatályú tények (egyezség, elévülés, halasztás és elengedés) csak és kizárólag annak a kötelezettnek a jogi helyzetére terjednek ki, akire nézve beálltak, ezért az egyezségekre az alperes nem hivatkozhat és az egyezség alapján történő teljesítés az egyezségben részt nem vevő kötelezett vonatkozásában nem szünteti meg a kötelezettséget. A másodfokú ítélet hivatkozása a Ptk. 337. §-ának (3) bekezdésére téves, az egyezségben pedig a felperes csak és kizárólag az S. Önkormányzattal szemben mondott le a későbbi igényérvényesítésről, az egyezségnek az ezzel ellentétes értelmezése nem felel meg a Ptk. 207. §-a (1) és (4) bekezdésének.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.

Az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 270. §-ának (2) bekezdése alapján a Legfelsőbb Bíróság azt vizsgálta, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból jogszabálysértő-e.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

Az alperesnek az elsőfokú eljárásban előterjesztett és az elsőfokú bíróság által alaposnak tartott elévülési kifogása miatt az elsőfokú bíróság érdemben nem vizsgálta a követelés egyes elemeit, illetőleg annak mértékét, így nem állapítható meg az sem, hogy az eljárás szünetelését követően 15 673 117 forintba felemelt kereset miből tevődik össze és ez az elévülési kifogás visszavonása után a másodfokú eljárásban sem tisztázódott. A felperes a keresetében az államigazgatási jogkörben okozott kára megtérítését igényelte az alperestől, kérelméből az a következtetés vonható le, hogy a földhasználati jog elvesztésével összefüggő kárát kívánja érvényesíteni, azonban a kárigény egyes elemei nem ismertek, ennek hiányában pedig a másodfokú bíróság a korábbi perben kötött egyezségekre tekintettel megalapozottan nem dönthetett a Ptk. 337. §-a (3) bekezdésének alkalmazásáról.

Felülvizsgálattal nem támadott és érdemben is helytálló a jogerős ítéletnek az a megállapítása, hogy az önkormányzat és az alperes közös károkozók, egyetemleges felelősségük a Ptk. 334. §-ának (1) bekezdése alapján megállapítható, mert eltérő tényállás alapján, más-más jogalapon nyugvó károkozások is tekinthetők közös károkozásnak. Az adott esetben az alperes kártérítést megalapozó magatartása az volt, hogy hibája folytán az ingatlan-nyilvántartás a perbeli ingatlanok tekintetében a korábbi állapottól eltérően nem tartalmazta a földhasználati jog bejegyzését és ezzel lehetőséget teremtett az ingatlanok tehermentes eladására. Az alperes nem bizonyította, hogy a földhasználati jog bejegyzésének törlése jogszerűen történt volna, ebből következően a jogellenes és felróható magatartásáért a Ptk. 349. § (1) bekezdése és a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése alapján kártérítési felelősséggel tartozik. A tartós földhasználati szerződés teljesítése ezt követően, az ingatlanok értékesítésével lehetetlenné vált, ezért az önkormányzat a szerződösszegése miatt tartozik kártérítési felelősséggel. Az alperes és az önkormányzat, mint közös károkozók valóban „ugyanazzal” a kártérítéssel tartoznak egyetemlegesen, amely a földhasználati jog elvesztéséből eredő károk megtérítésével kapcsolatos. A Ptk. 337. §-a (3) bekezdésének alkalmazásával azonban a keresetet megalapozottan elutasítani az önkormányzattal a másik perben kötött egyezség miatt nem lehetett. A felülvizsgálati kérelem helyesen hivatkozik arra, hogy az egyezség szubjektív, személyi hatályú tény, erre csak az hivatkozhat, akivel az egyezséget a jogosult megkötötte. Objektív hatályúnak a jogosult kielégítése tekinthető, vagyis az adott esetben az, ha a felperes valamennyi kára megtérült, ez azonban nem állapítható meg. Az önkormányzat ellen indított perben a felperes a „kereseti követelés” kielégítéseként és nem a kárkötelemből keletkezett teljes kártérítési igénye kielégítéseként fogadta el az egyezségben meghatározott összeget. A felülvizsgálattal érintett perben nem ismert egyrészt az, hogy a korábbi perben a felperes milyen követelés kielégítése érdekében kötött egyezséget, másrészt az sem, hogy az alperestől követelt

összeg miből áll, így nem állapítható meg, hogy „ugyanarról” az összegről van-e szó, ezért téves az a megállapítás, hogy az egyezség szerinti összeg elfogadásával és ennek az önkormányzat általi teljesítésével a kárkötelmi viszony megszűnt és emiatt a felperes keresete alaptalan.

A kötelezettek egyetemlegessége esetén nincs akadálya annak, hogy a jogosult az egyik kötelezettal egyezséget kössön, ezt követően vele szemben az egyezségtől eltérő követelést nyilván nem érvényesíthet. Mindez azonban nem zárja ki, hogy az egyezséggel meg nem térült további jogos követelését a másik károkozóval szemben érvényesítse. Az egyezség a kárkötelem megszüntetését akkor eredményezi, ha az egyezség alapján a jogosult teljes követelését kiegyenlítik, ez azonban a rendelkezésre álló adatok alapján nem állapítható meg, ezért a bíróságnak fel kell tárnia, hogy miből tevődik össze a felperes felemelt keresete, illetőleg milyen mértékű ebből az alapos és jogos igénye, mert csak ennek a teljes kielégítése lehet olyan objektív hatályú tény, amely minden kötelezettre kihat. E körben nyilván vizsgálni kell azt, hogy az egyezség alapján teljesített összeg ténylegesen milyen követelés kiegyenlítésére szolgált, és csak mindezek ismeretében hozható megalapozott döntés a kereseti kérelemről.

A kifejtettekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és a kifejtett szempontoknak megfelelő eljárás lefolytatása érdekében a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. (*Legf. Bír. Pfv. III. 21.056/2010.*)

BH2007. 83.

Nem ütközik jogszabályba és a jóerkölcsöt sem sérti, ha a jogosult a továbbértékesítés szándékával gyakorolja elővásárlási jogát. E jog gyakorlásának nem akadály a sem, ha a jogosult helyett a vételárat a későbbi vevő fizeti ki a jogosultnak [1959. évi IV. törvény 286. § és 373. §].

K. G., az I. r. alperes jelenlegi ügyvezetője 1994. október 3. napján kötött bérleti szerződést a t.-i, F. u. 2. szám alatt található 41219 m² területű, az ingatlan-nyilvántartásban táborhely, cukrászdként feltüntetett Ö. C. bérletére 1995. január 1-jétől 2004. december 31. napjáig. A szerződés 14. pontjában a felek rögzítették, hogy amennyiben a bérbeadó a szerződés lejártá után a bérleményt el kívánja adni, vagy bérbe kívánja adni, úgy a bérlőnek azonos feltételek esetén elővételi, vagy előbérleti jogot biztosít.

Az 1997. május 14-én létrejött szerződésmódosítás szerint a bérlő az I. r. alperes lett.

A II. r. alperes 2004. május 27-én nyilvános versenytárgyalást írt ki az I. r. alperes által bérelt ingatlan értékesítésére 100 000 000 forint + áfa induló áron. A II. r. alperes határozata szerint az ingatlant első helyen az I. r. alperes, második helyen pedig T. Város Önkormányzatának elővásárlási joga terheli. Az elővásárlásra jogosultaknak az előszerződés nyertes általi aláírását követő harminc napon belül kell nyilatkozatukat megtenniük.

A felperesek által létrehozott konzorcium 2004. június 29-én előzetes megállapodást kötött az I. r. alperessel, Ebben rögzítették, hogy a konzorcium önállóan tesz vételi ajánlatot a liciten. Amennyiben az ingatlant az árverésen megvásárolja, az árverés napjától számított tizenöt napon belül az I. r. alperes nyilatkozatot tesz arról, hogy az ingatlan vonatkozásában fennálló elővásárlási jogát nem gyakorolja. Ennek fejében a felperesek az I. r. alperesnek nettó 20 000 000 forintot fizetnek meg.

Megállapodtak abban is, hogy amennyiben a campinget nem a konzorcium vásárolja meg, K. G. és K.-né Sz. A.-nak a Kft.-ben lévő üzletrészeit fogják megvásárolni 10 000 000-10 000 000 forint vételárért. Ebben az esetben a campinget az I. r. alperes vásárolja meg, élve elővásárlási jogával. A vételárat a konzorcium biztosítja. Az I. r. alperes pedig kötelezettséget vállalt arra, hogy az üzletrészekre vonatkozó adásvételi szerződés létrejöttével egyidejűleg nyilatkozik arról, hogy elővásárlási jogával élni kíván.

A 2004. június 30-ai versenytárgyaláson a konzorciumot alkotó felperesek vettek részt és azt a kikiáltási áron meg is nyerték. Ennek alapján 2004. július 20-án adásvételi előszerződést kötöttek az I. r. alperessel.

A II. r. alperes az adásvételi előszerződést az elővásárlásra jogosultaknak azzal küldte meg, hogy ezen jogukat 2004. augusztus 23. napjáig biztosítja.

Az I. r. alperes és a felperesek között az előzetes megállapodás teljesítésével kapcsolatban vita keletkezett, melynek következtében az I. r. alperes 2004. augusztus 16-án a felpereseknek bejelentette, hogy az előzetes megállapodást felmondja.

Az I. r. alperes a III. r. alperessel üzleti tárgyalásokat kezdett. Az I. r. alperes 2004. augusztus 18-án, élve elővásárlási jogával megvásárolta a perbeli ingatlant a II. r. alperestől 125 000 000 forint vételárért. Az I. r. alperes ugyanezen a napon, 2004. augusztus 18-án 126 000 000 forint vételárért az ingatlant eladta a III. r. alperesnek. A vételárból 125 000 000 forintot a III. r. alperes utalt át a II. r. alperesnek, 1 000 000 forintot pedig az I. r. alperes kapott meg.

A III. r. alperes tulajdonjogát 2004. augusztus 19-én az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezték.

A felperesek keresetükben annak megállapítását kérték, hogy az I-II. r., valamint az I. és III. r. alperesek között 2004. augusztus 18-án létrejött adásvételi szerződések érvénytelenek. Azok az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 200. § (2) bekezdésébe ütköztek, mert az I. r. alperes elővásárlási jogáról a 2004. június 29-én létrejött megállapodásban lemondott és kötelezettséget vállalt arra, hogy e jogával nem él. Elővásárlási jogát jogszerűen nem gyakorolhatta, mert nem indult a versenytárgyaláson, nem igazolta, hogy nem áll fenn adó, vagy adók módjára behajtható köztartozása. Az elővásárlási jog gyakorlására írásbeli nyilatkozatot nem tett és ezen jogát ténylegesen nem is gyakorolta, hanem azt a Ptk. 373. §-ának (4) bekezdésébe ütköző módon átruházta a III. r. alperesre. A II. r. alperes az I. r. alperessel kedvezőbb feltételekkel kötött adásvételi szerződést. Az adásvételi szerződések a jóerkölcsbe is ütköznek, mert azok célja az volt, hogy a versenytárgyalás eredményét megkerülve az azon részt nem vett III. r. alperes szerezzék meg az ingatlan tulajdonjogát.

Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Az I. r. alperes állítása szerint elővásárlási jogáról nem mondott le és azt nem is ruházta át a III. r. alperesre. Elővásárlási joga nem csupán a jogszabályon, hanem a II. r. alperessel kötött megállapodáson alapult, így a köztartozásnak jogi jelentősége nem volt. Az adásvételi szerződések nem irányultak a jogszabály megkeresésére és nem ütköztek a jóerkölcsbe sem. A III. r. alperes jóhiszeműen, ellenérték fejében szerezte meg az ingatlan tulajdonjogát.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította és a felpereseket az alperesek költségeinek a megtérítésére kötelezte.

A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta és a felpereseket marasztalta az alperesek költségeiben.

Indokolása szerint annak a körülménynek, hogy az I. r. alperes és a felperesek között 2004. június 29-én létrejött megállapodást melyik fél és mennyiben szegte meg, a per eldöntése szempontjából nem volt jogi jelentősége. A megállapodásban az I. r. alperes elővásárlási jogáról nem mondott le, joglemondást a megállapodás nem tartalmaz.

Az I. r. alperes elővásárlási joga nem a lakástörvény rendelkezésein, hanem a bérleti szerződésen, annak módosításán, valamint a 2004. március 25-én az I. r. alperes és a II. r. alperes között létrejött megállapodáson alapult.

Az I. r. alperes elővásárlási jogát megfelelően gyakorolta, amikor 2004. augusztus 18-án adásvételi szerződést kötött a II. r. alperessel. Ennek tartalma a vételi ajánlattal, a felperesek és a II. r. alperes között létrejött adásvételi előszerződéssel megegyezett.

Az I. r. alperes elővásárlási jogát nem ruházta át a III. r. alperesre, a II. és a III. r. alperesek között adásvételi szerződés nem jött létre. A II. r. alperes az I. r. alperestől elővásárlási jogával élve megvásárolta az ingatlant, majd újabb adásvételi szerződéssel továbbértékesítette azt a III. r. alperesnek. Az alperesek között nem egy, hanem két adásvételi szerződés jött létre a perbeli ingatlanra.

Az adásvételi szerződéseket az alperesek nem a jogszabály megkerülésével kötötték és azok nem ütköznek nyilvánvalóan a jóerkölcsbe sem. A szerződésekkel elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege, vagy az ellenszolgáltatás felajánlása, illetőleg a szerződés tárgya az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, szokásokat nyilvánvalóan nem sérti, az általános társadalmi megítélés szerint azok nem minősíthetők tisztességtelennek. Az a körülmény, hogy az I. r. alperes a továbbértékesítés szándékával szerezte meg a perbeli ingatlan tulajdonjogát, önmagában a szerződést nem teszi erkölcstelenné. Nem ütközik a jóerkölcsbe az sem, hogy a továbbértékesítés megvalósult és abból az I. r. alperesnek haszna származott. A felpereseknek ezt, mint lehetséges következményt a versenykiírás alapján eleve már számításba kellett venniük és az

I. r. alperessel kötött megállapodásból kitűnően azt ténylegesen számításba is vették. Az a körülmény, hogy az I. r. alperes ezt a megállapodást esetlegesen megszegte, az adásvételi szerződéseket nem teszi a jóerkölcsbe ütközővé.

A jogerős ítélet ellen - annak hatályon kívül helyezése és új határozat meghozatala, az I. és II. r., valamint az I. és III. r. alperesek között létrejött adásvételi szerződések érvénytelenségének a megállapítása, a II. r. alperes tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba történő visszajegyzése és az ingatlannak a II. r. alperes birtokába bocsátása érdekében - a felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet. Ebben kifejtették, hogy az adásvételi szerződések a jogszabályba ütköznek, azok a jogszabály megkerülésére irányulnak és a jóerkölcsbe ütköznek.

Sérrelmezték, hogy az eljáró bíróságok a két adásvételi szerződést tartalmazó okiratot önállóan vizsgálták és nem látták meg a közöttük fennálló összefüggést. A két egymástól függetlennek tűnő adásvételi szerződés meglelte mellett a három pozícióban lévő személy között egységes jogviszony alakult ki. A jogerős ítélet mellőzte annak a ténynek az értékelését, hogy a III. r. alperes közvetlenül a II. r. alperes részére teljesítette a vételárat, az I. r. alperes helyett fizette meg az illetéket és a III. r. alperes tudatosan nem indult a pályáztatáson. A licitárgyalást követően az elővásárlásra jogosult volt az egyetlen olyan személy, akinek lehetősége volt belépni a jogviszonyba. Az I. r. alperes lényegében nem tett mást, mint elővásárlási jogának „gyakorlását” átruházta a III. r. alperesre. Ez a jogszabály megkerülését jelenti. Az adásvételi szerződések formailag maradéktalanul kielégítik az adásvételi szerződésre vonatkozó előírásokat, azonban a szerződéseket nem megnevezésük - formai megjelenésük -, hanem a valós és célzott joghatást kiváltó tartalmuk szerint kell elbírálni. A perbeli szerződések pedig a pályázati eljárás kijátszása, a jogszabály megkerülése érdekében, egymásra épülve jöttek létre. Az I. r. alperes tulajdonszerzése nem volt több, mint fiktív vétel, az I. r. alperes nem kívánt, de anyagilag nem is volt képes az ingatlan tényleges tulajdonosává válni. Az I. r. alperes nem rendelkezett a teljesítéshez szükséges anyagi erővel, nem fizette meg a vételárat, ily módon nem élt elővásárlási jogával. Abban a tudatban és azzal a célzattal élt ezen jogával, hogy a tényleges tulajdonos nem ő, hanem a III. r. alperes lesz. A két szerződés együttes értelmezése alapján az elővásárlási jog gyakorlásának a III. r. alperes részére történő átengedése a jogszabály megkerülésére irányult.

Az I. r. alperes nem kívánta valóban megszerezni az ingatlan tulajdonjogát, a tulajdonosi jogosítványokból csupán a továbbértékesítés jogát gyakorolta. Kérték annak vizsgálatát, hogy tényként fogadható-e el, mely szerint az I. r. alperes csak az okiratban megjelölt 1 000 000 forint haszonért kötött megállapodást a II. r. alperessel. Nem életszerű ugyanis lemondani a jogtechnikailag biztosított 20 000 000 forint + áfáról állítólag 1 000 000 forint haszon ellenében és vagyonszerzési illetékkal is turpiskodni. Annak értékelését kérték, hogy mennyiben tekinthető az elővásárlási jogra vonatkozó törvényalkotó szándékkal egyezőnek a perbeli joggyakorlás. Az elővásárlási jog célja ugyanis nem más, minthogy a bérlő részére változatlan működési feltételeket biztosítson.

Célja nem üzleti lehetőség biztosítása az elővásárlási jog jogosultjának, a felek joggyakorlása tehát az elővásárlási jog törvényalkotó szándéka szerinti rendeltetésének nem felelt meg, azaz sérti a jóerkölcsöt is. Sérti az általános társadalmi megítélést, a normákat, illetve az üzleti tisztességet.

A felperesek nem vitatták, hogy 20 000 000 forint + áfa megfizetését vállalták a bérlő I. r. alperes részére, ha az ingatlan tulajdonjogát megszerzik. Ez a megállapodás nem ütközött a jóerkölcsbe, az fel sem merülhet, mert a licitárgyalás nyerteseként próbálták biztosítani, hogy az I. r. alperes ne tudjon illegális üzletet kötni az őt megillető elővásárlási jog gyakorlásával. Az alperesek magatartása megakadályozta a valós licitár kialakulását, ezzel kárt okozott a közérdeknek és busás hasznot biztosított a vételár teljesítésére nem képes, elővásárlási joggal rendelkező bérlőnek.

Vitatták azt a megállapítást, hogy az I. r. alperest az elővásárlási jog szerződés alapján illette

meg. Ezt a jogosultságot az 1993. évi LXXVIII. törvény (Ltv.) 58. § (1) bekezdése biztosította az I. r. alperesnek. Az adásvételi szerződés pedig az Ltv. 89. § (§) bekezdésében foglaltak alapján jogszabályba ütközik.

Az I. és III. r. alperesek által tanúsított magatartás veszélyezteti az állami és önkormányzati vagyonértékesítések, versenytárgyalások, pályázatok tisztességét. Az okiratok látszólagos tartalmának értékelése védi azt az üzleti magatartást, mely a jogszabály kijátszásával, annak megkerülésével kíván haszonra szert tenni, ezzel a többi érdekelteknek és a köznek kárt okozni. Az I. és III. r. alperesek magatartása folytán a felpereseket is kár érte, mert elestek a liciten elnyert ingatlantól, de károsodott az önkormányzat is, hiszen alapáron volt kénytelen az ingatlan tulajdonjogát az I. r. alperesnek átengedni.

Az alperesek ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem alaptalan.

Jogerős ítéletében a bíróság a felperesek keresetének elbírálása szempontjából irányadó tényállást helyesen állapította meg és helytállóak az abból levont jogi következtetések is.

A perbeli esetben nem volt vitás, hogy az I. r. alperes szerződésen alapuló elővásárlási jogával élve adásvételi szerződést kötött a II. r. alperessel, majd az ingatlant eladta a III. r. alperesnek. A felperesek felülvizsgálati kérelmében foglaltak szerint a két szerződést együttesen tekintve, azok összefüggéseit értékelve sem lehet megállapítani, hogy azok a jogszabályba ütköznek, azokat a jogszabály megkerülésével kötötték és sértik a jóerkölcsöt.

Az adásvételi szerződések megkötésével az alperesek célja az volt, hogy az ingatlan tulajdonjogát a III. r. alperes szerezzék meg. A felek által kitűzött cél több jogi konstrukció alkalmazásával is elérhető volt. A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint az alperesek megengedett jogi eszközöket vettek igénybe akkor, amikor az I. r. alperes adásvételi szerződést kötött a II. r. alperessel, majd eladói pozícióban fellépve adásvételi szerződést kötött a III. r. alperessel is. Nem lett volna akadálya annak sem, hogy a Ptk. 373. §-ának (4) bekezdése alapján az I. r. alperes kijelölje a III. r. alperest arra, hogy gyakorolja az őt megillető elővásárlási jogot.

Az elővásárlási jog átruházása semmis [Ptk. 373. § (4) bekezdés]. A felek között azonban ilyen megállapodás nem jött létre. Az nem ütközik semmilyen jogszabály rendelkezésébe, ha az elővásárlásra jogosult a továbbértékesítés szándékával él ezen jogával. Az elővásárlásra jogosulttal szemben sem a törvény rendelkezése, sem az általános erkölcsi felfogás nem fogalmaz meg olyan elvárást, hogy tartsa a tulajdonában azt a dolgot, amelyet elővásárlási joga folytán megszerzett. Az sem tiltott és a jóerkölcsbe sem ütközik, hogy az elővásárlásra jogosult eladási szándéka már akkor fennálljon, amikor elővásárlási jogát gyakorolja.

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben tévesen hivatkoztak arra, hogy az I. r. alperesnek nem volt tulajdonszerzési szándéka. Az I. r. alperes éppen azért kívánta az ingatlan tulajdonjogát megszerezni, hogy azt átruházza a III. r. alperesnek. Téves tehát a tulajdonszerzési szándék hiányára történt hivatkozás.

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben arra is hivatkoztak, hogy az I. r. alperes teljesítőképességének hiányában nem gyakorolhatta volna elővásárlási jogát. Az I. r. alperes azonban azért nem volt teljesítőképtelen, mert helyette a II. r. alperesnek a vételárat a III. r. alperes megfizette. A Ptk. 286. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis a jogosult a harmadik személy részéről felajánlott teljesítést is köteles elfogadni, ha ehhez a kötelezett hozzájárult. Az I. r. alperes a III. r. alperes teljesítéséhez hozzájárult, ezért nem volt akadálya annak, hogy az I. r. alperes úgy gyakorolja elővásárlási jogát, hogy helyette a vételárat a III. r. alperes egyenlítette ki.

A Legfelsőbb Bíróság kiemeli még azt is, hogy jelen ügynek nem volt tárgya a felperesek és az I. r. alperes között létrejött szerződés. Abban az esetben, ha a felperesek alappal állítanák, hogy azt az I. r. alperes szegte meg, az a szerződésszegés jogkövetkezményeinek levonására adna alapot,

azonban az sem eredményezné a perben támadott szerződések érvénytelenségét.

A felperesek az I. r. alperessel kötött szerződésben az I. r. alperesnek elővásárlási jogáról történő lemondás fejében jelentős összeget ajánlottak és abban is megállapodtak, hogy amennyiben a versenytárgyaláson az ingatlant más szerzi meg, az I. r. alperes él az elővásárlási jogával és az üzletrészek megvásárlása folytán kerül az ingatlan a felperesek tulajdonába. A felperesek is ugyanazon jogi konstrukció igénybevételével kívánták az ingatlan tulajdonjogát megszerezni, mint a III. r. alperes. Az alperesek eljárásának jóerkölcsbe ütköző voltára már csak ezért sem hivatkozhatnak.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet az 1952. évi III. törvény (Pp.) 275. §-ának (3) bekezdésében foglaltak alapján hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Pfv. VI. 21.292/2006. sz.)

BH1992. 779.

Ha a szállító a szolgáltatás tárgyának a fuvarozó részére való átadásával teljesített, a kárveszély - amennyiben a törvény kivételt nem tesz - a megrendelőre szállt át. A szállító azonban felelős azért a kárért, amelyet azzal okozott, hogy a küldeménynek a vasúti kocsiba való berakása során nem gondoskodott a rakomány biztos elhelyezéséről és az ehhez szükséges eszközökről [Ptk. 278. § (2) bek., 279. § (2) bek., 318. § (1) bek., 339. § (1) bek., 382. § (2) bek., 490. § (1) bek., 3/1960. (V. 13.) KPM rendelettel kiadott Vasúti Árufuvarozási Szabályzat (VÁSZ) 21. cikk. 4. §, 22. cikk 1. és 2. §, 23. cikk 5. §, 54. cikk 1. § d) pont].

Az I. r. alperes a felperessel kötött szerződés alapján 1989. május 31-én egy vasúti kocsiban 38 raklap alpesi tetőcserepet adott fel a felperes részére a rendeltetési állomásra. A kiszolgáltatás alkalmával és a II. r. alperes Magyar Államvasutak képviselői együttesen állapították meg, hogy a küldeményben töréskár keletkezett; erről a vasút kiszolgáltatás előtti jegyzőkönyvet vett fel. A jegyzőkönyv szerint a vagonban lévő bálák közül három megcsúszott, mert a vasúti kocsi alján kavicsmaradványok voltak. Ennek következtében három bálában a cserepek egy része eltört.

A töréskár miatt a felperes keresetében vagylagosan 6458 Ft és kamatai megfizetésére kérte kötelezni az I. r. és a II. r. alpereseket.

Az első fokon eljáró városi bíróság a felperes keresetét elutasította. Ítéletének indokolásában megállapította, hogy a vasúti kocsi alján lévő kisebb mennyiségű kavicsmaradvány a cserepek nagy súlya miatt a bálák elmozdulását nem idézhette elő, ezért az I. r. alperes felelősségét nem találta megállapíthatónak. Tekintettel arra, hogy a felperes a Pp. 164. §-ában foglaltak szerint nem bizonyította: a II. r. alperes a küldeményt kíméletlenül tolatta, és az elmozdulás ennek következtében állott elő, a bíróság a Ptk. 501. §-ára utalva a II. r. alperes felelősségét sem állapította meg. A felperes fellebbezése folytán a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletét helybenhagyta. Az ítélet indokolása szerint az I. r. alperes a felperessel kötött szerződés alapján a feladással teljesített, így a fuvarozás kockázatát a felperes magára vállalta. A károkat ezért viselni tartozik, arra is tekintettel, hogy az I. r. alperes terhére rakodási mulasztás nem volt megállapítható. Az indokolás utalt arra is, hogy a kiszolgáltatás előtti kárjegyzőkönyv a II. r. alperes mulasztásának megállapítására sem tartalmaz adatot.

A jogerős ítélet ellen emelt törvényességi óvás alapos.

A Ptk. 278. §-ának (2) bekezdése szerint, ha a szolgáltatás tárgyát a kötelezett lakóhelyétől, illetőleg székhelyétől különböző helyre kell küldeni, s azt vagy valamely közbeeső helyet nem kötötték ki teljesítési helyként, a teljesítés azzal történik meg, hogy a szolgáltatás tárgyát a kötelezett elküldés, illetőleg elszállítás végett a jogosultnak, a szállítmányozónak vagy a fuvarozónak átadja. A Ptk. 279. §-ának (2) bekezdése értelmében a teljesítéssel a kárveszély - ha a törvény kivételt nem tesz - a másik szerződő félre száll át. A két rendelkezés összevetéséből megállapítható, hogy a küldemény fuvarozónak való átadása révén - az adott esetben - a kárveszély átszállt a megrendelőre. A kárveszély átszállása azonban azokra a károkra vonatkozólag érvényesül, amelyekért mások felelőssége nem állapítható meg.

Amennyiben a szállító fuvarozó közbejöttével, a fuvarozónak való átadással teljesít,

kötelezettségei nemcsak az átadásra vonatkozóan, hanem olyan további magatartást is kell tanúsítania, amely biztosítja, hogy a feladott áru a megrendelőhöz épen és sértetlenül érkezzék meg. Ha e téren mulasztás terheli, úgy - mivel a kár a teljesítés után következett be kártérítési alapon tartozik felelősséggel. Mindezzel kapcsolatban a Ptk. 382. § (2) bekezdése tartalmaz általános érvényű rendelkezést. Eszerint a csomagolásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy az adott dolog épségét a fuvarozás és a tárolás időtartama alatt megóvja.

Ha a szállítónak a megrendelővel kötött szerződése értelmében gondoskodnia kell az áru fuvarozó közbejöttével való továbbításáról, úgy a szállítónak - mint feladónak - szerződést kell kötnie a fuvarozóval. A megfelelő csomagolási mód alkalmazását ilyen esetben a fuvarozási szerződés szabályai is kimondják [Ptk. 490. §-ának (1) bekezdése]. A szállítóra mint feladóra nemcsak a Ptk. előírásai irányadók, hanem - vasúti fuvarozás esetén - a többször módosított 3/1960. (V. 13.) KPM rendelettel kiadott Vasúti Árufuvarozási Szabályzat (VÁSZ) is. A VÁSZ 22. cikkének 1. és 2. §-ai értelmében, a kocsirakományú küldeményeket a feladónak kell a vagonba beraknia. A VÁSZ 21 cikkének 3. §-a szerint a vasút a megrakáshoz ép, tiszta vagon köteles kiállítani. Ha a vagon valamely hiányossága miatt az áru fuvarozására - annak természetére figyelemmel - nem alkalmas, a feladó azt nem köteles elfogadni. Ha pedig a vasút nem tiszta vagon állít ki, és ezt a feladó tisztítja meg, a vasút a díjszabásban megállapított kocsisztítási díjnak megfelelő összegű térítést fizet a feladónak. A VÁSZ 23. cikkének 5. §-a pedig kimondja, hogy a feladó a küldeményt maga rakja a vagonba, köteles a rakomány biztos elhelyezéséről és az ahhoz szükséges eszközökről gondoskodni.

A fenti rendelkezésekből megállapítható, hogy a feladó csak fuvarozásra alkalmas kocsit tartozik elfogadni, vagy maga köteles az alkalmatlanság okát megszüntetni, és a rakomány biztos elhelyezéséről is köteles gondoskodni. Ha e téren mulasztás terheli, a vasút - a VÁSZ 54. cikke 1. §-ának d) pontja alapján - mentesül a felelősség alól. Egyben a szállító (feladó) felelőssége megállapítható a megrendelővel (címzett) szemben, mert a szállító (feladó) által végzett rakodás rendellenessége mint felróható magatartás okozta a kárt.

A rendeltetési állomáson felvett kiszolgáltatás előtti kárjegyzőkönyv egyértelmű megállapítása szerint a vagon padozatán kavicsmaradványok voltak, ennek következtében a bálák egy része megcsúszott, és emiatt a küldeményben töréskár állott elő. A megállapított tényállás szerint az I. r. alperes nem tett eleget a hivatkozott rendelkezéseknek; elfogadta a kitisztítatlan vagon, illetve azt nem tette az adott küldemény fuvarozására alkalmassá. Ez okozta a bálák megcsúszását és a cserepek törését. Az I. r. alperes tehát a feladás, illetve a vagonberakás alkalmával nem járt el kellő gondossággal; e téren mulasztás terheli. A mulasztással okozati összefüggésbe hozható kárt ezért az I. r. alperes a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése alapján - a Ptk. 318. §-ának (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel - köteles megtéríteni.

A Legfelsőbb Bíróság a fentiekre figyelemmel a Pp. 274. §-ának (3) bekezdése alapján a másodfokú bíróság ítéletét az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően hatályon kívül helyezte, és az I. r. alperest 6458 Ft kártérítés és kamatai megfizetésére kötelezte. (Legf. Bír. G. törv. III. 32 786/1991. sz.)

BH1994. 591.

A szerződés érvényességét a megkötés időpontjában irányadó tények és körülmények alapján kell megítélni [Ptk. 200. § (2) bek., 205. § (1) bek.].

Tartalma szerint részítéletnek minősülő közbenső ítélet elleni felülvizsgálati kéretem elbírálásának szempontjai [Pp. 213. § (2) bek., 275/A. § (1) bek.].

A felperesek kereseti kérelme arra irányult: állapítsa meg a bíróság, hogy a perbeli üdülőingatlanra vonatkozóan tulajdonjogot szereztek, egymás között egyenlő arányban. A tulajdonszerzésük jogcímére vonatkozó kereseti kérelmük eshetőleges volt, elsődlegesen elbirtoklásra alapítottan kérték a tulajdonszerzésük megállapítását. Az ingatlannyilvántartás adatai szerint az alperes tulajdonjogának bejegyzése - adásvétel jogcímén - az 1975. október 3. napján kelt szerződés alapján történt meg. Ebben a szerződésben az alperes állagvevőként került feltüntetésre, míg a jelen per I. rendű felperese „haszonélvezeti vevőként”. A megvásárolt ingatlan állami tulajdonban volt, a szerződésben feltüntetett vételára 17 600 forint volt.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperesek elsődleges kereseti kérelmének helyt adott. Megállapította, hogy a felperesek a perbeli ingatlan tulajdonjogát - egymás között egyenlő arányban - 1987. szeptember 1. napjával elbirtoklás jogcímén megszerezték. Döntését arra alapította, hogy a perben rendelkezésre álló adatok szerint a felek a haszonélvezeti jog alapítását színellették, ezért azt érvénytelennek kell tekinteni. A felpereseknek az ingatlan használatára érvényes jogcíme tehát nem volt, sajátjukként birtokolták, és az említett időpontban már nem volt jogszabályi akadálya a tulajdonszerzésüknek sem, így a kereseti kérelem teljesíthető volt.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság közbenső ítéletet hozott. A határozatával az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, megállapította, hogy a feleknek az 1975. október 30-án kelt, vételi ügylet megkötésére irányuló megbízási szerződése érvénytelen. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és a bíróságot újabb eljárásra, újabb határozat hozatalára utasította. Határozatát azzal indokolta, hogy az érvénytelen megbízási szerződés folytán az ingatlan tulajdonjoga az alperest illeti meg, ezért érvényesítheti a tulajdonjogból folyó igényeket a felperesekkel szemben. A felperesek viszont alappal igényelhetik a kifizetett vételárat, annak törvényes mértékű kamatait és az általuk végzett beruházás elszámoláskori forgalmi értékét, valamint az ingatlan fenntartásával kapcsolatosan viselt költségeket. A felpereseknek az elbirtoklásra alapított igénye nem alapos, mert a használatuk jogcímes volt. Az 1975. október 3-i adásvételi szerződés színleltsége nem állapítható meg, hiszen egyik szerződő fél - az állam mint eladó - színlelése fel sem merülhetett az adott körülmények között. Nem alkalmazható a Ptk. 239. §-a sem, vagyis részleges érvénytelenségről sincs szó, éppen az eladó szerződési akarata folytán.

A másodfokú jogerős határozat ellen - jogszabálysértésre hivatkozva - a II. rendű felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, úgy is, mint az I. rendű felperes jogutódja, mivel az I. rendű felperes 1993. január 27. napján meghalt. A határozott felülvizsgálati kérelem arra irányult: a Legfelsőbb Bíróság helyezze hatályon kívül a közbenső ítéletet, és állapítsa meg, hogy az elsőfokú bíróság ítélete jogszerű volt az elbirtoklásra alapított jogszerzés megállapítása tekintetében. Érvelése szerint a használatuk nem a haszonélvezeti joghoz kapcsolódott, mert sajátjukként birtokolták az ingatlant.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a támadott határozat hatályban tartására irányult.

A II. rendű felperes felülvizsgálati kérelme nem alapos.

A másodfokú határozatnak az a rendelkezése, amely az 1975. október 30-án kelt vételi ügylet megkötésére irányuló megbízási szerződés érvénytelenségére vonatkozott, nem tárgya a felülvizsgálati eljárásnak. A felperes felülvizsgálati kérelme az ítélet indokolásában foglalt azt a megállapítást sérelmezi, mely szerint nem alapos az elbirtoklás megállapítására irányuló kereseti kérelme.

A jogerős határozat a tartalma szerint a Pp. 213. §-ának (2) bekezdésére tekintettel nem közbenső, hanem részítélet. A másodfokú bíróság ugyanis jogerősen állást foglalt az ügy érdemében akkor is, amikor vizsgálta az elsőfokú bíróság elbirtoklás megállapítására vonatkozó határozatának jogszerűségét. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság nyilvánvalóan nem foglalkozhat az elbirtoklásra alapított kereseti kérelemmel, mert a másodfokú bíróság a határozatában egyértelműen kifejtette azt a jogi álláspontját amely szerint ez az igény nem tekinthető alaposnak. A keresetet elutasító rendelkezést illetően a Legfelsőbb Bíróság is arra az álláspontra helyezkedett, hogy az elsőfokú bíróság döntése téves. A rendelkezésre álló bizonyítékok nem megfelelő mérlegelésével jutott az elsőfokú bíróság arra a következtetésre, hogy az érdekelt felek - így az I. rendű felperes és az alperes - a haszonélvezeti jog alapítására vonatkozó nyilatkozataikat színlelték, a valóságos szerződési akaratuk nem ez volt.

A másodfokú bíróság indoklása annyiban ugyan téves - és e tekintetben helytálló a felülvizsgálati kérelemben kifejtett okfejtés -, hogy a haszonélvezeti jog vonatkozásában érdektelen: az eladó tudott-e arról, hogy a haszonélvezeti jogot alapító felek jognyilatkozata színlelt volt, mert a haszonélvezeti jog érvényes létrejöttét csak az I. rendű felperes és az alperes vonatkozásában kellett vizsgálat tárgyává tenni. A szerződés érvényességét a megkötése időpontjában irányadó tények és körülmények alapján kell megítélni [Ptk. 200. § (2) bek., 205. § (1) bek.]. A Legfelsőbb bíróság ezért döntő súllyal értékelte a II. rendű felperesnek az 1988. február 18-án tett személyes nyilatkozatát, amely szerint az alperessel úgy állapodtak meg, amíg élnek, az ingatlant használják. Ez a nyilatkozat minden kétséget kizáróan megalapozza azt a tényt, hogy a szerződés megkötésekor az I. rendű felperesnek és az alperesnek is az volt a valós szerződési akarata, hogy haszonélvezeti jogot alapítsanak az I. rendű felperes javára. A felperesek tudták, hogy az ingatlan tulajdonjogát nem szerezhetik meg az akkor még hatályos jogszabályi rendelkezésekből következő tulajdonszerzési korlátozás miatt, ugyanakkor kellő indokuk volt arra, hogy az ingatlan birtoklását és használatát a maguk számára biztosítsák. Ennek a közös elhatározásnak a megvalósulása úgy is biztosítható volt, hogy az I. rendű felperes javára haszonélvezeti jogot alapítottak. Az említett jog alapítása folytán indokolt volt, hogy az alperes a felperesektől nem igényelte az ingatlan birtoklását és használatát, sem annak hasznait. Mindezekből viszont az következik, hogy az I. rendű felperes haszonélvezeti joga folytán az elbirtoklásra alapított jogszerzés nem következhetett be, amiként azt a jogerős ítélet is megállapítja. A II. rendű felperes tényleges birtoklása és használata a saját személye tekintetében sem eredményezhetett elbirtoklást, mert joggyakorlása nyilvánvalóan házastársa, az I. rendű alperes érvényes jogcímén alapult. Az előzőekben kifejtettekre tekintettel a II. rendű felperesnek sem a maga személyében, sem a jogutódi minőségében nem alapos a felülvizsgálati kérelme, mert az elsődleges kereseti kérelem vonatkozásában hozott elutasító érdemi döntés nem tekinthető jogszabálysértőnek. A Legfelsőbb Bíróság ezért a jogerős határozat rendelkező részében foglaltakat összhangba hozva az indokolással, a közbenső ítéletet részítéletnek minősítette, és a részítélet rendelkező részét kiegészítve azzal, hogy az elbirtoklásra alapított keresetet elutasítottnak tekinti, azt a Pp. 275/A. §-a (1) bekezdésének alkalmazásával, az eljárási szabálysértés megállapítása mellett hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Pfv. IV. 21. 733/1993. sz.)

BH2000. 14.

Nem teszi érvénytelenné a tartási szerződést, ha a felek attól - jogszabály által nem tiltott körben - egyező akarattal eltérnek [1959. évi IV. törvény 200. § (1) bekezdés, 207. § (4) bekezdés 586. §].

Az alperesek az 1992. február 15-én kelt „Tartási szerződés”-nek címzett okiratban vállalták, hogy a perbeli lakás bérleti jogának folytatása ellenében a felperest haláláig eltartják. A szerződést a kerületi polgármesteri hivatal határozatával jóváhagyta. A peres felek ugyanazon a napon - külön okiratba foglaltan - megállapodtak abban is, hogy a felperes szabad elhatározásából jogosult időszakosan vagy tartósan leánya budapesti lakásán tartózkodni, erre az időszakra az alperesek 1992. évben havi 10 000 forint, 1993. január 1-jétől pedig ennek a havi készpénzszolgáltatásnak a mindenkori hivatalos mértékű inflációval megemelt összege megfizetésére kötelesek.

Ez időig az alperesek csak pénzszolgáltatást teljesítettek, mivel a felperes folyamatosan leánya budapesti lakásán tartózkodott, az alperesek természetbeni tartását nem igényelte.

A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy a tartási szerződés életjáradéki szerződést leplezett és a leplezett jogügylet a megkötésének időpontjában hatályban volt 1/1971. (II. 8.) Korm. rendelet 81. §-ának (1) bekezdésébe ütközött. Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, ítéletét a másodfokú bíróság helybenhagyta. A jogerős ítélet indokolása szerint a tartási szerződés megkötésének napján a felek külön megállapodásban rögzítették, hogy a felperes a tartási szerződésben foglaltak mellett jogosult időszakosan vagy tartósan időbeli korlátozás nélkül a lányánál tartózkodni. Erre az időre az alperesek a tartási szerződésben foglalt kötelezettségüknek a külön megállapodás szerint jogosultak eleget tenni. Az adott esetben tehát a felek a tartási szerződéstől eltérően rendezték az alperesek szerződéses kötelezettségét arra az időre, amíg a felperes a lányánál tartózkodik. Ez a megállapodás azonban önmagában nem eredményezi a tartási szerződés színlelt voltát.

A jogerős ítélet ellen - annak hatályon kívül helyezése és a keresetének helyt adó döntés meghozatala végett - a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet. Jogorvoslati kérelmében megismételte azt a perbeli előadását, amely szerint a tartási szerződésbe burkolt életjáradéki szerződés mint színlelt szerződés az 1959. évi IV. törvény 207. §-ának (4) bekezdése értelmében semmis. Ezt a szerződést a leplezett életjáradéki szerződés alapján kell megítélni. Az életjáradéki szerződés pedig azért semmis, mert életjáradéki szerződésben a lakásbérleti jogviszony folytatására való jogosultság nem köthető ki.

Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztettek elő.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

Az 1959. évi IV. törvény 200. §-ának (1) bekezdése értelmében a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha a jogszabály az eltérést nem tiltja. Az idézett jogszabály által biztosított szerződési szabadság folytán nem volt a perbeli esetben sem akadálya annak, hogy a tartási szerződés keretein belül a felek megállapodjanak abban: arra az időre, amíg a felperes a leányánál tartózkodik természetbeni szolgáltatásait az alperesek pénzzel megváltják. A szóban forgó rendelkezés tehát önmagában nem teszi a jogügyletet életjáradéki szerződéssé, annál inkább sem, mert perbeli nyilatkozataik szerint a felperes természetbeni tartására - ha azt igényli - az alperesek bármikor

készek. Nem sértett jogszabályt ezért a bíróság, amikor a szerződés színleltségének és az állítólagos leplezett szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetet elutasította.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság az 1952. évi III. törvény 274. §-ának (4) bekezdése szerint tárgyaláson kívül meghozott határozatával a jogszabályoknak megfelelő jogerős ítéletet a 275/A. §-ának (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Pf. VI. 20.858/1998. sz.)

BH1979. 375.

Tájékoztatás kérése valamely szolgáltatás lehetőségéről és feltételeiről nem minősíthető ajánlatnak, így az arra adott válasz nem hozza létre a szerződést [Ptk. 6. §, 205. § (1) bek., 216. § (2) bek., 299. § (1) bek., GK 14. sz.].

Az alperes egyik szocialista brigádja az 1978. május 20-21-i hétvégét Pécsen kívánta tölteni. Ezért az alperes 1978. február 9-én telex útján a felperes pécsi szállodájánál az iránt érdeklődött, hogy 1978. május 20-án 20 db 2 ágyas szobát tudna-e biztosítani. A felperes 1978. február 10-én kelt választélexében közölte, hogy 1978. május 20-ára 20 db 2 ágyas szobát személyenként 240 Ft áron előjegyzésbe vett. Közölte továbbá, hogy a szálloda I. osztályú éttermében étkezést is tud biztosítani, amelyre vonatkozóan várja a megrendelést.

Az alperes a telexre nem adott választ. A felperes az előjegyzett napon, 1978. május 20-án szombaton újabb telexet küldött, amely szerint várja az alperes választ, hogy az 1978. február 10-én visszaigazolt szállás megfelelő-e, és hogy a csoport elindult-e, ha igen, milyen létszámmal. Az alperes ügyeletes dolgozója válaszában közölte, hogy a csoport elindult Pécsre, de a létszámáról nincs tudomása.

A felperes keresete szerint az alperes az előjegyzett szálláshelyet nem vette igénybe, és az már kiadható sem volt, emiatt nála 8400 Ft összegű kár keletkezett, ezért ennek az összegnek a megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

Az alperes a védekezésében előadta, hogy több helyen érdeklődött szállás iránt, végül egy másik pécsi szállóval kötött megállapodást, amely lényegesen olcsóbb - 160 Ft/2 ágyas szoba - szolgáltatást tudott nyújtani. A felperesnek nem küldött megrendelést, ezért az előjegyzést törölnie kellett volna.

Az első fokú bíróság kötelezte az alperest 8400 Ft megfizetésére. Az ítélet indokolása szerint az alperes 1978. február 9-i telexe ajánlat, amely tartalmazta az időpontot, a szobák számát és kérte a felperes választ. Ha mentesülni akart volna az alperes az ajánlati kötöttségétől, az előjegyzést tartalmazó visszaigazolás után nyilatkoznia kellett volna, hogy a szolgáltatást nem kívánja igénybe venni. Az alperes azonban nem vonta vissza nyilatkozatát, ezért ahhoz kötve maradt. Azzal, hogy a telexre nem válaszolt, ráutaló magatartása folytán a felperes joggal tételezte fel, hogy az ajánlat hatályosult. Ezért a felperesnek a szerződésszegésével okozott, nem vitatott összegű kárát köteles megtéríteni.

Az ítélet ellen az alperes fellebbezett amelyben annak megváltoztatásával a kereset elutasítását kérte. Hangsúlyozta, hogy a felperesnél szobafoglalás nem történt, és a felperes az érdeklődő telexet tévesen vette konkrét megrendelésnek. Hivatkozott más szállodák gyakorlatára is, ahol az előjegyzést mindig megrendelés követi.

A fellebbezés alapos.

Az első fokú bíróság az alperes által 1978. február 9-én a felpereshez küldött telexet tévesen tekintette ajánlatnak, mert az kifejezetten tájékozódó, érdeklődő célzatú volt és így a jellegénél fogva nem tekinthető szerződéskötési ajánlatnak. Ebből következik, hogy az alperest az abban foglaltak nem kötétték.

Az a tény, hogy az alperes az előjegyzésbe vételt közlő telexre nem válaszolt, a szerződés létrejöttét azért nem eredményezte, mert a hallgatás, a nyilatkozattétel elmulasztása nem fejezi ki a szerződéskötési akaratot. Ez csak akkor minősül az ajánlat elfogadásának, ha ezt jogszabály

rendeli vagy ha a felek ebben megállapodtak [Ptk. 216. § (2) bek.]. A jogszabállyal ellentétes az első fokú bíróságnak ezzel kapcsolatos az a megállapítása, hogy a válasz elmulasztása ráutaló magatartást jelentett. Nem minősíthető megrendelésnek - tartalmánál fogva - az alperes által 1978. május 20-án küldött az a telex sem, amelyben a csoport elindulását közölte. Mivel ezek szerint a felek részéről a perbeli szolgáltatás tekintetében kölcsönös és egybehangzó akaratnyilvánítás nem történt, közöttük a szerződés nem jött létre [Ptk. 205. § (1) bek.]. Ezért nem helytálló az első fokú bíróságnak az alperest a szerződés megszegése miatt [Ptk. 299. § (1) bek.] kártérítésre kötelező rendelkezése.

A Ptk. 6. §-a alapján a kárnak részben vagy egészben történő megfizetésére kötelezhető az a vállalat, amelynek határozott közlése alapján más vállalat megalapozottan számolhatott a szerződés létrejöttével és ennek elmaradása folytán kár érte (GK 22. sz. állásfoglalással módosított GK 14. sz. állásfoglalás). Ilyen határozott közlés az alperes részéről nem történt, ezért kártérítési kötelezettségét e rendelkezés alapján sem lehetett megállapítani.

A fentiek folytán a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 253. §-nak (2) bekezdése alapján az első fokú ítéletet megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította. (Legf. Bír. Gf. III. 31 486/1978. sz.)

BH1980. 51.

Az a körülmény, hogy a szerződéskötésre kötelezett szállító a megrendelések számítógépes feldolgozására tért át, nem mentesíti az ajánlattételi határidő megtartásának kötelezettsége alól [Ptk. 212. § (1) és (3) bek., 206. § (1) bek.].

A felperes megrendelő 1978. július 24-én az alperes szállítónál különböző alumíniumötvözetű alapanyagokat rendelt meg 1979. január 10-i szállítási határidővel. Az alperes a megrendelésre nem adott választ, ezért a felperes azt több alkalommal sürgette. Az alperes végül a válaszában arra hivatkozott, hogy megrendelés igazolását (ajánlatát) a megrendelés számítógépes feldolgozása miatt csak később fogja megküldeni. Az alperes ajánlata 1978. november elején érkezett a felpereshez, az azonban a teljesítési határidő tekintetében eltérést tartalmazott; az 1979. január 10-i határidő helyett az alperes 1979. I. negyedévi szállítást vállalt. A felperes kezdeményezésére 1978. november 15-én a felek tárgyaltak egymással, amelynek során az alperes álláspontja felülvizsgálatát helyezte kilátásba, válasz azonban nem érkezett tőle. A felperes kereseti kérelme arra irányult, hogy az első fokú bíróság a szállítási szerződést 1979. január 10-i határidővel hozza létre. Az alperes a kereset elutasítását kérte, illetőleg 1979. április 15-i szállítási megállapítását kérte azzal az indokolással, hogy az alumínium tuskókhoz a szükséges alapanyagot be kell szereznie és a gyártásra azt követően 70-80 munkanap szükséges. Az alperes a védekezését bizonyítékokkal nem támasztotta alá.

Az első fokú bíróság 1979. január 31-i teljesítési határidővel a szállítási szerződést létrehozta. Az ítélet indokolása szerint az alperesnek sem az alapanyag hiányára, sem a termékgyártás átfutási idejére vonatkozó nyilatkozata nem volt elfogadható, mert nem tudta bizonyítani az alperes azt sem, hogy a nagy tételben gyártott termék elosztása milyen célt szolgál és milyen arányban történik. Az alperes indokolatlanul kérte szakértői bizonyítás elrendelését az elméleti gyártásidőtartamra nézve. Az alperes a megrendelés kézhezvételétől számított négy hónap elteltével küldött csak érdemi nyilatkozatot, ezzel megszegte együttműködési kötelezettségét, mert 120 napot veszített a gyártásra történő felkészülés idejéből.

Az alperes az ítélet ellen fellebbezett, amelyben kérte, hogy a bíróság a teljesítési határidőt 1979. április 15. napján állapítsa meg. Arra hivatkozott, hogy az első fokú ítélet megalapozatlan és jogszabályellenes. Sérelmezte, hogy az első fokú bíróság nem vizsgálta, hogy a felperes milyen intézkedéseket tett a szerződés létrejötte érdekében. Miután az első fokú bíróság 1979. január 3. napján hozta létre a szerződést, a 70-80 napos átfutási időt ettől az időponttól kell számítani és ennek folytán 1979. április 15-e előtt nem tud teljesíteni. Nem hozható létre olyan szállítási szerződés, amellyel kapcsolatban előre látható, hogy a szállító a teljesítésre nem képes.

A fellebbezés alaptalan.

A Ptk. 212. §-ának (1) bekezdése szerint a jogosult ajánlattételre felhívhatja azt, akit szerződéskötési kötelezettség terhel. Az alperest szerződéskötési kötelezettség terhelte, aminek következtében a felhívástól számított 30 napon belül kellett az ajánlatát megtennie. Az alperes e kötelezettségének nem tett eleget. Arra hivatkozott, hogy a megrendelések számítógépes feldolgozására tért át, ezért a megrendelés igazolását helyesebben ajánlatát - csak később küldi meg.

Ha az alperes a munkáját megkönnyíti számítógépes feldolgozásra tért át, ennek a jogviszonyára való kihatását nem a felperesnek, hanem neki kell viselni. A számítógépes feldolgozásra való

áttérés nem mentesíti az alperest az ajánlattételi kötelezettsége alól. A Ptk. 212. §-ának (3) bekezdése a határidők közös megegyezéssel való esetleges eltérő megállapítására is lehetőséget nyújt, az alperes ezzel nem élt, mert ilyen kérelmet a felpereshez nem intézett. Az alperes maga adta elő a védekezésben, hogy a termék előállításához mintegy 70-80 munkanap szükséges. Ez az idő a felperes megrendelésének kézhezvételéhez számítva legkésőbb 1978. október 15. napján már lejárt. A felperes megrendelésére az alperes ajánlatát négy hónapi késéssel, 1978. november hónapban juttatta el a felpereshez és ebben 1979. I. negyedévi határidőt vállalt. Ezek után került sor a kereset előterjesztésére. Téves az alperesnek az az érvelése, hogy a gyártásra való felkészülés a szerződés létrehozásának napjától kezdődhetett. Az alperest terhelő a szerződéskötési kötelezettség folytán a késedelem minden kockázatát ő viseli. Ellenkező álláspont arra vezetne, hogy a szerződéskötésre kötelezettek időnyerés érdekében az ajánlattételt megtagadnak és csak a szerződést létrehozó első fokú ítélet, illetőleg annak jogerőre emelkedése után kezdenek meg a gyártásra való felkészülést. Ilyen magatartás szemben áll a népgazdaság érdekeivel.

A Legfelsőbb Bíróság állandó gyakorlata szerint a szállítónak a gyártásra való felkészülési kötelezettsége a megrendelés (ajánlattételi felhívás) kézhezvétele időpontjától kezdődik. Az alperes a megrendelések kézhezvételekor már tudomást szerzett arról, hogy mi a felperes igénye, és mi az általa kívánt határidő. A peres eljárás - és az ezzel járó idővesztés következményét az alperesnek kell viselni. A bíróság útján történő szerződés létrehozása esetén ugyanis a megrendelés (ajánlattételi felhívás) beérkezésének időpontjából kell kiindulni, és ehhez kell hozzászámítani a szerződés reális teljesítéséhez szükséges időtartamot, amelyre nézve a bizonyítási kötelezettség a Ptk. 206. §-ának (1) bekezdése értelmében is a szerződéskötésre kötelezett alperest terheli. Neki kell bizonyítani, hogy a szerződésnek a kívánt időben történő teljesítésére nem képes.

Az a tény, hogy csak 1979. január 3. napján, az ítélet meghozatalakor került sor a szerződés létrehozására, elsősorban az alperes indokolatlan késedelmeskedő magatartásának volt a következménye. Ebből az alperes a maga részére nem származtathat előnyöket. A felperes szerződéskötési felhívása 1978. július 24. napján történt, az első fokú bíróság által megállapított teljesítési határidőig az alperes által megjelölt gyártási idő több mint kétszerese állt rendelkezésre. Ez idő alatt az alperesnek módjában állott a teljesítésre felkészülni.

Mindezek alapján a Legfelsőbb Bíróság az első fokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése szerint helyben hagyta. (Legf. Bír. Gf. I. 30. 221/1979. sz.)

EBH2006. 1402.

A biztosító a vele életbiztosítási szerződést kötő fél lényeges körülményben való tévedését okozza azzal az ígéretével, hogy a fél meghatározott idő után kedvezményes lakáshitel felvételére válik jogosulttá, ha a szerződéskötéskor a hitelkonstrukció nem létezik, és létrehozása sem lehetséges a közölt feltételekkel [1959. évi IV. törvény 205. §, 207. §, 210. §, 237. §].

A felperes az alperessel 2002. április 5-én kötött két életbiztosítási szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 210. §-ának (4) bekezdése, illetve (1) bekezdése alapján. Az eredeti állapot helyreállításaként az alperest 413 216 forint és kamatai megfizetésére kérte kötelezni.

A jogerős ítélet a keresetet elutasította.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperes képviselőjében eljáró ügynök a szerződéshez kapcsolódó kedvezményes lakáshitel lehetőséggel kapcsolatban a szerződéskötéskor a felperesnek téves felvilágosítást adott, de az életbiztosítási szerződés érvényességét a H. Bank Rt. által tett ígérvény nem befolyásolta. Az ígérvény ugyanis a hitelfolyósítás meghatározott feltételekhez, többek között 24 havi biztosítási díjfizetéshez kötötte. A perbeli szerződések azonban a 24 hónap letelte előtt díjnemfizetés miatt megszűntek.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet indokait kiegészítve, illetve módosítva megállapította, hogy az életbiztosítási szerződés szerves részét képezte a H. Bank Rt. cégszerű aláírásra jogosult munkatársai által aláírt ígérvény. Az abban foglaltak a szerződések megkötésekor formailag megvalósíthatók voltak. Az alperes képviselőjében eljáró, az életbiztosítási szerződést értékesítő M. Kft. a szerződéskötéskor nem tudott arról, hogy az ígérvény szerinti lakáskölcsön nyújtása nem valósítható meg. Erről maga az ígérvényt kibocsátó bank sem tudott, hiszen csak 2003 februárjában, a BM-től kapott levélből értesült arról, hogy jogalkotói állásfoglalás folytán az ígérvényben foglaltak (kedvező kamatozású, halasztott tőketörlesztésű és állami támogatású hitelyújtás) nem teljesíthetőek. Ezért a felperes keresetét a Ptk. 210. §-ának (4) és (1) bekezdése alapján sem találta alaposnak. Kifejtette, hogy a Ptk. 237. §-ának (1) bekezdése alapján az eredeti állapot helyreállítása az adott esetben fogalmilag kizárható, mivel a díjnemfizetés folytán megszűnt szerződés esetén a felperes csak a visszavásárlási értékre tarthatott volna igényt. A kifejtett okokból mellőzte a felperes által indítványozott további tanúbizonyítást is.

A jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelmében a felperes hangsúlyozta, hogy az alperes megtévesztette őt a H. Bankkal kötött megállapodás létrejötte kérdésében. A lefolytatott bizonyítás igazolta, hogy az életbiztosítás és a lakáshitel-konstrukció összekapcsolása mögött semmilyen megállapodás nem volt. A BM tájékoztatása után próbálta meg a bank egy új, halasztott tőketörlesztést nem tartalmazó konstrukció kidolgozását. Amennyiben a szerződéskötéskor erről értesül, az életbiztosítási szerződéseket nem kötötte volna meg. Mivel az alperes iratai tartalmazták a lehetetlennek bizonyult hitelfelvételi lehetőséget, az alperes a szerződés megkötésekor lényeges körülmény tekintetében megtévesztette, illetve a felperes tévedését felismerhette. Az ügynök tevékenységéért az alperes felel a Ptk. 315. §-a alapján. Alaposnak állította a keresetét a Ptk. 210. §-ának (3) bekezdése (közös téves feltevés) alapján is. Vitatta a másodfokú ítéletnek azt a megállapítását, hogy adott esetben az eredeti állapot nem állítható helyre. Sérelmezte az indítványozott tanú meghallgatásának a mellőzését is.

Indokai alapján elsődlegesen a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésével keresetének helyt adó ítélet hozatalát, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra utasítását kérte.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában fenntartására irányult.

Előadta, hogy az ígervényt nem ő bocsátotta ki, a peres felek között létrejött életbiztosítási szerződést pedig a maga részéről teljesítette. A felperes ennek megfelelően az ígervényt kibocsátó bankot perelhette volna, aki csak 2003 februárja után intézkedett a tájékoztató terjesztésének a leállítása iránt. Vitatta, hogy a biztosítási szerződés lényeges elemét képezte volna a kedvezményes hitellehetőség. A szóbeli tájékoztatásnak a kötelező írásbeliség miatt nem volt jelentősége. A felperes titkos fenntartása pedig a Ptk. 207. §-ának (4) bekezdése alapján közömbös volt. Végül a szerződés alapján nyújtott alperesi szolgáltatásra tekintettel kizártnak állította az eredeti állapot helyreállítását.

A felülvizsgálati kérelem alapos.

A jogerős ítélet megalapozottan állapította meg, hogy a felek között M. Befektetési Jövőszámla elnevezésű életbiztosítási szerződés jött létre, mely előtakarékosági elemet tartalmazó módon lakáskölcsön felvételi lehetőséget is magába foglalt. Az életbiztosítási szerződés szerves részét képezte a H. Bank Rt. által kibocsátott ígervény, mely a 20 éves futamidőre megkötött életbiztosítási szerződés 25. hónapjától kezdődően kedvező kamatozása, állami támogatású lakáskölcsön felvételét ígérte. A másodfokú bíróság megalapozottan állapította meg azt is, hogy a perbeli biztosítási szerződést az adott kiegészítéssel az M. Kft. az alperes tudtával értékesítette. A felperes alapvetően abban a feltevésben kötötte meg az életbiztosítási szerződést, hogy 2 év elteltével kedvező lakáshitel felvételére válik jogosulttá. A felperes számára a hitelfelvétel lehetősége a szerződés megkötése szempontjából lényeges körülmény volt.

A bíróság e helyesen megállapított tényekből tévesen következtetett arra, hogy a felperes tévedés jogcímeire alapított megtámadási keresete alaptalan.

A másodfokú bíróság e téves jogkövetkeztetését arra alapította, hogy a szerződés megkötésének időpontjában az ígervény szerinti feltételekkel a lakáskölcsön felvétele formailag megvalósítható volt. Sem az ígervényt kibocsátó bank, sem az értékesítő M. Kft., sem az alperes nem tudott arról, hogy az állami támogatás igénybevétele esetén nincs lehetőség a halasztott tőketörlesztésre. A peradatok alapján ezzel szemben megállapítható, hogy az említett konstrukció már létrehozása időpontjában sem volt működőképes. Ezért kényszerült a bank utóbb a lényeges feltételek megváltoztatásával új hitelmegoldás keresésére.

A felperes helyesen hangsúlyozta felülvizsgálati kérelmében, hogy tévedése alapvetően azon az egyértelmű és határozott tájékoztatáson alapult, hogy az adott konstrukció rendelkezésre áll, a bank és az alperes között létrejött megállapodás garantálja - az egyéb feltételek fennállása esetén - 2 év után a kedvezményes kölcsön felvételének a lehetőségét. Ennek határozott ígérését tartalmazta az alperes által összeállított, az M. Befektetési Jövőszámla előnyeit tárgyaló reklámanyag, továbbá az ugyancsak az alperes által kibocsátott „Tájékoztató kivonat a részletes szabályzatból és a bank leveléből” elnevezésű összeállítás, mely többek között a következőket tartalmazta:

- „- a törlesztési időszakban csak kamatot törleszt,
- a törlesztés vége egybeesik a Jövőszámla lejáratával,
- tőkéje egy összegben törleszti a hiteltartozást,
- a fennmaradó nyereség az öné -”.

A hitellehetőségeket részletező Tájékoztató 5. pontja szerint a bank garantálja az M. Jövőszámlával rendelkező ügyfelek részére, hogy megfelelő bonitás esetén a piaci hitelkamatokhoz képest kedvezőbb kamatfeltételeket biztosít. A 3. pont értelmében a hitelfeltételek összefoglalását a H. Bank levelében lehet megtalálni.

A becsatolt okirati bizonyítékok figyelembevételével az alperes megalapozatlanul állította, hogy

a hitelígervényben foglaltakkal kapcsolatban csak a kibocsátó bank köteles a felperessel szemben helytállni, a peres felek között létrejött szerződésnek nem vált részévé a kedvező hitellehetőség ígérete.

Az alperes felelősségével kapcsolatban a felperes helyesen utalt a Ptk. 315. §-ának rendelkezésére is.

A kifejtettek szerint a szerződés lényeges elemévé vált kikötés [Ptk. 205. § (1) és (2) bekezdése] körében az alperes tévesen hivatkozott a Ptk. 207. §-ának (4) bekezdése alapján a felperes titkos fenntartására. A szerződésben kinyilvánított, a szerződés lényeges elemévé tett egyező akaratnyilatkozat fogalmilag különbözik a szerződéskötéssel kapcsolatban fel nem tárt, tehát a másik fél előtt rejtve maradt egyéb szerződéskötési indítékoktól.

Az alperes tévesen hivatkozott az írásbeliség hiányára is. A Ptk. 537. §-a (1) bekezdésének megfelelően a biztosított az „ígervényt” aláírta. Ennek megfelelően az alperesnek a szóbeli tájékoztatásra vonatkozó állításai sem alaposak.

A Legfelsőbb Bíróság egyetért a jogerős ítélet álláspontjával, amely szerint az alperes, illetve képviselője az M. Kft. a szerződés megkötésekor nem tanúsított szándékos, megtévesztő magatartást a kedvezményes lakáshitel biztosításával kapcsolatban [Ptk. 210. § (4) bekezdése]. Az alperes bízott abban, hogy a 2 év elteltéig, illetve a futamidő alatt a bank létrehozza azt a hitelkonstrukciót, amely a szerződésben ígért feltételeknek eleget tesz. Erre utalnak a perirathoz csatolt utóbbi tájékoztatások, melyekben az alperes a konstrukció átdolgozását, a megfelelő hitelkonstrukció kialakítását ígérte.

Ugyanakkor az alperes a felperes lényeges körülményben való tévedését okozta a szerződéskötéskor annak állításával, hogy ez a hitelkonstrukció már rendelkezésre áll.

Ezért a Legfelsőbb Bíróság a szerződésnek a Ptk. 210. §-ának (1) bekezdésére alapított megtámadását alaposnak találta.

A Ptk. 235. §-ának (1) bekezdése szerint a megtámadható szerződés a megtámadás következtében megkötésének időpontjától kezdődő hatállyal érvénytelenné válik. Az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeit a Ptk. 237. §-a tartalmazza. Eszerint az eredeti állapotot kell helyreállítani, vagy ha erre nincs lehetőség, a felek között a szerződés alapján nyújtott szolgáltatásokat és ellenszolgáltatásokat el kell számolni. Ebből azonban következik, hogy nem volt jogi jelentősége azoknak a meggondolásoknak, amelyek az érvénytelenséggel, illetve jogkövetkezményei alkalmazásával szemben az első- és másodfokú ítéletben felmerültek. A hitelfelvétel egyéb feltételeinek a vizsgálata abban az esetben bírna relevanciával, ha a felperes a hitelfelvétel elmaradása miatt kártérítési igényt érvényesített volna. A másodfokú bíróság tévesen utalt a szerződésnek a díjnemfizetés miatti megszűnésére és a visszavásárlási összeg igénylésének a lehetőségére. Ezek az érvényes szerződésre jellemző jogkövetkezmények. Tévesen fogadta el az alperes arra vonatkozó védekezését is, hogy az eredeti állapot helyreállítása az alperesi teljesítés „praestare” jellegénél fogva fogalmilag kizárható. A Ptk. 237. §-ának (2) bekezdése szerint ilyen jellegű szolgáltatás esetében a felek közötti elszámolásnak van helye. Mivel az alperes a szerződés fennállásának rövid ideje alatt a Ptk. 237. §-ának (2) bekezdésében meghatározott, kimutatható és összezszerűen meghatározható ellenszolgáltatást nem nyújtott, a felperesnek a kereseti kérelmének megfelelő, a kifizetett díjjal és kamataival megegyező szolgáltatás jár vissza.

Az ismertetett indokoknak megfelelően a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet az 1952. évi III. törvény (Pp.) 275. §-ának (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a felperes keresetével egyezően marasztalta az alperest. (Legf. Bír. Pfv. VIII. 20.248/2006. sz.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2006/1.)

EBH2005. 1221.

I. Jogban való tévedésnek minősül, ha a váltót aláíró személy tévedésben van nyilatkozata váltójogi megítélésében [1/1965. (I. 24.) IM rendelet 31. § (3) bek.; Ptk. 210. § (2) bek.].

II. Nem teszi a váltót „érvénytelenné” az a körülmény, hogy a kiállítás keltezése nem felel meg a tényleges időpontnak [1/1965. (I. 24.) IM rendelet 1. § 7. pont, 2. §, 75. §, 76. §].

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint az alperes és a P. H. Rt. (továbbiakban: Rt.) között folyamatban volt perben született egyezség értelmében az Rt. vállalta, hogy az alperessel szemben fennálló 52 000 000 Ft összegű tartozását saját váltók kiállításával egyenlíti ki. Az Rt. a váltók keltezése szerint 2001. február 6-án, valójában 2001. február 5-én 2001. december 27-ei lejárattal 5 db 5 millió forint és 5 db 1 millió forint értékű váltót, 2002. július 1. napi lejárattal 4 db 5 millió forint és 2 db 1 millió forint értékű váltót állított ki az alperes mint rendkívényes javára. A váltó előlapján az Rt. bélyegzője és ezen a felperes aláírása, valamint a kezességvállalást jelző „per aval” megjelölés alatt kizárólag a felperes aláírása szerepel. A megyei bíróság 2001. október 24-én jogerőre emelkedett végzésével elrendelte az Rt. felszámolását. Az alperesnek a váltók alapján fennálló követelését sem az Rt., sem a felperes nem egyenlítette ki.

Az alperes az 52 millió forint lejárt váltótartozás és kamatai iránt pert indított. Az első fokon jogerőre emelkedett ítélet a jelen per felperesét a kereseti követeléssel egyezően marasztalta.

A felperes keresetében a 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 210. § (1) bekezdése alapján a fent megjelölt váltókon szereplő kezességvállaló nyilatkozatai érvénytelenségének megállapítását kérte. Hivatkozása szerint a váltók előlapjának aláírásakor tévedésben volt, mert az Rt. képviselőjeként, tehát nem saját személyében kívánt kezességet vállalni. Álláspontja szerint a váltókezesség elvállalása az 1/1965. (I. 24.) IM rendelet 1. § (7) bekezdése alapján is érvénytelen, mert a váltók aláírására - a váltókon feltüntetett keltezéssel ellentétben - 2001. február 5-én került sor.

Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította. Megállapította, hogy a váltók kiállításának napja valóban 2001. február 5-e volt, de ez a váltó kezességvállalás érvényességét nem érinti. A bizonyítási eljárás eredményeképpen a felperes tévedésre történt hivatkozását nem találta megalapozottnak. Utalt arra is, hogy fogalmilag kizárt, hogy az Rt. - a felperes képviselőkénti eljárásával - saját tartozásaiért vállaljon kezességet.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Ítélete indokolásában - a kiállítás napjának a valóságtól eltérő megjelölése körében - a BH1996. 486 számú eseti döntésre hivatkozással rámutatott arra, hogy az 1/1965. (I. 24.) IM rendelet 1. §-ában és 75. §-ában felsorolt kellékeknek a váltón csak alakilag kell megjelenniük, azok valóságtartalma a váltó érvényessége szempontjából közömbös. Megállapította, hogy a felperes jogi kérdésben való tévedésre hivatkozott, melynek a Ptk. 210. § (2) bekezdésében szereplő feltételei nem állnak fenn.

A jogerős ítélet ellen - a Ptk. 210. §-ának és az 1/1965. (I. 24.) IM rendelet 75. §-ának megsértésére mint jogszabálysértésre hivatkozással - a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet,

kérve a jogerős ítélet megváltoztatásával a kereseti kérelemnek megfelelő döntés meghozatalát. Álláspontja szerint a váltó nem kellékhányos, hanem a kibocsátó kötelezettségvállalásának kezdő időpontját, mint a jogérvényesítés, a kamatfizetés szempontjából jelentős tény tartalmazza valótlannul, ezért érvénytelen. A BH1992. 41 számú eseti döntésre utalással arra hivatkozott, hogy a váltókövetelésnek a váltókra vonatkozó szabályok szerinti, váltók bemutatásával történő érvényesítésére nézve peradat nincsen. Álláspontja szerint a váltók bemutatásának hiánya azért is fontos, mert a váltó birtoklásának ténye és a váltójogosult személye is vitatott, tekintettel arra, hogy a váltók egy része forgatmányozással kikerült az alperes birtokából. Hivatkozott arra, hogy a perbeli váltókkal kapcsolatban a Pesti Központi Kerületi Bíróságon büntetőeljárás van folyamatban. Sérelmezte továbbá, hogy a másodfokú bíróság a Ptk. 210. §-ának (2) bekezdése szerinti tévedésre hivatkozással utasította el a keresetét. Álláspontja szerint nem jogi kérdésben, így nem a kezesség tartalmi elemeit illetően tévedett. Maga a nyilatkozattétel volt téves, ugyanis nem kívánt az Rt. kötelezettségéért kezességet vállalni. Tévedése tehát ténybeli volt, amely a bizonyítékok és körülmények okszerű mérlegelése alapján tényként megállapítható. Az eljáró bíróságok nem vizsgálták az alperesnek a tévedésre kiható, illetőleg a feleknek a váltó aláírását követően tanúsított magatartását, ezért az ügy érdemére jelentős mértékben kihatóan jogszabálysértően alkalmazták a Ptk. 210. §-át.

A felülvizsgálati kérelem jogszabályi feltételei hiányoznak, mert a jogerős ítélet nem jogszabálysértő.

Helyesen foglalt állást a másodfokú bíróság abban a kérdésben, hogy a váltó kiállításának napja a váltó alaki kelléke.

Az 1/1965. (I. 24.) IM rendelet (a továbbiakban: Vár.) 1. §-a, illetve 75. §-a felsorolja azokat a kellékeket, amelyek hiányában a 2. §-a, illetve a 76. §-a szerint az okirat - bizonyos kivételektől eltekintve - nem váltó. Ez azt jelenti, hogy ha a váltón szereplő nyilatkozatot nem a megszabott alakban tették meg, ahhoz váltójogi hatás nem fűződik. A váltókon a keltezés - 2001. február 6-a - szerepelt, tehát a Vár. 1. §-ának 7. pontja, illetve 75. §-ának 6. pontja nem hiányzott. Nem fosztja meg az okiratot váltó jellegétől, nem teszi a váltót „érvénytelenné” az a körülmény, hogy valójában a kiállítás február 5-én történt. A váltó keltének valóban lehet jelentősége, pl. a megtekintésre vagy megtekintés után bizonyos időre szóló váltók esetében [Vár. 5. § (2) bek., 34. §, 23. §, 36. §, 38. § stb.]. Ilyenkor a valódi keltezés, illetve annak jogkövetkezményei a váltóköveteléssel szemben kifogásként érvényesíthetők. A perbeli váltó esetében a keletnek a váltókövetelésre kihatása nem lehetett, mert az határozott napra szóló váltó volt.

Jogszabálysértés nélkül alkalmazta a másodfokú bíróság a Ptk. 210. §-ának (2) bekezdését.

A felperes személyes meghallgatásakor, valamint a másodfokú eljárásban személyesen írt beadványában azt adta elő; nem tudta, hogy a váltó bal felső sarkában lévő aláírása kezességvállalást jelent, a „per aval” kifejezés számára semmit sem mondott. Kezességvállalási szándéka nem volt.

Mindez azt jelentheti, hogy a felperes nem ismerte a Vár. 31. §-ának (3) bekezdését, amely szerint a váltó előlapjára írt puszta aláírást kezességnek kell tekinteni, kivéve a címzett és a kibocsátó aláírását. Ha az aláíró tévedésben van aláírása, illetve nyilatkozata váltójogi megítélésében, akkor az jogban, jogi kérdésben való tévedést jelent. Egyébként a másodfokú bíróság kitért arra is, hogy a felperes a tévedését nem bizonyította. A bizonyítékok mérlegelését nem teszi okszerűtlenné az a körülmény, hogy a váltóbirtokos a kezest a váltók bemutatásával nem hívta fel a fizetésre.

A Legfelsőbb Bíróság a kifejtettakra tekintettel a felülvizsgálati kérelem előzetes megvizsgálása után megállapította, hogy annak a 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 270. §-ának (2) bekezdésében írt feltétele nem áll fenn, ezért a kérelmet a Pp. 273. §-ának (1) és (5) bekezdése

alapján elutasította. (Legf. Bír. Gfv. E. 30.125/2005. sz.)

Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2005/1.

EBH2010. 2222.

Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződő felek jogviszonyának a bíróság által történő rendelkezésére csak az elévülés, illetve az elbirtoklás időbeli korlátai között kerülhet sor. A semmisségre való határidő nélküli hivatkozás tehát csak az érvénytelenség általános jogkövetkezményének az érvényesülését eredményezheti, nem terjed ki azonban a restitúciós, illetve elszámolási igények érvényesíthetőségére [1959. évi IV. törvény 234. §].

Az alperes 1995. július 20-án eladta a felperesek részére a 39592/102. hrsz. alatt felvett B. város, B. u. 103. számú ingatlan 1/6-od tulajdoni részét 2 170 000 forint vételárért. A felperesek 1995. november 30-án az ingatlant eladták kk. Sz. A.-nak. A bíróság részítéletében megállapította, hogy a perbeli ingatlan adásvételéről szóló 1991. december 2-án kelt szerződés, amelynek alapján K. V. fiktív személy, valamint az 1993. december 10-én kelt szerződés, amelynek alapján N. J. tulajdonjoga az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzésre került, érvénytelen. A bíróság megállapította az ingatlan vonatkozásában megkötött valamennyi, így a peres felek közötti, valamint a kk. Sz. A. és a felperesek által kötött adásvételi szerződés érvénytelenségét. A bíróság kötelezte az ingatlan tekintetében adásvételi szerződést kötő feleket annak tűrésére, hogy a perbeli ingatlanra dr. V. J. és társai tulajdonjoga visszajegyzésre kerüljön.

Mivel az ingatlanon időközben felépítmény - hat lakásos társasház - épült, a bíróság megállapította, hogy kk. Sz. A. - a per XII. r. alperese - a perbeli ingatlan 163833/1000000. tulajdoni hányadát (az 1. számú lakás vonatkozásában) ráépítés címén megszerezte. Kötelezte kk. Sz. A.-t, hogy 2 702 700 forintot fizessen meg az ingatlan eredeti tulajdonosai javára. Sz. A. 2002. január 24-én a jogerős ítélet alapján 3 426 660 forintot az ingatlan eredeti tulajdonosai részére megfizetett. Ezt követően pert indított a jelen per felperesei ellen 2 702 700 forint tőke, és annak 2002. január 24. napjától számított kamatai, valamint a perköltség megfizetése iránt. A per szünetelés folytán megszűnt, tekintettel arra, hogy a felperesek 3 000 000 forintot megfizettek Sz. A.-nak. A felperesek 2007. július 11-én eredménytelenül szólították fel az alperest 4 399 864 forint megfizetésére.

A felperesek keresetükben az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 237. § (2) bekezdésére hivatkozva 3 000 000 forint és járulékai megfizetésére kérték kötelezni az alperest, aki a kereset elutasítását elsődlegesen elévülésre hivatkozva kérte. Álláspontja szerint az elévülési idő az érvénytelen jogügylet szerinti esedékességtől kezdődik. Arra is hivatkozott, hogy ítélt dologról van szó, és, hogy a Ptk. 237. § (2) bekezdésének alkalmazása kizárt, mivel nincs ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás. Kifogásolta, hogy a felperesek a perben Sz. A. keresetével szemben nem védekeztek.

A másodfokú bíróság jogerős ítéletével a keresetnek helyt adó elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és a felperesek keresetét elutasította. A jogerős ítélet értelmében tévedett az elsőfokú bíróság, amikor nem a felek között létrejött és utóbb semmisnek, tehát érvénytelennek ítélt szerződésből indult ki a felek jogvitájának eldöntésénél. E szerződésre ugyanis nem vonatkoztatható az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy nem lehet visszaállítani a szerződéskötés előtti helyzetet, azaz nem lehet a Ptk. 237. § (1) bekezdését alkalmazni. A jogerős ítélet értelmében, amennyiben erre lehetőség van, akkor e szerint kell levonni a semmisség folytán előállt érvénytelenség jogkövetkezményét, ez pedig azt eredményezné, hogy a szerződéskötés előtti állapotot kell

visszaállítani, ami az alperes javára nem jelenthet tulajdonjog megállapítást, miután ő a szerződéskötéskor sem volt tulajdonos, a felperesek szempontjából azonban azt eredményezte volna, hogy a vételár visszajár a részükre.

A jogerős ítélet értelmében a felperesek igénye elévült. A PKKB részitélete - amely az érvénytelenséget megállapította a perbeli és az azt követően a felperesek és kk. Sz. A. között létrejött szerződésre is - jogerőre emelkedett, ezután hozott ítéletet az elsőfokú bíróság, és ez az ítélet a másodfokú bíróság döntése folytán 2002. május 7-én emelkedett jogerőre. A jogerős ítélet szerint már a részítélet jogerőre emelkedésétől, de legkésőbb az ennek alapján hozott ítélet jogerőre emelkedésétől számítandó az elévülési idő, ami a Ptk. 324. § (1) bekezdése szerint öt év, és amely legkésőbb 2007. május 7-én lejárt. Miután a felperesek 2007. november 29-én nyújtották be a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmüket, az elévülési idő már eltelt, ezért a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a felperesek keresetét elutasította.

A jogerős ítélet ellen a felperesek éltek felülvizsgálati kérelemmel, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, a keresetüknek helyt adó elsőfokú ítélet helybenhagyását kérték. Arra hivatkoztak, hogy a jogerős ítélet sérti a Ptk. 237. §-ában rögzített rendelkezéseket.

Érvelésük értelmében az alperes a perbeli szerződéssel a telek tulajdonjogának átruházására is kötelezettséget vállalt, de ez az erre kiterjedő vételár megfizetése ellenére nem történt meg, ezért a telek hányadra jutó szolgáltatásuk ellenszolgáltatás nélkül maradt. Szerintük ezen szolgáltatás visszatérítéséről történő rendelkezés törvény által előírt kötelezettség, amitől nem lehet eltekinteni. Sérelmezték a másodfokú bíróság azon álláspontját, miszerint vissza lehet állítani a szerződéskötés előtti helyzetet.

Arra is hivatkoztak, hogy a másodfokú bíróság tévesen állapította meg a követelésük elévülését. Szerintük a követelésük az alperessel szemben akkor keletkezett, amikor a saját vevőjük felé 2007. augusztus 2-án helytálltak, és azóta nem telt el az öt éves elévülési idő. Érvelésük értelmében a Ptk. 234. § (1) bekezdése alapján a semmis szerződés érvénytelenségére határidő nélkül lehet hivatkozni, ezért fogalmilag kizárt a semmiségre alapított kereset elutasítása elévülésre hivatkozva.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.

A felülvizsgálati kérelem alaptalan.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okból nem jogszabálysértő.

A bírói gyakorlatnak megfelelően - amit a Legfelsőbb Bíróságnak az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK véleménye is tükröz - az érvénytelenség Ptk. 237. § szerinti további jogkövetkezményeit a bíróság semmisség esetén sem alkalmazhatja hivatalból, hanem mind semmisség, mind megtámadhatóság esetén e jogkövetkezmények alkalmazására csak az általános eljárásjogi szabályok szerint, vagyis csak a fél erre irányuló kérelme (keresete, viszontkeresete) alapján kerülhet sor.

Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződő felek jogviszonyának a bíróság általi rendezésére csak az elévülés, illetve az elbirtoklás időbeli korlátai között kerülhet sor. A semmiségre való határidő nélküli hivatkozás tétele tehát csak az érvénytelenség általános jogkövetkezményének az érvényesülésére vonatkozik, nem jelenti azonban a restitúciós, illetve elszámolási igények érvényesíthetőségének határidő nélkülségét.

A felperesek keresetükben a Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján az alperessel kötött szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását, valamint a szolgáltatás nélkül maradó ellenszolgáltatás megfizetése körében 3 000 000 forint és járulékai megfizetésére kérték kötelezni az alperest. A felperesek az érvénytelen szerződés folytán elszámolási igényüket érvényesítették az alperessel szemben, ezért jogszabálysértés nélkül állapította meg a másodfokú bíróság, hogy az elévülési idő 2007. május 7-én lejárt, így helytállóan utasította el a felperesek keresetét.

Miután a követelésük elévülése folytán a felperesek már nem érvényesíthetik igényüket az alperessel szemben, a bíróság szükségtelenül foglalt állást a szerződéskötés előtti helyzet visszaállíthatóságával kapcsolatban.

A kifejtettek értelmében a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet az 1952. évi III. törvény (Pp.) 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta. (*Legf. Bír. Pfv. VII. 21.211/2010.*)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2010/2.)

EBH2005. 1332.

Visszterhes szerződés nem orvosolható érvénytelensége esetén a szerződéskötést megelőző helyzet nem állítható vissza, ha az érvénytelen szerződés megkötését követően bekövetkezett gazdasági változások miatt a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti egyensúly oly mértékben megbomlott, hogy a teljesített szolgáltatások visszatérítése kirívó értékaránytalansággal járna [1959. évi IV. törvény 237. § (2) bek.; 1/2005. Polgári jogegységi határozat].

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapított, a felülvizsgálat szempontjából releváns tényállás szerint a perbeli társasházi lakás tulajdonjogát az alperes 1987-ben szerezte, és annak az ingatlan-nyilvántartás szerint jelenleg is a tulajdonosa. Az 1988. november 15-én kelt és az alperes, valamint két ügyleti tanú által aláírt elismervény szerint az alperes a fenti ingatlant eladta és ennek értékeként 1 000 000 Ft-ot felvett, amelyen a lakás teljes vételárát kell érteni. Az ingatlan 1988-tól a felperes birtokában van. A felperes az 1995. február 15-én benyújtott keresetében annak megállapítását kérte, hogy az 1988. november 15-én kelt elismervény alapján közte és az alperes között érvényes ingatlan adásvételi szerződés jött létre. Keresetét az elsőfokú bíróság jogerősen elutasította. A felperes 1998. november 4-én újabb keresetet nyújtott be, amelyben elsődleges és vagylagosan az említett szerződésnek az érvényessé nyilvánítását kérte a 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 237. §-ának (2) bekezdése alapján; a Ptk. 295. §-a szerint pedig kérte a tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzéséhez szükséges alperesi jognyilatkozat pótlását. Másodlagosan az eredeti állapot helyreállítását oly módon, hogy a bíróság az alperes által visszafizetendő vételár meghatározásánál az ingatlannak 1988-ban történt birtokba adása és az ítélelhozatal időpontja között bekövetkezett áremelkedését is vegye figyelembe.

Az elsőfokú bíróság a jogerőre emelkedett részítéletében a szerződés érvényessé nyilvánítása és a jognyilatkozat pótlása iránti keresetet jogerősen elutasította. A felperes másodlagos kereseti kérelme - az eredeti állapot helyreállítása tárgyában 2002. november 20-án hozott ítéletében az elsőfokú bíróság kötelezte a felperest, hogy ingatlant bocsássa az alperes birtokába, egyben fizessen meg az alperesnek 1 403 962 Ft-ot, végül 2002. december 1-jétől az ingatlan birtokba adásáig minden hónapban 47 200 Ft használati díjat. Nem fogadta el a felperes előadását, miszerint a részére visszajáró összeg megállapításánál a birtokba lépéstől az ítélet meghozataláig terjedő időtartam alatt az ingatlan forgalmi értékében bekövetkezett változást is figyelembe kell venni. A felek szolgáltatásait a Legfelsőbb Bíróság PK 32. számú állásfoglalására hivatkozva számolta el és a felperes részére visszajáró, az alperest terhelő összeget 1 000 000 Ft vételár és annak késedelmi kamatai, valamint a felperes által viselt költségek felszámításával, összesen 3 754 534 Ft-ban határozta meg. Ezzel szemben a felperes által az alperesnek fizetendő használati díj, ennek késedelmi kamatai és egyéb kiadások címén fizetendő összeget 5 158 496 Ft-ban állapította meg. E két összeg beszámításával a felperest kötelezte az alperes javára az ingatlan visszabocsátása mellett 1 403 962 Ft és a folyó használati díjak megfizetésére.

A másodfokú bíróság a felperes fellebbezése folytán hozott ítéletében az elsőfokú bíróságnak az eredeti állapot helyreállítása tárgyában hozott ítéletét a per főtárgya tekintetében helybenhagyta. Kifejtette, hogy a Legfelsőbb Bíróság PK 32. számú állásfoglalása értelmében pénzbeli egyenértéket csak akkor lehet megállapítani, ha a szolgáltatott dolog természetbeni visszaadása valamilyen okból nem lehetséges. A perbeli esetben azonban az alperes által átadott ingatlan

megvan, ezért az eredeti állapot érték szerinti helyreállításának nincs helye. A felperes köteles az ingatlant az alperes birtokába visszabocsátani, a szokásos bért a használatért megfizetni, az alperes pedig köteles az átvett összeget visszafizetni, és utána annak átvételétől kamatot fizetni. A felperes azonban az ingatlan értékében időközben bekövetkezett értékelkedés elszámolására nem tarthat igényt.

A jogerős ítélet ellen a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyben annak hatályon kívül helyezését és a korábban eljáró bíróságok valamelyikének új eljárásra és új határozat hozatalára történő utasítását; vagy a jogerős ítélet helyett új, a jogszabálynak megfelelő ítélet meghozatalát kérte. Az eljáró bíróságok által elkövetett jogszabálysértést a Ptk. 237. §-a (1) bekezdésének megsértésében jelölte meg. Előadta, hogy az eljáró bíróságok jogsértéssel vetették el az eredeti állapotnak az érték szerinti helyreállítását. Az ítélet folytán teremtett helyzet nem felel meg a szerződéskötés előtti állapotnak, holott a bíróságnak olyan helyzetet kellett volna teremtenie, mintha a felek az érvénytelen szerződést meg sem kötötték volna. A felek szolgáltatásai eredetileg egyenértékűek voltak, a felperes átvett egy ingatlant, az alperes pedig annak az átvételkor forgalmi értékének megfelelő vételárát. Az ingatlanok forgalmi értékében azonban másfél évtized alatt bekövetkezett változás, a használati díjak megemelkedése, valamint a pénz romlása miatt az eredeti állapotnak a jogerős ítéletben írt módon történő helyreállítása a felperes számára rendkívüli méltánytalan helyzetet eredményez, mivel az alperes 8 000 000 Ft értékű lakást kap vissza, fizetési kötelezettsége nincsen, mert a használati díj összege meghaladja az 1 000 000 Ft vételárát, valamint annak késedelmi kamatait, ugyanakkor a felperesnek közel 2 000 000 Ft fizetési kötelezettsége van.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem a következők szerint alapos.

Nem fogadta el a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróságnak azt a jogi álláspontját, miszerint, ha a szerződés tárgyát képező dolog megvan, a szerződéskötés előtti állapot a dolog visszaadásával, minden esetben, így a perbeli esetben is helyreállítható. Időközben, a per tartatna alatt megszületett a Legfelsőbb Bíróság 1/2005. Polgári jogegységi határozata, amelyben a Legfelsőbb Bíróság értelmezve a Ptk. 237. §-ának (1) bekezdését kimondta, hogy dolog szolgáltatásra irányuló és egészben vagy részben kölcsönösen teljesített visszterhes szerződés nem orvosolható érvénytelensége esetén a szerződéskötést megelőző helyzet nem állítható vissza, ha az érvénytelen szerződés megkötését követően bekövetkezett gazdasági változások következtében a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke közötti egyensúly oly mértékben megbomlott, hogy a teljesített szolgáltatások visszatérítése a méltányossággal már össze nem egyeztethető értékaránytalansággal járna. Ilyen kivételes helyzet fennállása esetén a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja és gondoskodik a szolgáltatások egyensúlyáról. A jogegységi határozat indokolása szerint a bírói gyakorlat következetes abban, hogy az érvénytelenségi ok kiküszöbölésével a szerződés érvényessé nyilvánítása egyenrangú lehetőség a szerződéskötést megelőző helyzet visszaállításával. A szerződés érvényessé nyilvánítása keretében mind az eredeti, mind a később bekövetkezett értékaránytalanság általában megszüntethető. Elvileg mindkét lehetőség alkalmazható, a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy az érvénytelenség melyik jogkövetkezményét alkalmazza. Az esetek jelentős részében azonban az érvénytelenség nem orvosolható. A nem orvosolható érvénytelenség jogkövetkezményeinek a levonásánál sem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy a felek akarata visszterhes szerződéseknél arra irányul, hogy szolgáltatásai megközelítőleg egyenlő értékűek legyenek. Ezért ha nincsen lehetőség a szerződés érvényessé tételére és a felek magatartásán kívüli okból a szolgáltatások eredeti egyenértékűsége megszűnt, közöttük kirívóan feltűnő értékkülönbség mutatkozik, akkor a szerződéskötés előtti helyzet a dolog visszaadásával és a szerződés-kötéskori ellenérték

megfizetésével nem állítható helyre. Az érvénytelenség jogkövetkezményeit a Ptk. 237. §-ának (2) bekezdésére szerint kell levonni. A Legfelsőbb Bíróság a jogegységi határozatra tekintettel vizsgálta, hogy fennáll-e az a kivételes ok, amely miatt a szerződéskötést megelőző állapot visszaállítása bármelyik fél méltányos érdekét kirívó módon, súlyosan sértené.

Az iratokból megállapíthatóan a felek szerződési akarata a perbeli ingatlan tulajdonjogának visszerhes átruházására irányult, a dolog és pénzszolgáltatás arányosságot mutatott. Ez az arányosság azonban az elmúlt 15 évben drasztikusan megbomlott, az ingatlan forgalmi értékében az elmúlt másfél évtizedben az inflációt lényegesen meghaladó változás következett be, az ingatlanpiacon az 1998. évben valóságos árrobbanás történt, melynek hatása a szakvélemény szerint 2000-ben is érzékelhető volt. Az ingatlanok forgalmi értéke 50-100% körüli emelkedést mutatott. Ugyanakkor a visszajáró pénzkövetelés tőkeösszege állandó maradt. A vételár a felszámított kamataival együtt 2002. november 20-áig összesen 3 660 055 Ft-ot tett ki, ezzel szemben a felperes által fizetendő használati díj és annak kamata 2002. november 20-áig 4 718 096 Ft, a lakás 2002-ben elérhető forgalmi értéke pedig 5 900 000 Ft volt. Amennyiben az eredeti állapot helyreállítása, az ingatlan visszaadásával és a kamatok valamint a használati díjak elszámolása útján történne, a felperest megillető 3 660 055 Ft-tal szemben, az alperes igényt tarthatna 4 718 496 Ft lejárt használati díjra, és visszakapná a 2002-ben már 5 900 000 Ft értékű ingatlant. Nyilvánvaló, hogy az ingatlan és a pénzszolgáltatás szerződéskötéskori értékegyensúlyának a felek akaratától független okból történt megbomlása olyan mértékű, hogy a szerződéskötést megelőző helyzet visszaállítása a felperes méltányos érdekeinek kirívóan súlyos sérelmét eredményezne.

Mindezek alapján a Legfelsőbb Bíróságnak az a jogi álláspontja, hogy a szerződéskötést megelőző helyzet nem állítható helyre, ezért a felek jogvitáját nem a Ptk. 237. §-ának (1) bekezdése, hanem a 237. §-ának (2) bekezdése alapján kell rendeznie oly módon, hogy a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá kell nyilvánítani. Az eljáró bíróságok azonban úgy ítélték meg, hogy a perbe hozott jogvita a Ptk. 237. §-ának (1) bekezdése alapján rendezhető, így nem vizsgálták azokat a körülményeket, amelyek a Ptk. 237. §-ának (2) bekezdésének alkalmazása folytán relevanciával bírnak.

A felülvizsgálati eljárásban a 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 275. §-ának (1) bekezdése értelmében bizonyítás felvételének nincsen helye, ezért a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése szerint hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

Az elsőfokú bíróságnak az új eljárásban a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá kell nyilvánítania, és ha a szerződés hatálya alatt többlettényállás állapítható meg, azt a Ptk.-nak a kártérítés vagy jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint kell elbírálnia. A szerződés hatályának megszűnte folytán az alperesnek vissza kell kapnia az ingatlant, azt pedig, hogy ezért milyen pénzösszeget kell a felperes részére fizetnie, a bíróságnak kell a jogegységi határozatokban megállapított szempontok figyelembevételével mérlegeléssel megállapítania. (Legf. Bír. Pfv. IX. 20.813/2005. sz.)

Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2005/2.

BH1978. 520.

Tenyésztésre alkalmas kutya adásvételére kötött szerződésbe foglalt az a megállapodás, hogy a vevő az első szaporulatból egy kölyköt ad vagy 1000 forintot megfizet, nem minősül bontó feltételnek, hanem az a szolgáltatás esedékességére vonatkozó kikötés. Ha a kutyának nincs szaporulata, a vagylagos szolgáltatások közül az egyiknek a teljesítése lehetetlenné vált, így a szerződés a másik szolgáltatásra korlátozódik [Ptk. 365. § (1) bek., 227. § (1) bek., 228. § (2) bek., 311. § (1) bek., 298. § b) pont].

A peres felek kutyatenyésztők. 1973 januárjában a felperes átadott az alperesnek egy rövid szőrű vörös tacsó szukát. A felek abban állapodtak meg, hogy az átadott kutyáért az alperes az első szaporulatból egy kölyköt ad vagy 1000 Ft-ot megfizet a felperesnek.

A kutya pároztatására azonban nem került sor, mert az 11 hónapos korában balesetet szenvedett, így a továbbtenyésztésre alkalmatlanná vált. Minthogy az alperes a megállapodás ellenére kölyköt nem adhatott a felperesnek, a nevezett 1000 Ft vételár megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Előbb arra hivatkozott, hogy a kutyát ajándékba kapta, utóbb pedig azzal érvelt; miután a kutya nem kölykezett, a felperest a vételár nem illeti meg.

Az első fokú bíróság a keresetet elutasította. A feleknek azt a megállapodását, hogy az eladott kutya első szaporulatából az alperes egy kölyköt ad át a felperesnek, olyan „feltételnek” minősítette, amelyre tekintettel a szerződés hatálya csak a kutya első kölykeinek születésekor állt volna be. Az alperes tehát - az ítélet indokolása szerint - mindaddig nem köteles teljesíteni, amíg a kutya nem fedeztethető és elleni nem fog [Ptk. 227. §-ának (1) bekezdése]. Minthogy pedig a kutyának tenyésztésre alkalmatlanná válása nem az alperesnek felróható okból következett be, nincs akadálya annak, hogy a feltétel meghíúsulására az alperes jogot alapítson [Ptk. 228. §-ának (2) bekezdése].

A másodfokú bíróság az első fokú bíróság ítéletét azonos indokokkal hagyta helyben.

A jogerős ítélet ellen emelt törvényességi óvás alapos.

Helyesen állapították meg a perben eljáró bíróságok azt, hogy a felek megállapodása szerint a felperes által átadott kutya ellenértéke vagy az első szaporulatból származó egyik kölyök állat vagy pedig 1000 Ft volt. Téves azonban az az álláspont, amely szerint a felek a szerződés hatályának beálltát bizonytalan jövőbeli eseménytől tették volna függővé, és az alperes fizetési kötelezettségét ahhoz a feltételhez kötötték volna, hogy az átadott állat továbbtenyésztésre alkalmas lesz-e.

A felek ugyanis adásvételi szerződést kötöttek [Ptk. 365. §-ának (1) bekezdéssel]. A felperes a kutyát átadta az alperesnek és megállapodtak annak vételárába is. Így a felek a szerződés hatályának beálltát nem tették függővé bizonytalan jövőbeni eseménytől. A feleknek az a megállapodása, amely szerint az alperes ellenértékként az első ellésből származó egy db kölyköt ad a felperesnek vagy 1000 forintot, nem más, mint az a peres szolgáltatásának esedékességére vonatkozó kikötés.

A kutya utóbb tenyésztésre alkalmatlanná vált. Nincs ugyan egyértelműen bizonyítva, hogy a baleset folytán már nem volt pároztatható, - ám az alperesnek az erre vonatkozó előadásával lényegében azonos módon nyilatkozott a felperes is, aki szerint a kutya már olyan korban van, amikor az első kölykezés már nem engedhető meg. A vagylagos szolgáltatások közül tehát az egyiknek a teljesítése lehetetlenné vált, így a felek közötti szerződés a másik szolgáltatásra

korlátozódott [Ptk. 311. §-ának (1) bekezdése].

Minthogy pedig kétségtelenül elmúlt már az az időszak, amelyet a felek a kutya első kölykezésének idejeként a szerződés megkötésekor számításba vehettek, a vételár kifizetése esedékessé vált akkor, amikor a felperes a fizetési kötelezettség teljesítésére az alperest felszólította [Ptk. 298. §-ának *b*) pontja]. Az alperes tehát legkésőbb a perindításkor késedelembe esett.

Így téves és jogszabálysértő a másodfokú bíróságnak a keresetet elutasító döntése. A Legfelsőbb Bíróság -ezért mindkét fokú ítéletet hatályon kívül helyezte, egyben az első fokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította [Pp. 274. §-ának (3) bekezdéssel.

Az új eljárás során az időközi részteljesítések elszámolásával kell a felek közötti jogvitát érdemben elbírálni. Ennek során az alperesnek arra is lehetősége nyílhat, hogy a perbeli kutya értékére vonatkozó kifogását igazolja (Legf. Bír. P. törv. V. 21 322/1977. sz.)

BH2001. 170.

I. A tartozáselismerés elbírálásánál irányadó szempontok [1959. évi IV. törvény 242. § (2) bekezdés].

II. Felfüggesztő feltétel csak a felek magatartásán kívül eső, attól független, bizonytalan jövőbeli esemény lehet [1959. évi IV. törvény 228. § (1) bekezdés, 229. § (2) bekezdés].

A peres felek között 1996. február 28-án létrejött szerződésben az alperes acélszerkezeti hídlem elkészítését vállalta a felperes megrendelésére. A hídlemeket Bécsben az ottani Duna-híd építése során kívánták felhasználni, erre tekintettel az alperes az osztrák szabványok szerinti minőség betartását vállalta. Bár a felperes alkalmazottja a legyártott termékeket nem találta hibásnak, az osztrák megrendelő minőségi reklamációval élt. A felperes 1996. május 3-án továbbította az alperes felé a reklamációt, és intézkedett a hibák kijavításáról. A felperes a javítási költségek egy részét továbbszámlázta az alperesnek 1 025 258 forint összegben. Az 1996. novemberben kelt számlára az alperes ügyvezetője 1996. december 5-én ráírta kézzel, hogy „elfogadom”. A felperes erre tekintettel két másik számlát sztorizózt, és ígéretet tett arra, hogy megrendelést ad az alperesnek, így alperes a tartozását ledolgozhatja. 1997. év elején a felperes nem tudott az alperesnek munkát biztosítani, 1997. február 10-én pedig az alperes a számla összegét vitató levelet küldött a felperesnek. A felek között 1997. március 13-án megtartott egyeztetés azzal zárult, hogy az alperes az addig kifizetett javítási költségeken felül további költséget nem hajlandó megfizetni.

A felperes kereseti kérelmében hibás teljesítésre hivatkozással kérte kötelezni az alperest 1 025 258 forint és kamata megfizetésére. Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

A bíróságok a felperes kereseti kérelmének teljes egészében helyt adtak. Tényként megállapították: az alperes a vállalkozási szerződést megszegte azáltal, hogy az általa legyártott hídlemek nem feleltek meg a szerződésben kikötött minőségi követelményeknek. A becsatolt okiratok és tanúvallomások értékelésével arra az álláspontra jutottak, hogy az 1996. december 5-én kelt alperesi nyilatkozat az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 242. §-ának (1) bekezdése szerinti tartozáselismerésnek minősül mind a követelés jogalapja, mind pedig annak összege tekintetében. Az alperesnek kellett volna bizonyítania, hogy tartozása nem áll fenn, de ez a bizonyítás nem vezetett sikerre. Az alperes szakértői bizonyítás lefolytatását nem indítványozta, a hibás teljesítéssel kapcsolatos állításai ellentmondóak voltak. Az alperes megfizette a javítást végző négy szakmunkás munkadíját, és a javítást felügyelő személynek is 200 000 forint költségtérítést adott. Azt sem vitatta, 1996. december 5-én kötelezettséget vállalt arra, hogy a felperes 1 025 258 forint összegű számláját egy újabb megrendelés teljesítése során kiegyenlíti. A bíróságok álláspontja szerint az alperes szegte meg a megállapodást, mert 1997. február 10-én vitatni kezdte a számla összegét, majd a márciusi megbeszélésen a kifizetéstől elzárkózott.

Az alperes a jogerős ítélet elleni felülvizsgálati kérelmében az ítélet hatályon kívül helyezését és a kereset elutasítását kérte az alább felsorolt jogszabálysértésekre hivatkozással: a Ptk. 216. §-ának (1) bekezdése, 242. §-ának (2) bekezdése, a 280. § (1) bekezdésének a) pontja, a 302. § b) pontja, a 303. § (3) bekezdése, illetve vagylagosan a Ptk. 228. §-ának (1) bekezdése. Álláspontja szerint egy számlára rávezetett „elfogadom” megjegyzés érvényes írásbeli nyilatkozatnak nem tekinthető, így tartozáselismerésként sem értékelhető. M. P. és F. L.-né tanúvallomásából arra a

következtetésre lehet jutni, hogy a felek között nem egyoldalú tartozáselismerés, hanem kétoldalú megállapodás jött létre. Eszerint a felperes munkát tartozott biztosítani az alperes részére, az alperes pedig túrni volt köteles, hogy annak ellenértékébe a felperes az általa követelt összeget beszámítsa. Ennek alapján a felperesnek a megrendelés megadásával elől kellett járnia, mert csak az ily módon elvégzett munka ellenértékéből elégíthette volna ki magát. Minthogy a megrendelések elmaradtak, az ellenszolgáltatást jogosan nem követelheti. Bár nem volt határidőhöz kötve a felperes által adandó megrendelés, de addig a felperes sem igényelheti az alperesi teljesítést, ameddig késedelembe van. Az alperes két ízben is hiába kérte az ígért megrendelést.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében arra is hivatkozott, hogy a megrendelések megadása a tartozáselismerésnek felfüggesztő feltétele volt. Miután a jövőbeli esemény elmaradt, a szerződés nem hatályosulhatott. Végül az alperes vitatta azokat a jogkövetkezményeket, amelyeket a bíróságok a február 10-i levélhez, illetve a márciusi egyeztetés tartalmához fűztek. Ha a tartozáselismerést érvényesnek kell tekinteni, akkor az említett levélnek jogi jelentősége nincs. Ha pedig a felek között megállapodás született a további teendőkre nézve, akkor mindegyik fél annak betartását követelhetette. Eszerint a felperes akkor követelhetette volna jogalappal a per tárgyává tett összeg megfizetését, ha bizonyítja, hogy megfelelő munkát ajánlott fel az alperesnek. Amennyiben az alperes a munkavégzést megtagadta, akkor bekövetkezett volna részéről a szerződésszegés.

A felperes ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Ptk. 242. §-ának (2) bekezdése értelmében a tartozáselismerés a másik félhez intézett írásbeli nyilatkozattal történik. Eszerint a tartozáselismerés érvényességéhez az írásbeliségen kívül más alaki feltétel megtartása nem szükséges, elegendő, ha a nyilatkozat tartalmából kitűnik a tartozáselismerés ténye. Miután az alperes arra a számlára vezette rá az „elfogadom” nyilatkozatot, amely a tartozását tartalmazta, az elfogadás a számlakibocsátó részére szólt. Jogszabálysértés nélkül állapították meg tehát az eljáró bíróságok a tartozáselismerés érvényességét. Az 1996. december 5-ei szóbeli megállapodás tartalma nem értékelhető másként, mint a tartozás kiegyenlítésének, az alperes teljesítésének egyik lehetséges módja. A felperes követelése ugyanis pénzkövetelés volt, de hozzájárult volna ahhoz is, hogy az alperes munkával teljesítsen. Helytállóan hivatkozott a felperes felülvizsgálati ellenkérelmében arra, hogy a megrendelés felajánlásával a felperes a tartozás kiegyenlítésének végrehajtását igyekezett megkönnyíteni, de a megrendelés nem volt feltétele a tartozás kiegyenlítésének.

A Ptk. 228. §-ának (1) bekezdése szerint, ha a felek a szerződés hatályának beálltát bizonytalan jövőbeni eseménytől tették függővé (felfüggesztő feltétel), a szerződés hatálya e feltétel bekövetkeztével áll be. A feltételnek tehát a felek magatartásától független, bizonytalan és jövőbeni eseménynek kell lennie. Nem tekinthető felfüggesztő feltételnek az egyik fél magatartása, nevezetesen a perbeli esetben az az esemény, hogy a felperes ad-e megrendelést vagy sem. A Ptk. 229. §-a (2) bekezdésében foglalt szabály teszi egyértelművé, hogy a feltételnek a felek magatartásán kívüli eseménynek kell lennie. Mindezekre tekintettel alaptalanul sérelmezte az alperes a Ptk. 228. §-ának (1) bekezdésében foglaltak figyelmen kívül hagyását.

A perbeli esetben a tartozáselismerés tekintetében a felek között nem szerződés jött létre, hanem az alperes erre vonatkozó egyoldalú nyilatkozatot tett. A tartozáselismerés érvényességét pedig nem érinti, ha a felek a tartozás kiegyenlítésének módjában és feltételeiben megállapodnak és a megállapodásban foglaltakat nem teljesítik.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság az 1952. évi III. törvény 275/A. §-ának (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelemmel támadott jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Pfv. VII. 20.327/1999. sz.)

EBH2012. P.2.

A szerződés fedezetelvonó jellege miatt nem érvénytelenségi, hanem relatív hatálytalansági kereset terjeszthető elő. Ha a fél csak az érvénytelenség iránti keresetét tartja fenn, azt el kell utasítani [1952. évi III. tv. 275. § (4) bek., 1959. évi IV. tv. 200. és 203. §].

Az I. r. alperes és a felperes jogelődje között tőkeszámla és értékpapír ügyfélszámla vezetésére vonatkozó szerződés jött létre. A megbízás teljesítése körében a felek között vita alakult ki a portfólió tényleges értékéről. Ennek keretében az I. r. alperes választottbírószághoz fordult, amely 54 921 000 forint és kamatai, valamint a perköltség megfizetésére kötelezte a felperest. A felperes a választottbírószági ítélet érvénytelenítését kezdeményezte. Ennek megtörténte után a Fővárosi Bíróság jogerős végzésével kötelezte az I. r. alperest, hogy fizessen meg a felperesnek mint végrehajtást kérőnek 67 757 922 forintot, amely összeg megegyezett az I. r. alperesnek korábban kifizetett összeggel és kamataival.

Az I. r. alperes a Fővárosi Bíróságnak a választottbírószági ítéletet érvénytelenítő jogerős ítéletének kihirdetését követően a lányával a II. r. alperessel korábban kötött öröklési szerződést tartási szerződésre módosította. A II. r. alperes ennek következtében egy öröklakás és egy garázsingatlan tulajdonjogát szerezte meg. Az öröklakást adásvételi szerződéssel átruházta a III. r. alperesre. A per során a III. r. alperes az I. r. alperes hozzájárulásával az ingatlant a jóhiszemű IV. r. alperes részére értékesítette.

A felperes kereseti kérelmében annak megállapítását kérte, hogy az I. és II. r. alperesek között létrejött tartási szerződés, valamint a II. és III. r. alperesek között megkötött adásvételi szerződés a felperessel szemben hatálytalan, és kérte az alperesek kötelezését annak tűrésére, hogy a felperesnek az I. r. alperessel szemben fennálló követelése az ingatlanból kielégítésre kerüljön. A felperes álláspontja szerint az alperesek közötti ügyletek azért jöttek létre, hogy a felperes követelésének kielégítési alapját elvonják. A felperes a keresetét a per során módosította, kizárólag az I. és II. r. alperesek közötti tartási szerződés, valamint a II. és III. r. alperesek közötti adásvételi szerződés érvénytelenségének megállapítását, valamint a garázsingatlan tekintetében az eredeti állapot helyreállítását kérte. Az öröklakás jóhiszemű jogszerzőre való átruházására tekintettel pedig az I. - III. r. alpereseknek a IV. r. alperes által vételárként megfizetett 49 500 000 forint összeggel megegyező kártérítés egyetemleges megfizetésére való kötelezését kérte. Hivatkozott arra, hogy álláspontja szerint a szerződések az 1959. évi IV. tv. (a továbbiakban: Ptk.) 200. § (2) bekezdése szerint jóerkölcsbe ütközőek, ezért semmisek, mert a céljuk az volt, hogy a követelés kielégítésének alapjául szolgáló ingatlanokat az I. r. alperes vagyonából kivonják.

Az alperesek ellenkérelmükben a kereset elutasítását kérték.

Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az I. és II. r. alperesek között létrejött tartási szerződés, valamint a II. és III. r. alperesek közötti adásvételi szerződés jóerkölcsbe ütközik, ezért semmis. Elrendelte a garázsingatlan I. r. alperes tulajdonába való visszajegyzését az eredeti állapot helyreállítása jogcímén, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

A II. és III. r. alperesek közötti szerződés fedezetelvonó jellegét az elsőfokú bíróság szerint alátámasztotta az a körülmény is, hogy a III. r. alperes az I. r. alperessel évekig üzleti kapcsolatban állt. A III. r. alperes emellett az ingatlant a használat szándéka nélkül vásárolta meg. Az elsőfokú bíróság szerint mindhárom alperes vonatkozásában megállapítható, hogy a szerződéseket azzal a

céllal kötötték meg, hogy az ingatlan kikerüljön az I. r. illetve a II. r. alperes tulajdonából és ezáltal megghiúsítsák az ingatlanra vezethető végrehajtást.

Az elsőfokú bíróság az I. - III. r. alperesek elleni kártérítés iránti keresetet elutasította, mert azt idő előttinek minősítette.

Az elsőfokú ítélet ellen a felperes és az alperesek is fellebbezést nyújtottak be. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és az I. II. r. alperesek közötti tartási szerződés, valamint a II. III. r. alperesek közötti adásvételi szerződés érvénytelenség megállapítására, továbbá a garázsingatlan vonatkozásában az eredeti állapot helyreállítására irányuló kereseti kérelmet elutasította. A másodfokú bíróság e körben tehát részítéletet hozott, míg a kártérítési felelősség vonatkozásában közbenső ítéletében megállapította az I. - II. - III. r. alperesek egyetemleges kártérítési felelősségét az öröklakás ingatlanak a kielégítési alaphól történő kivonása miatt keletkezett felperesi károkért. A kár összege tekintetében az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint jogszabálysértő volt, hogy az elsőfokú bíróság az ítéletében a fedezetelvonás miatt a szerződések érvénytelenségét állapította meg. A felperes valójában mindvégig fedezetelvonásra alapította a követelését a Ptk. 203. §-a alapján, ez a követelés megalapozott volt. Az I. és II. r. alperesek hozzátartozói kapcsolatára figyelemmel a Ptk. 203. § (2) bekezdése vélelmet állít fel a II. r. alperes rosszhiszeműsége mellett, ez a vélelem a peradatok szerint nem dőlt meg. A perben felderített adatok a III. r. alperes rosszhiszeműségének megállapítását is megalapozták.

Ugyanakkor a másodfokú bíróság nem értett egyet az elsőfokú bíróság azon álláspontjával, hogy a kártérítési igény előterjesztése idő előtti. A másodfokú bíróság szerint a felperes vagyonában éppen amiatt következett be értékcsökkenés, mert a visszévégrehajtás lefoglalható és értékesíthető vagyon hiányában megghiúsult. Miután a fedezetül szolgáló ingatlan már nem áll rendelkezésre, a kifejtettekre tekintettel az alperesek kártérítésre kötelezettek. A kárfelelősségük egyetemlegesen megállapítható. Ugyanakkor a kár mértékére vonatkozó bizonyítási eljárás lefolytatásának hiánya miatt nem állnak rendelkezésre azok az adatok, amelyek a kártérítési kereset elbírálásához szükségesek.

A jogerős rész- és közbenső ítélettel szemben az alperesek nyújtottak be felülvizsgálati kérelmet, amelyben a rész- és közbenső ítélet megváltoztatását és a felperes keresetének teljes elutasítását kérték. Előadták, hogy álláspontjuk szerint a másodfokú bíróság megsértette az 1952. évi III. tv. (a továbbiakban: Pp.) 215. §-t, a felperes ugyanis a keresetváltoztatás során nem tartotta fenn a hatálytalansági keresetét, kizárólag a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján érvénytelenségi keresetet terjesztett elő, amelyet a másodfokú bíróság nem talált megalapozottnak. Ennek ellenére a szerződések hatálytalanságára alapítottan a felperesi követelés jogalapját megállapította.

Végül az alperesek előadták, hogy a Fővárosi Bíróság ítéletével a felperest ismételt marasztalta az I. r. alperes javára a választottbírói ítéletben szereplő 54 921 000 forint és kamatai megfizetésére azzal, hogy a felperes jogosult ebbe a visszévégrehajtási eljárásban szereplő követelését beszámítani.

Kétségtelen, hogy a felperes elsődlegesen a kereseti kérelmét a Ptk. 203. §-ára alapította, tehát a szerződések vele szemben való hatálytalanságára hivatkozott. A 37. sorszámú jegyzőkönyv szerint másodlagos keresetként adta elő a szerződések jóerkölcsbe ütköző volta miatti kérelmét. Ezt követően írásban kifejtette a 38. sorszámú beadványában a pontosított kereseti kérelmét és egyértelműen úgy nyilatkozott, hogy kizárólag az érvénytelenségre alapított kérelmet tartja fenn, utalva arra, hogy a kártérítési kereset teljesítését is az érvénytelenség jogkövetkezményeként kéri alkalmazni figyelemmel arra, hogy az eredeti állapot az öröklakás-ingatlan esetében jóhiszemű jogszerzőnek való továbbértékesítés miatt már nem állítható helyre. A 2009. november 20. napján

megtartott tárgyaláson bírói kérdésre a felperes megismételte, hogy egyetlen keresete van, ez pedig az érvénytelenségi kereset.

Az alperesek tehát alappal hivatkoztak a Kúria 1/2011. (VI. 15.) PK véleményében foglaltakra. Ennek 10. pontja azt tartalmazza, hogy abban az esetben, ha a felperes az érvénytelenségi keresetének ténybeli alapjául a fedezetelvonást jelöli meg, úgy a felperes által érvényesített jog és a kereset ténybeli alapja ellentmondást mutat, amelyet a bíróságnak tisztázni kell. Abban az esetben, ha a felperes az érvénytelenségi keresetet változatlanul fenntartja, úgy azt a bíróságnak érdemben el kell utasítania. A relatív hatálytalanság megállapítása iránti kereseti kérelem tárgyában az eljáró bíróság a tárgyalást értelemszerűen akkor folytathatja, ha a felperes hatálytalanság megállapítása iránti keresetet is előterjesztette.

A jelen ügyben azonban a felperes a relatív hatálytalanság megállapítása iránti kereseti kérelmét nem tartotta fenn, így akkor amikor a jogerős ítéletet hozó bíróság - egyébként jogszerűen - az érvénytelenség iránti keresetét elutasította valójában a teljes kereseti kérelem elutasításáról döntött. Jogszerűen hivatkoznak tehát az alperesek arra, hogy a másodfokú bíróság megsértette a Pp. 215. §-át és túlterjeszkedett a kereseti kérelmen.

Az idézett PK véleményből kitűnően az érvénytelenségi vagy a hatálytalansági kereset előterjesztése két különböző jogintézmény alkalmazásának és az azoknak megfelelő jogkövetkezmények levonásának kérelmezését jelenti. A két jogintézmény ténybeli alapja eltérő. Ilyen helyzetben a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy kérelmet más jogcímen teljesítse.

A már említett PK vélemény arról is rendelkezik, hogy abban az esetben, ha a fedezet alapjául szolgáló vagyontárgy már nincs az alperesek birtokában, az alpereseket a vagyontárgy értékének erejéig helytállási kötelezettség terheli. A felperes tehát az öröklakásingatlan átruházása ellenére a fedezetelvonásra alapított kereseti kérelem esetében is kérhette volna a vagyontárgy értékének erejéig a követelése pénzbeli kielégítését az alperesektől. Ebben a körben azonban kizárólag a II. és III. r. alperesek marasztalása jöhetett volna szóba, hiszen az I. r. alperest jogerős ítélet kötelezte az általa felvett összeg visszafizetésére.

A kifejtettek alapján a jogerős rész- és közbenső ítélet jogszabálysértő, ezért azt a Kúria a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét pedig a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította. (*Kúria Pfv. VI. 21.128/2011.*)

EBH2005. 1305.

Ha a hibás teljesítést követően a hiba kijavítása megfelelően, műszaki értékcsökkenés nélkül megtörtént, a jogosult ugyanezen hiba miatt kicserélést már nem igényelhet [1959. évi IV. törvény 306. §].

A felperes 2000. november 18-án az alperestől vásárolta meg a perbeli Alfa Romeo típusú személygépkocsit, amely 2001. július 11-én a vezérműszíj - anyaghibából történt - elszakadása miatt meghibásodott. A felperes a S. Kft. által végzett motorjavítást nem fogadta el, hanem teljes motorblokkcserét kért, majd később az egész gépkocsi kicserélését igényelte, amelyre azonban az alperes nem volt hajlandó.

A felperes pontosított kereseti kérelmében elsődlegesen az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 248. §-ának (1) bekezdése, a 117/1991. (IX. 10.) Korm. rendelet 2. §-a, valamint a Ptk. 306. §-ának (2) bekezdése, az 1978. évi II. törvényerejű rendelet 6. §-ának (1) bekezdése alapján a jármű kicserélését, másodlagosan a motorblokk cseréjét, míg harmadlagosan a Ptk. 355. §-ának (1) bekezdésére hivatkozva 1 036 367 forint megfizetésére történő kötelezését kérte az alperesnek, aki a kereset elutasítását kérte.

A bíróság jogerős ítéletében a gépkocsi kicserélésére kötelezte az alperest a jármű visszaszolgáltatásával egyidejűleg. A bíróság M. Zs. szakértői véleménye alapján megállapította, hogy a javítás után a gépkocsi értéke csökkent, ezért az értékcsökkenésre figyelemmel alaposnak ítélte a felperes Ptk. 320. §-ának (2) bekezdésére alapított kicserélés iránti igényét.

A jogerős ítélet ellen az alperes élt felülvizsgálati kérelemmel, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, a kereset elutasítását kérte. Arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet sérti a Ptk. 306. §-ának (2) bekezdését, a Ptk. 248. §-ának (1) bekezdését, az 1978. évi II. törvényerejű rendelet, valamint a 117/1991. (IX. 10.) Korm. rendelet rendelkezéseit, valamint az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 182. §-ának (3) bekezdését.

Érvelése értelmében a gépkocsi értékesítési lehetőségét a javítás nem befolyásolta hátrányosan, és forgalmi értékcsökkenés sem állapítható meg. Sérelmezte, hogy a bíróság ezen megállapításokat tartalmazó, - L. L. szakértő által készített - aggálytalan, kiegészített és fenntartott szakértői véleménye ellenére újabb szakértőt rendelt ki, és M. Zs. szakértői véleménye alapján a forgalmi értékcsökkenést megállapította. Kifogásolta, hogy a bíróság nem vetette össze a két szakértői véleményt, és nem kísérelte meg feloldani a két szakértői vélemény közötti ellentmondást. Arra is hivatkozott, hogy a felperes a gépjárművet a javítás óta négy éve használja, több mint 100 000 km-t tett meg vele hiba nélkül. Utalt arra, hogy M. Zs. szakértő is elismerte, hogy amennyiben a javítást követően a motor kifogástalanul működik, idővel elenyészik az általa kiszámított értékcsökkenés.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.

A felülvizsgálati kérelem alapos.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárás eredményként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet sérti a Ptk. 306. §-ának (1) és (2) bekezdését.

A motor meghibásodását követően a felperes a gépkocsi kijavítása ellen nem tiltakozott, azonban javításként a motorblokk kicserélését kérte. A felperes ezzel a hibás gépkocsi kijavításának a módját kívánta meghatározni, amire azonban nem volt jogosult.

A jogvita elbírálására irányadó hatályos jogi szabályozás szerint a kicserélés a kijavítás követelése helyett gyakorolható kiegészítő szavatossági jog.

Az alperes a gépkocsit a felperes részére oszthatatlan szolgáltatásként értékesítette, mint egész tekintetében terhelte a jótállási kötelezettség, amely alapján azonban a gépkocsi kicserélése iránti igény a keresetlevél benyújtását megelőzően a felperes részéről nem merült fel.

Az alperes hibás teljesítését követően a hiba kijavítása megfelelően, műszaki értékcsökkenés nélkül megtörtént, ezért a felperes a gépkocsi kicserélését nem igényelheti.

A Ptk. 306. §-ának (6) bekezdése alapján az alperest, mint kötelezettet illeti meg az a jog, hogy a felperes, mint jogosult érdekeinek sérelme nélkül választása szerint a kijavítás helyett a gépkocsit kicserélje. A felperes a Ptk. 306. §-ának (2) bekezdésében meghatározott feltételek esetén kérhette volna a gépkocsi kicserélését, ilyen igényt azonban csupán a javítás elvégzését követően terjesztett elő.

A Ptk. 307. §-ának (2) bekezdése lehetővé teszi a jogosult részére, hogy a választott szavatossági jogról másikra térjen át, azonban ez nem jelenti azt, hogy az egyik szavatossági jog teljesítését követően - a gépkocsi megjavítása után - egy másik szavatossági igényt - a kijavítás követelése helyett gyakorolható kiegészítő szavatossági jogot - a kicserélést is kérheti.

Miután a gépkocsi kijavítása megfelelően, műszaki értékcsökkenés nélkül megtörtént, jogszabálysértést sértve kötelezte a bíróság az alperest a jármű kicserélésére.

A gépkocsi javításának elvégzését követően a felperes a jármű kicserélését már nem igényelhette, ezért tévesen vizsgálta a bíróság azt a kérdést, hogy az 1978. évi 2. törvényerejű rendelet elbírálás szempontjából hatályos szövegének megfelelően a hibát rövid idő alatt értékcsökkenés nélkül kijavíthatónak kell tekinteni vagy sem. Ennek a kérdésnek a vizsgálata akkor merülhetett volna fel, ha a meghibásodást követően a felperes a gépkocsi javítása helyett a jármű kicserélését kérte volna, amely igény előterjesztésére azonban ekkor nem került sor.

A bíróság a gépkocsi forgalmi értékének vizsgálata eredményeként olyan tényállási elemre alapította a döntést, amely nem is volt a per tárgya. A perben nem merültek fel arra utaló adatok, hogy a felperes a gépkocsit értékesíteni kívánta volna, és a teljesítéshez fűződő érdekének megszűnésére sem hivatkozott, a szerződéstől nem kívánt elállni.

A kifejtettek értelmében a bíróság a gépkocsi kicserélésére irányuló igény tekintetében a bírói gyakorlattal ellentétes, jogszabályt sértő, megalapozatlan ítéletet hozott. Miután a felperes vagylagosan előterjesztett kereseti kérelmei közül a bíróság az elsődlegesen előterjesztett kereseti kérelemnek helyt adott, míg az egyéb kereseti kérelmekkel érdemben nem foglalkozott, a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet - az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően - hatályon kívül helyezte, és az ügyben eljáró elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

Az új határozat meghozatala előtt tisztázni kell, hogy a felperes a korábban előterjesztett vagylagos kereseti kérelmeit mennyiben tartja fenn. Az általa érvényesített igények megalapozott elbírálásához szükséges bizonyítási eljárást lefolytatva, a tényállást a szükséges mértékben tisztázva dönthet a bíróság a felperes által érvényesített egyéb kereseti kérelmekről. (Legf. Bír. Pfv. VII. 21.068/2005. sz.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2005/2.)

BH1999. 381.

Annak bizonyítása, hogy egy gépkocsi adott hibája nem garanciális jellegű, a garancia vállalóját vagy - jogszabályon alapuló kötelezettség esetén - a „garanciakötelezettet” terheli. A jótállási és a szavatossági jog összefüggései [Pp. 164. § (1) bek., Ptk. 248. § (1) bek., 309. § (1) bek.].

A jogerős ítéletben megállapított tényállás szerint az alperes 1992. november 25-én vásárolta a per tárgyat képező DAF típusú autóbust a B. P. Kft.-től. A felperes a DAF-fal kötött szerződés alapján látja el a DAF gépkocsik garanciális javításait. Az autóbusz 1993. június 10-én meghibásodott, ezt az alperes gépkocsivezetője a DAF márkaszerviznél bejelentette, és kérte a felperes segítségét. A felperes intézkedésére az autóbust a budapesti szervizbe szállították, és megjavították. A vontatással kapcsolatban felmerült 64 049 forintot a felperes a vontatást végző vállalkozónak megfizette. A felperes a keresetében e 64 049 forintnak és kamatának megfizetésére kérte az alperest kötelezni. Álláspontja szerint a vontatási költség az alperest terheli, mivel az ő megrendelése alapján került sor az autóbusz márkaszervizbe vontatására. Az alperes a kereset elutasítását indítványozta. Védekezése szerint a vontatásra megrendelést nem adott, csak a hiba tényét jelentette be a márkaszerviznek.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Megítélése szerint a felperes nem tudta bizonyítani a keresetének jogalapját, illetőleg azt, hogy az autóbusz vontatására az alperes adott megrendelést.

Az elsőfokú ítélet ellen a felperes fellebbezett, az elsőfokú ítélet megváltoztatását és az alperesnek a keresete szerinti marasztalását kérte. Fellebbezésében tényként adta elő, hogy az alperes képviselőjében eljáró gépkocsivezető szóban megbízta a felperest az üzemképtelenné vált gépjármű Budapestre szállításával. A felperes a megbízásnak úgy tett eleget, hogy O. J. budapesti vállalkozóval felvontatta az autóbust a szervizbe, a vontatási díjat pedig kifizette neki az alperes helyett. Állította, hogy a vontatási költségek nem tartoznak a gépkocsi garanciális javítási költségei közé.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 64 049 forintot és a tőkének 1993. október 11-től a kifizetésig járó mindenkori késedelmi kamatát, továbbá 22 180 forint együttes első- és másodfokú perköltséget. A másodfokú bíróság tényként állapította meg, hogy a peres felek között a hiba garanciális jellege tekintetében jelenleg is jogvita áll fenn, az alperes a garanciálisnak állított javítás leszámolt díját a felperesnek ezért nem egyenlítette ki. A másodfokú bíróság azonban utalt a másodfokú eljárásban becsatolt DAF garanciafeltételek I-es számú mellékletének 2. pontjára, mely szerint a vontatási és egyéb költségek nem terhelik a DAF céget. Mindezek előrebocsátásával azt állapította meg, hogy a felek között megbízottak útján szóbeli megbízási szerződés jött létre a perbeli sérült gépjárműnek Abaújszállásról a felperesi márkaszervizbe történő szállítására. A felperes megbízott igénybevételeivel tett e szóbeli megállapodásnak eleget. A Ptk.-nak a megbízásra vonatkozó szabályai szerint [Ptk. 474. §, 475. §, 479. § (1) és (3) bek.] a megbízott felperes a megbízás teljesítésével kapcsolatos, a perben érvényesített követelését jogszerűen igényelte az alperestől. Utalt még arra is, amennyiben a szóbeli megállapodás létrejöttét nem állapította volna meg, a Ptk. 486. §-ának (2) bekezdése szerint a felperes a megbízás nélküli ügyvitel szabályainak megfelelően is jogszerűen igényelné a költségek megtérítését.

A jogerős ítélettel szemben az alperes felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésével az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte. Állította, hogy sem a megbízás, sem a megbízás nélküli ügyvitel szabályai szerint nem köteles a felperessel szemben helytállni, mivel a felperesnek csupán egy garanciális meghibásodást jelentett be. Előadta, hogy az adásvételi szerződéssel a garanciafeltételeket nem kapta meg, azokat csak a per során a felperes elmondásából ismerte meg. Tagadta, hogy megbízást adott volna a felperesnek a gépjármű vontatására. Megítélése szerint a garanciális kötelezettnek elsősorban a helyszínen kellett volna meggyőződnie a hiba okáról és a vontatás szükségességéről. Jogi álláspontja szerint a felperes garanciális kötelezettsége alapján egyenlítette ki a vontatás számláját a vállalkozónak. A megrendelés megtörténteire vonatkozó ítéleti tényállást megalapozatlannak állította. Mivel a bizonyítási teher a felperesen volt, az elsőfokú bíróság ennek jogkövetkezményei levonásával utasította el a keresetet, a másodfokú bíróság ítélete viszont sérti a Pp. 221. §-át.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte. Megismételte korábbi álláspontját arra vonatkozóan, hogy a gépkocsi hibája nem garanciális jellegű volt, de még ez esetben sem terhelne a vontatási költség a garancia kötelezettjét. A gépjármű meghibásodása esetén mindenképpen szervizbe kellett a gépkocsit szállítani, melynek költségét az alperesnek kellett viselnie. A felek jogviszonyára tekintet nélkül a felperes jogszerűen igényelte az indokolt és igazolt költségeinek megtérítését. A jogerős ítélet megalapozatlanságával kapcsolatos alperesi indokokra a felperes előadta, hogy az alperes az alapeljárásban semmilyen tanúbizonyítást nem ajánlott fel, annak a felülvizsgálati eljárásban nincs is helye.

A felülvizsgálati tárgyaláson az alperes hangsúlyozta, hogy a garanciális javítás elvégzéséhez szükséges vontatási költségnek a garancia jogosultjára való terhelése semmis kikötés, erre a másodfokú eljárásban tett előadásával egyezően a felülvizsgálati eljárásban is hivatkozik.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati kérelem keretei között azt vizsgálhatta, hogy az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztató másodfokú ítélet tartalmaz-e jogszabálysértést [Pp. 275. § (2) bek., 270. § (1) bek.]. Helytállónak találta az alperes arra történő hivatkozását, hogy a peres felek jogvitájában alapvető jelentősége annak a ténynek van, hogy az alperes által megvásárolt gépjármű meghibásodása a garanciális időn belül történt-e. Ezt az alapeljárás során a felperes sem vitatta. A perindítást megelőző, a javítással kapcsolatos első cselekvősegei (az első gépjárműjavítási munkalap kiállítása, a garanciajegy elfogadása és kitöltése, valamint a kijavított jármű ellenérték fizetése nélkül történt kiadása az alperes részére) arra utalnak, hogy a felperes kezdetben a hibát maga is garanciális jellegűnek tekintette. Az alapeljárásban az sem volt vitás, hogy a felperesnek mint a gyártó magyarországi márkaszervizének, a gyártó DAF céggel kötött megállapodás alapján kötelessége a DAF gépjárművek garanciális hibáinak kijavítása.

A peres felek fenti alapjogviszonyára tekintettel a másodfokú bíróság téves jogi álláspont alapján indult ki a vontatási költségekkel kapcsolatban felmerült jogvita rendezése során a Ptk.-nak a megbízással, illetőleg a megbízás nélküli ügyvitellel kapcsolatos rendelkezéseiből. A rendelkezésre álló peradatok szerint az alperes „garanciakötelezettként” hívta fel a felperest a meghibásodott gépjármű hibájának kijavítására. Az alperes állítása szerint a javítás e felperesi kötelezettség teljesítésének felelt meg. Állította továbbá, hogy a perben érvényesített vontatási költség e kötelezettség teljesítésével összefüggésben felmerülő költségnek tekintendő, mely a garanciakötelezettet terheli.

Az alperes fenti védekezésével szemben a felperesnek nem csak állítani, hanem bizonyítania is kellett volna azt, hogy a javítást nem garanciakötelezettként végezte el. A felperes a Pp. 164. §-ának (1) bekezdése alapján fennálló fenti bizonyítási kötelezettségének nem tett eleget. Annyi

azonban tényként megállapítható volt, hogy a feleknek a javítás garanciális jellege tekintetében felmerült jogvitája még mindig nem zárult le, és hogy a felperes e javítással kapcsolatosan díjigényt nem érvényesített.

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság nem találta helytállónak a másodfokú bíróságnak a DAF garanciafeltételek 1. számú mellékletének 2. pontjára alapított jogi indokait sem. A másodfokú bíróság ebben a körben annak a megállapítására szorítkozott, hogy a figyelembe vett garanciafeltételek alapján a felperesnek nem állt fenn kötelezettsége a gépjárműnek a szervizbe vontatása, illetőleg e vontatási költségek viselése tekintetében. Annak hangsúlyozásával, hogy keresetében a felperesnek kell megjelölnie, majd bizonyítania keresetének jogalapját [Pp. 121. § (1) bek. c) pont], a Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a másodfokú bíróság fenti jogi álláspontja megalapozatlan, és a perbe vitt jogvita érdemi elbírálására kiható módon figyelembe nem vehető. Megfelelő felperesi kereseti előadás és bizonyítási indítvány esetén a másodfokú bíróságnak a peres felek valószínű jogviszonya tisztázása keretében vizsgálnia kellett volna a hivatkozott garanciafeltételek jogi természetét. Amennyiben a garanciafeltételek a Ptk. 248. §-ának (1) bekezdésében szabályozott, szerződésben vállalt jótállásnak minősülnek, további vizsgálatot igényelt volna a szerződéses jótállás és a kötelező, jogszabályon alapuló jótállás, továbbá mindezeknek és a Ptk.-n alapuló általános szavatossági jogok összefüggéseinek a vizsgálata. A szerződésben vállalt jótállás esetén ugyanis önmagában a jótállás nem zárja ki a szavatossági jogok érvényesítését abban az esetben sem, ha a kötelezett a vontatási költségek vonatkozásában a megállapodásban kevesebb kötelezettséget vállalt, mint amennyit a Ptk. szavatossági jogként előír. Ez esetben nincs törvényes akadálya az általános szavatossági jogok gyakorlásának. Márpedig a Ptk. 309. §-ának (1) bekezdése főszabályként úgy rendelkezik, hogy a szavatosság alapján fennálló kötelezettség teljesítésével összefüggésben felmerülő költségek a kötelezettet terhelik. Az ismertetett körben lett volna jelentősége az alperesi - a hivatkozott kikötés érvénytelenségével kapcsolatos - védekezés tisztázásának is.

Az ismertetett indokoknak megfelelően a perbeli jogvitában a felperes keresetének helytadó ítélet hozatalának csak abban az esetben lett volna helye, ha a felperes bizonyítja, hogy a gépjármű javítására garanciális kötelezettsége keretén kívül került sor, és a vontatással megbízott vállalkozó nem e garanciális kötelezettsége teljesítése érdekében igénybe vett teljesítési segédje volt. A fenti előkérdés eldöntése után lett volna további vizsgálandó jogkérdés az, hogy - a felperes garanciakötelezettségének fennállása esetében - az a vontatási költségek viselésére mennyiben terjedt ki. Az ismertetett indokoknak megfelelően a felperes a keresetének jogalapját nem bizonyította, ezért a Legfelsőbb Bíróság - az elsőfokú bíróság jogi álláspontjával egyezően - a keresetet nem találta alaposnak, és a másodfokú bíróság jogerős ítéletét a Pp. 275/A. §-ának (2) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét pedig helybenhagyta.

A másodfokú és felülvizsgálati eljárásban pervesztes felperest a felülvizsgálati eljárásban is alkalmazandó Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján kötelezte a megfelelő perköltségek viselésére. (Legf. Bír. Gfv. IV. 31.578/1996. sz.)

EBH2009. 1954.**A jótállási idő nem igényérvényesítési határidő, ezért a jótállási határidő eltelte nem akadályozza a jótálláson alapuló igény bíróság előtti érvényesítésének [1959. évi IV. törvény 248. §].**

A peres felek 2004. január 19-én szállítási szerződést kötöttek, ebben a felperes megrendelésére az alperes, mint szállító vállalta, hogy bruttó 11 750 000 forint vételárért leszállít felperesnek egy Iveco 75 E 15 típusú tehergépjárművet. A jármű átadására 2004. március 23-án került sor. Néhány nappal korábban, a tehergépkocsi műszaki vizsgáztatásakor a felperes már közölte kifogásait a járművel kapcsolatban, mert arról hiányzott a kipufogófék és az üzemanyag fogyasztásmérő műszer, továbbá nem megfelelő állású volt a gépkocsi váza. Az alperes a hiányzó alkatrészek helyett egyéb tartozékok átadását ajánlotta. A jármű átvételekor az alperes 6 db gumiabroncsot adott a felperes részére, de a megegyezésben foglalt egyéb tartozékokat nem; ezeket a felperes igényelte; továbbá fenntartotta kifogását a főváz, illetve a plató deformálásával kapcsolatosan is.

A jármű használatbavétele során újabb hibák jelentkeztek, mint pl. a plató beázása, a hátsó teleajtó tömítetlensége. A felperes a hibákat 2004 nyarán előbb szóban, majd írásban is bejelentette, és kérte azok kijavítását. Az alperes a garanciális márkaszervizek igénybevételét javasolta a felperesnek. A felperes 2004. október 10-én egy műszaki szakértői vizsgálatot követően írásban jelentette be jótállási igényét a gépjármű hibáival kapcsolatban. A szervizek több esetben végeztek garanciális javítást, de egyes hibákat nem szüntettek meg. 2005. március 24-én a Hajdú-Bihar Megyei Közlekedés Felügyelet a jármű hatósági engedélyének érvényességi határidejét nem hosszabbította meg többek között az alváz keresztartó repedtsége miatt. Az alperes vitatta a jármű hibáit, hivatkozott arra, hogy egyes hibák kijavításra kerültek, más hibák pedig nem állnak fenn.

A felperes 2006. január 25-én terjesztett elő kereseti kérelmet; módosított keresetében 1 782 620 forint és járulékal megfizetésére kérte kötelezni az alperest; jogcímként megjelölte a jótállást, a kellékszavatosságot, a kártérítést és a jogalap nélküli gazdagodást is. Az alperes ellenkérelmében vitatta a hibás teljesítést, szerinte a felperes mind a jótállási, mind a szavatossági igénye érvényesítésével elkésett, ezért kérte a kereset teljes elutasítását.

Az elsőfokú bíróság - a másodfokú bíróság által helybenhagyott - ítéletében kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 1 522 700 forintot, és ennek két részösszege után eltérő időponttól járó késedelmi kamatát, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. A felperes keresetét az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 248. § (1)-(5) bekezdésében foglaltak szerint jótállási igényként bírálta el. A becsatolt okiratokból megállapította, hogy a felperes a jótálláson alapuló igényeit az egyéves jótállási határidőn belül bejelentette, ezt egyrészt az alperes felé tette meg, másrészt az alperes márkaszervizei felé. Nem osztotta az alperes azon álláspontját, hogy a felperes legkésőbb a jótállási határidő elteltétől számított három hónapon belül érvényesíthette volna jótállási igényét; a bíróság álláspontja szerint erre a felperesnek az általános, öt éves elévülési határidőn belül volt lehetősége (BDT2006. 1302.).

Az elsőfokú bíróság részletesen vizsgálta azt is, hogy a felperes által bejelentett hibák oka a teljesítés előtt vagy után keletkezett-e. A lefolytatott bizonyítási eljárás - elsősorban az igazságügyi szakértői vélemény - alapján azt állapította meg, hogy az alperes nem tudta bizonyítani, hogy a hibák oka a teljesítés után keletkezett. A felperes a mennyiségi hibából eredő igényét végig fenntartotta, ezért az alperest felelősség terheli a hiányzó üzemanyag fogyasztásmérő műszer

beszereléséért is. A gépkocsi mennyiségi és minőségi hibáinak javítási, pótlási költsége összesen 553 680 forintot tesz ki. A perben rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a bíróság a jármű rakterületének, felépítményének hibáival kapcsolatban is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a hibák okai a teljesítés előtt keletkeztek, és a jármű használata során egyre inkább fokozódtak. Elfogadta a perben készült szakvéleményt a tekintetben is, hogy a rakterület hibái miatt a felperesnek 969 020 forint értékkülönbözet jár. Az alperes marasztalása során az elsőfokú bíróság hivatkozott a Ptk. 248. § (1) és (5) bekezdésére, 306. § (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjára, a Ptk. 301. § (1) bekezdésére, valamint 301/A. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakra.

A másodfokú bíróság jogerős ítéletében többek között kifejtette, hogy a felperes 2004 nyarán teljes körű javítási igényt terjesztett elő a főváz görbületével, a plató beázásával, mozgásával, a hátsó ajtó tömítetlenségével, a motor teljesítménnyel, a sebességváltóval és a kilométeróra hitelesítésével kapcsolatban. Ezen jótállási igényeket 2004. október 10-én írásban is előterjesztette, kiegészítve más problémával. A jogerős ítélet értelmében az irányadó bírói gyakorlat szerint jótállás alapján a kötelezett akkor is köteles helytállni, ha a hiba csak a teljesítés után jelentkezett, de a hiba oka már a teljesítés előtt megvolt. A felperes bizonyította, hogy a gépjármű és a rakterület hibákkal terhelten került átadásra, ezért a Ptk. 248. § (1) bekezdése szerint az alperesnek kellett volna bizonyítania, hogy a hibák oka a teljesítés után keletkezett. Ilyen bizonyítékot azonban a perben az alperes nem szolgáltatott. Az elsőfokú bíróság az ítéletben felhívott eseti döntés értelmében helyesen alkalmazta az ötéves elévülési időt. A másodfokú bíróság a fel nem ismerhető, ún. rejtett hibák tekintetében hivatkozott a Ptk. 308/A. § (1) bekezdésében foglaltakra. Figyelembe vette, hogy a felperes a per során milyen igényeket érvényesített, továbbá azt, hogy az általa korábban előterjesztett keresetét nem vonta vissza.

Az alperes a jogerős ítélet elleni felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen a felperes keresetének elutasítását, másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra való utasítását kérte. Álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 3. § (3), 122. § (1), 164. §, 221. §, 252. § (1) bekezdését, valamint a Ptk. 248. § (1), (4) és (5) bekezdését, 308. §-át, 326. § (2), 309. § (1) és a 316. § (1) bekezdésében foglaltakat. Fenntartotta azon korábbi álláspontját, hogy a felperes a kereset benyújtásakor elmulasztotta a jótállási és a szavatossági igény érvényesítésére nyitva álló határidőket, e körben utalt a BH1990. 138. számú és az EBH2003. 853. számú eseti döntésre, valamint a Legfelsőbb Bíróság I. számú Polgári Elvi Döntésében foglaltakra. Szerinte jótállás alapján az alperest csak abban az esetben lehetett volna marasztalni, amennyiben a felperes a jótállási határidőn belül észlelt hiba miatt a pert a jótállási határidőn belül megindította volna. Egyes meghibásodásokat a felperes a perben készült szakvélemény kézhezvétele után jelentett be, ezért ezekkel kapcsolatos igényérvényesítést szerinte nem lehetett volna jótállási igényként elbírálni. Megítélése szerint a szakértői vélemény egyértelműen nem igazolta, hogy a rakterület egyes hibái technológiai hibából erednek, ezért a bizonyítás sikertelenségének következményeit a Pp. 164. §-a alapján a felperesnek kellene viselnie. E hibákkal kapcsolatos bejelentés ugyanis a felperestől a jótállási időn belül nem érkezett.

Az alperes álláspontja szerint az elsőfokú bíróság megsértette tájékoztatási kötelezettségét a bizonyítási teherrel kapcsolatban, ez pedig hatályon kívül helyezésre okot adó lényeges eljárási szabálysértésnek tekintendő. Az alperes a követelések egyes tételeivel kapcsolatban számszaki kifogásokat terjesztett elő, vitatta mind a javítási költség, mind az árleszállítás összezszerűségét. Sérelmezte, hogy a bíróságok nem alkalmazták a Ptk. 316. § (1) bekezdésében foglaltakat; rámutatott arra, hogy a felperes a jármű átvételekor észlelte az alváz meghajlását, a teljesítést ennek ellenére elfogadta. Az alperes érthetetlennek nevezte, hogy a bíróság mire alapította a felperes jogfenntartó nyilatkozatának megítélését; e körben az ítéletet iratellenesnek tartotta, és kifogásolta az ítélet indokolását is. Véleménye szerint a rakterület 969 020 forintos értékcsökkenése a

szakvélemény értelmében az idő múlásával és nem az alperes esetleges hibás teljesítésével függ össze, szerinte a felperes az idő múlásából keletkező hibák miatti igényét nem érvényesítheti. Hivatkozott a felperes saját felróható magatartására és kárenyhítési kötelezettségére is. BH-ban megjelent eseti döntésre utalással vitatta a továbbbüszemelés folytán szükségessé vált javítások költségének indokoltságát. Végül azt adta elő, hogy a bíróságok súlyosan megszegték a Pp. 221. § (1) bekezdésében előírt indokolási kötelezettségüket.

A felperes írásbeli ellenkérelme tartalmilag a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos, a jogerős ítélet a kérelemben megjelölt okokból nem jogszabálysértő.

A felülvizsgálati eljárás eredményeként azt kellett megállapítani, hogy mindkét perben eljáró bíróság helyesen foglalt állást az igényérvényesítési határidő kérdésében. A felperes a perben több jogcímen is érvényesítette igényeit, de elsőként jótállás címén kérte keresetének elbírálását. A bírói gyakorlatnak megfelelően hangsúlyozta ítéletében a másodfokú bíróság, hogy a jótállási határidő nem igényérvényesítési határidő, vagyis a jótállási határidő eltelte nem akadályozza az igény bíróság előtt történő érvényesítésének. Miután a bíróság előtti igényérvényesítésre a Ptk. 248. § (1)-(5) bekezdése, valamint egyéb rendelkezése külön tételes jogi szabályt nem jelöl meg, ezért a joggyakorlat - a korábban közzétett BH1990. 138. szám alatti esettől eltérően - azt követi, hogy a jótállási időn belül bejelentett igény érvényesítésére az általános, vagyis ötéves elévülési idő áll rendelkezésre.

Abban nem tévedett az alperes, hogy jótállási alapon csak a jótállási határidőn belül jelentkező és ezen időn belül kifogásolt hibákért kell a szavatosságnál szigorúbb jótállási alapon helytállnia, de abban már tévedett, hogy erre tekintettel az egy éves jótállási időn túl jelentkező hibákért szavatossági felelősség sem terheli. A felperes szakértői bizonyítás útján a Pp. 164. § (1) bekezdése szerint eleget tett bizonyítási kötelezettségeinek a rakterület padozatának, és egyéb a szakvéleményben feltárt hibáknak a fennállására, és az alperes hibás teljesítésének tényére vonatkozóan. Erre pedig utalt ítélete indokolásában a másodfokú bíróság a Ptk. 308/A. § (1) bekezdésének felhívásával, amely jogszabályhely a szavatossági jogok érvényesítésének határidejére vonatkozik.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében felelősségét vitatva a szakértő 2007. október 4. napján megtartott tárgyaláson elhangzott kijelentéseire hivatkozott a padozat hibáival kapcsolatban, ugyanakkor nem vette figyelembe a szakértő 2008. februárban készített 37. számú kiegészítő szakvéleményében foglaltakat. Ez utóbbi véleményben a szakértő mind a helytelen tömítettséget, mind a padozat hibás rögzítési technológiáját, a segédváz és alváz szakszerűtlen kapcsolatát megállapította; vagyis eloszlatta a korábbi bizonytalanságot a meglévő hibák okait illetően.

Alapítván hivatkozott az alperes a Pp. 3. § (3) bekezdésének megsértésére is; a per során ugyanis végig vitatta a felperesi kereset jogalapját, összecszerűségét, az igény érvényesíthetőségét, és a 2006. szeptemberi beadványában maga nyilatkozott a bizonyítási teherről. Az elsőfokú bíróság a felperes indítványára rendelte ki az igazságügyi szakértőt, de az alperesnek mindvégig lehetősége volt arra, hogy állításait bizonyítsa, a szakértőhöz kérdéseket intézhessen, és a szakvéleményre észrevételeket tegyen. Az ítéletek indokolása megfelel a Pp. 221. § (1) bekezdésében foglaltaknak, mivel a bíróságok megállapították a releváns tényállást, értékelték a bizonyítékokat és feltüntették az irányadó jogszabályokat is. A perbeli esetben a felperes követeléseire lejárt igények voltak, a Pp. 122. § (1) bekezdésének megsértésére nem került sor. A bírói gyakorlat egységes abban, hogy a kijavítási költség a tényleges javítás előtt is érvényesíthető, elegendő bizonyítani annak várható összegét.

Az elsőfokú bíróság egyes hibák, hiányosságok észlelésének, bejelentésének, az igények érvényesítésének - a jogfenntartásnak - a kérdésében részletes okirati és tanúbizonyítást folytatott

le, emellett a Pp. 206. § (1) bekezdése alapján értékelte a felek nyilatkozatait is. Ez az értékelés a rendelkezésre álló adatok és bizonyítékok alapján nem tekinthető okszerűtlennek, ezért a Legfelsőbb Bíróság az ítéletet a jogfenntartó nyilatkozat megtétele körében sem tartotta jogszabálysértőnek. A megállapított marasztalási összeg összhangban áll a perben kirendelt igazságügyi szakértő aggálytalan szakvéleményével, erre tekintettel mind a kijavítási költség, mind az árleszállítás összege kellően bizonyításra került. Az alperes a továbbüzemelés folytán keletkezett költségeket, a felperes kárenyhítési kötelezettségének megsértését is alaptalanul vitatta, hiszen már a per megindítása előtt, de a per 2006. januári megindításától kezdve a saját hibás teljesítését vitatta; jótállási és szavatossági felelőssége ellenére nem törekedett a gépjármű hibáinak kijavítására, a hiányzó alkatrész pótlására, vagyis a hibák fokozódásának, a költségek növekedésének az elkerülésére.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Pfv. VII. 22.054/2008.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2009/1.)

BH1999. 302.

A távközlési szolgáltatás átmeneti szüneteltetése hibás teljesítésnek minősül, ezért az előfizető követelheti az ebből eredő kárának a megtérítését [1959. évi IV. törvény 305. §, 310. §].

Az alperesi részvénytársaság 1996. június 13-án, csütörtökön a saját adminisztratív tévedése következtében kikapcsolta a távközlési szolgáltatásból az ügyvédként és magánfelszámolóként dolgozó felperes mobiltelefonját, és azt csak 1996. június 18-án, hétfőn délután - a felperes felszólalására - kapcsolta vissza a rendszerbe. Az alperes a felelősségét elismerte ugyan, a felperes bejelentett kártérítési igényét azonban nem, ezért a felperes 440 000 Ft kár és kamata megtérítése iránt terjesztett elő keresetet. Ebben előadta, hogy amiatt, mert mobiltelefonján nem volt elérhető, elesett egy - privatizációs pályázattal kapcsolatos - már előkészített konkrét megbízási szerződéstől, amivel összefüggésben kára az elmaradt megbízási díj fele: 220 000 Ft. Ezen túlmenően 50 000 Ft napi átlagkeresetből kiindulva négy napra számítva elmaradt jövedelme további 200 000 Ft. A még követelt 20 000 Ft tekintetében a felperes kárigénye alapját nem részletezte.

Az alperes a kereset elutasítását kérte, mert álláspontja szerint a szolgáltatás átmeneti szünetelése nem okozott értékcsökkenést a felperes vagyonában.

Az elsőfokú bíróság közbenső ítélettel megállapította, hogy az alperes a felperes készülékének 1996. június 13-án a távközlési szolgáltatásból történt kikapcsolásával kárt okozott. Közbenső ítéletét az elsőfokú bíróság az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 313. §-ára és 312. §-ának (2) bekezdésére alapította.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével megváltoztatta az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét, és a felperes keresetét elutasította. Ítélete indokolásában a másodfokú bíróság kifejtette, hogy az alperes magatartása nem a teljesítés megtagadásaként, hanem a Ptk. 305. §-a szerinti hibás teljesítésként értékelendő, ezért a kereset jogalapja helyesen a Ptk. 310. §-a lehetne, a felperes azonban nem tudta bizonyítani a perben, hogy az alperes hibás teljesítésével összefüggésben őt kár érte volna, kár bizonyítottságának hiányában pedig az alperes kárfelelőssége nem állapítható meg.

A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, kérve az ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének a helybenhagyását, nem ellenezve annak olyan pontosítását, hogy az alperes kárfelelősségét állapítsa meg a Legfelsőbb Bíróság. A felperes álláspontja szerint egyelőre a jogalap kérdése képezte a per tárgyát, ezért a másodfokú bíróság egyrészt eleve tévesen hiányolta a kárösszeg bizonyítottságát, másrészt a bizonyítékok okszerűtlen értékelésével megalapozatlanul állapította meg azt, hogy a felperes nem tudott eleget tenni a bizonyítási kötelezettségének. Az alperes kárfelelőssége - saját elismerése alapján is - egyértelműen fennáll, annak bizonyítása pedig, hogy a kár összege - a keresetben megjelölt összegtől akár a nulláig is közelítően - pontosan mennyi, a folytatódó eljárásra tartozik majd.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos. Egyetért a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság azon jogi álláspontjával, amely szerint az alperes részéről a szolgáltatás átmeneti szüneteltetése hibás teljesítésként értékelendő, így a felperes követelheti a Ptk. 310. §-a alapján az ebből eredő kárának a megtérítését. A kártérítési felelősség megállapíthatóságának négy előfeltétele van: a jogellenes magatartás, a kár, e kettő közötti okozati összefüggés és a

felróhatóság. Kár hiányában tehát nem kerülhet sor kártérítő felelősség megállapítására. A kár meglétét mindig a károsultnak kell bizonyítania. A kártérítési perben hozandó közbenső ítéletnek tehát egyik előfeltétele, hogy a felperes bizonyítsa azt, hogy az alperes jogellenes magatartásával okozati összefüggésben egyáltalán érte kár.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a felperes „a perben nem igazolta kétségmentesen, hogy őt az alperesi hibás teljesítéssel összefüggésben kár érte”. A másodfokú bíróság tehát nem a kárösszeg bizonyítottságát hiányolta, amint azt a felülvizsgálati kérelem tévesen állítja, hanem azt állapította meg, hogy a felperes semmiféle kár bekövetkeztét sem tudta bizonyítani. Ebből kiindulva pedig elvileg helyes döntés volt az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének a hatályon kívül helyezése és a kereset elutasítása.

A másodfokú bíróság döntése mégis jogszabálysértő, mert a Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint megalapozatlan az a kiindulása, hogy a felperes kárt nem bizonyított. A felperes kárigénye két részből tevődött össze. A privatizációs pályázattal kapcsolatos konkrét megbízás megghiúsulására alapított kártétellel kapcsolatban a bizonyítékok okszerű mérlegelésével helyesen állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a felperes nem tudta bizonyítani, hogy őt az alperes hibás teljesítésével okozati összefüggésében kár érte volna. A felperes esetleges elmaradt jövedelme ugyanis saját önhibájával [Ptk. 340. § (1) bekezdés] áll okozati összefüggésben. Helyesen mutatott rá a másodfokú bíróság, hogy a felperes saját előadása szerint már pénteken rendelkezett az olasz partnerekkel közlendő információkkal, továbbá tudta azt, hogy mobiltelefonja hétfőig biztosan nem használható (tehát azon őt nem fogják tudni elérni), így saját kára elhárítása érdekében neki kellett volna más kommunikációs módon közölni a vele bizalmi kapcsolatban levő olasz partnerekkel a szükséges adatokat.

Okszerűtlenül és logikailag tévesen értékelte viszont a másodfokú bíróság a kárigény másik részével kapcsolatos bizonyítékokat. A másodfokú bíróság e körben azt állapította meg, hogy a felperes semmilyen módon sem bizonyította, hogy mobiltelefonja működésképtelensége idején „egyéb olyan jövedelme lett volna, amitől elesett”. A másodfokú bíróság szerint ugyanis „a naplófőkönyv felmutatása és az abban szereplő éves jövedelem ténye” nem alkalmas az adott időszak elmaradt jövedelmének igazolására. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint ez az utóbbi megállapítás logikai ellentmondást tartalmaz és így a felülvizsgálati eljárásban is felülmérlegelhető. Nem lehet ugyanis megalapozottan állítani sem azt, hogy egy igazoltan magas jövedelemmel rendelkező ügyvéd éves jövedelméből a perbeli négy napra semmilyen jövedelemhiányad sem esett volna, sem pedig azt, hogy egy ügyvéd esetében az elérhetőségének a megnehezülése nem okozhat jövedelemcsökkenést. A felperes tehát önmagában azzal, hogy éves adózott jövedelmét igazolta, valószínűsítette azt, hogy elvileg kár érte, mert a perbeli négy napra eső jövedelemhiánya valamilyen mértékben biztosan csökkent azáltal, hogy elérhetősége megnehezedett.

Az összecszerűség tárgyában folytatandó eljárásban tehát a felperes vagy bizonyítani tudja, hogy mobiltelefonja működésképtelensége miatt milyen konkrét megbízásoktól esett el, vagy pedig, ha ilyet bizonyítani nem tud, akkor a bíróságnak az 1952. évi III. törvény 206. §-ának (1) bekezdése szerinti mérlegelési jogkörében lehet majd általános kártérítés formájában [Ptk. 359. § (1) bekezdés] megállapítani annak az elmaradt vagyoni előnynek a mértékét, amely a felperest az alperes hibás teljesítéséből eredően érte.

A kifejtetekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság az 1952. évi III. törvény 274. §-ának (4) bekezdése értelmében tárgyaláson kívül meghozott közbenső ítéletével a 275/A. §-ának (2) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét azzal a szövegezésbeli pontosítással hagyta helyben, hogy a bíróság az alperes kártérítő felelősségét állapította meg a felperesnek a mobiltelefonja távközlési szolgáltatásból 1996. június

13-án történt kikapcsolásával okozott kárért. (Legf. Bír. Pfv. VI. 22.972/1997. sz.)

BH1996. 599.**A foglalo „túlzott mértéke” megállapításakor figyelembe veendő szempontok [Ptk. 243. § (1) bek., 245. § (1) és (3) bek.].**

Az elsőfokú bíróság ítéletében kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 nap alatt 16 205 165 Ft tőkét, ennek 1993. április 25-étől szeptember 26-áig lejárt 2 620 051 Ft, majd ezt követően 1993. szeptember 27. napjától a kifizetés napjáig járó - a mindenkorijegybanki alapkamat kétszeresét kitevő - késedelmi kamatát és 500 000 Ft perköltséget. Ítéletének indoklásában tényként állapította meg, hogy a peres felek 1992. szeptember 3-án adásvételi szerződést kötöttek, amely szerint az alperes eladta a felperesnek az sz.-i 3773. számú tulajdoni lapon, 2654. helyrajzi szám alatt felvett ipartelep rendeltetésű ingatlant 33 000 000 Ft vételárért. A szerződés aláírásakor a felperes egy összegben 15 000 000 Ft-ot adott át az alperesnek, és megállapodtak abban, hogy a még fennmaradó 18 000 000 Ft összegű vételár 18 hónapon keresztül havi 1 000 000 Ft-os részletekben kerül kifizetésre. Az átvett 15 000 000 Ft-ot a felek foglalonak tekintettek, és megállapodtak abban, hogy az elszámolása a 18 000 000 Ft kifizetését követően a 19. hónapban egy összegben történik. A szerződés aláírását követően az alperes az eladott ingatlant birtokba adta, a felperes pedig azt használatba vette, és 1992 novembere és 1993. április 30-a között a vételárból 6 000 000 Ft-ot kiegyenlített. A felperes fizetési késedelmére hivatkozással az alperes az adásvételi szerződéstől 1993. április 25-én elállt, a felperes az elállást tudomásul vette, és az ingatlant 1993. május 18-án kiürített állapotban az alperesnek visszaszolgáltatta, az alperes viszont nem fizette vissza az általa átvett 21 000 000 Ft-ot. A felperes keresetében a szerződésben kikötött aránytalanul magas összegű foglalonak az általa reálisnak ítélt 3 000 000 Ft-ra történő mérséklését, ehhez képest az alperes 18 000 000 Ft és kamata visszafizetésére való kötelezését kérte. Az alperes a foglalo mérséklése tekintetében a kereset elutasítását kérte, a 6 000 000 Ft vételár visszafizetése tekintetében a követelést elismerte, ezzel szemben kártérítés címén 1 794 835 Ft-ra beszámítási kifogást terjesztett elő. A felperes a beszámítani kívánt követelést nem vitatta.

Az elsőfokú bíróság megalapozottnak találta a felperesnek a túlzott mértékű foglalo mérséklése iránt előterjesztett keresetét. A Ptk.-kommentárban ismertetett eseti bírói döntésekre hivatkozással azt állapította meg, hogy a szolgáltatás mintegy 10%-át meghaladó mértékű foglalo kikötése mindenképpen túlzottnak tekintendő. Utalt rá, hogy a perbeli esetben különösen azért túlzott a foglalonak a szolgáltatás mintegy 10%-át meghaladó része, mert a felperes az általa reálisnak tartott 3 000 000 Ft összegű foglalon felül még közel 1 800 000 Ft összegű kártérítési igényt is elismert. A foglalo mérséklésekor figyelembe vette, hogy a szerződés megkötésétől annak megghiúsulásáig csupán fél év telt el, továbbá, hogy az alperes a szolgáltatásból 15 000 000 Ft-ot a szerződés fennállásának teljes tartama alatt használhatott. Mindezekre figyelemmel a szerződésben kikötött foglalt a Ptk. 245. §-ának (3) bekezdése szerint 3 000 000 Ft-ra mérsékelte. Ezt az összeget, valamint a felperes által kártérítés címén elismert 1 794 835 Ft-ot levonva a felperes által kifizetett 21 000 000 Ft-ból, a fennmaradó 16 205 165 Ft-nak és kamatának visszafizetésére kötelezte az alperest.

Az ítélet ellen az alperes fellebbezett, amelyben az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és a kereset elutasítását kérte. Nem vitatta az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást, előadta viszont, hogy a megállapított tényállás nem ad elegendő alapot a Ptk. 245. §-ának (3) bekezdése alapján a felek által kikötött foglalo mérséklésére. Hivatkozott a Ptk.-kommentárban kifejtettre,

amelyek szerint a foglalt csak kivételesen és csak valóban indokolt esetben lehet mérsékelni. Önmagában a foglalt és a vételár százalékos aránya nem alapozza meg a felek között kikötött foglalt mérséklését, az elsőfokú bíróság viszont nem állapított meg olyan tény, amely a szerződéskötés körülményeire, a szerződés tárgyára, az ingatlanon folytatható tevékenységre is figyelemmel a szerződésben kikötött foglalt mérséklését indokoltá tenné. Hivatkozott a Legfelsőbb Bíróságnak a Bírósági Határozatok BH1992. 315. sorszáma alatt közzétett eseti döntésére, amelyben kifejtette a Legfelsőbb Bíróság, hogy a foglalt kikötését követően beállt körülmények nem vonhatók a mérlegelés körébe, és nem támasztotta alá az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy a foglalt helyes mértéke a szolgáltatás 10%-a. Módosított fellebbezésében a marasztalását 4 205 165 Ft-ra kérte leszállítani.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte.

A fellebbezés nem alapos.

A Legfelsőbb Bíróság minden tekintetben egyetértett az elsőfokú bíróság jogi álláspontjával, az elsőfokú ítéletet a Pp. 254. §-ának (3) bekezdése szerint annak helytálló indokai alapján hagyta helyben.

A Ptk. 243. §-ának (1) bekezdése szerint a szerződés megkötésekor a kötelezettségvállalás jelül foglalt lehet adni. A foglalt a Ptk. 245. §-ának (1) bekezdése szerint a szerződésszegéshez fűződő szankción felüli további „büntető” jellegű jogkövetkezmény a szerződés megszegése miatt, tekintve, hogy a teljesítés megghiúsulásáért felelős személy az adott foglalt elveszti, a kapott foglalt pedig kétszeresen köteles visszatéríteni. Függetlenül annak a kárnak a nagyságától, amelyet a szerződés megghiúsulásáért felelős fél a szerződésszegéssel okozott.

A foglalt szankció jellegéből következik, hogy a túlzott mértékű foglalt mérsékelhető. A Ptk. nem tartalmaz rendelkezést arra nézve, hogy milyen mértékű az a foglalt, amely túlzottnak tekinthető, és nem tartalmazza azokat a szempontokat sem, amelyeket mérséklésekor a bíróságnak figyelembe kell vennie. A kialakult bírósági gyakorlat szerint annak eldöntésénél, hogy a foglalt túlzott mértékűnek tekinthető-e, elsősorban a foglalt összegét kell figyelembe venni, és vizsgálni kell ennek a szerződés szerinti szolgáltatáshoz viszonyított arányát. Figyelembe kell venni továbbá a feleknek a szerződés megkötéséhez és fenntartásához fűződő érdekét, valamint a teljesítés megghiúsulásának okát és körülményeit.

A fentiek mérlegelésekor helyesen indult ki az elsőfokú bíróság abból, hogy a felperes által adott foglalt mind az összegszerűségét, mind pedig a szerződésben írt vételárhoz viszonyított arányát tekintve túlzott volt. Helytállóan értékelte továbbá, hogy az alperes az átvett foglalt, valamint a vételárrészleteket hónapokon keresztül használta, és a saját gazdálkodásában hasznosíthatta. Megállapítható volt még ezen túlmenően, hogy a felperes a vételárrészleteket 1992 november és 1993 márciusa között a szerződésben meghatározott részletekben rendben fizette. Az 1993. április hónapra esedékes vételárrészletet kifizetésével csupán néhány napot késett, de az esedékes részleteket még az esedékesség hónapjában kiegyenlítette. A néhány napos késés miatt állt el a alperes az adásvételi szerződéstől. Az elállás jogszerű volt, de a fizetési késedelem időtartama is mindenképpen a foglalt mérséklését indokolta. Az elsőfokú bíróság a körülményeket megfelelően értékelte, nem követett el olyan mérlegelési hibát, amit a fellebbezés kapcsán a másodfokú eljárásban korrigálni kellett volna, ehhez képest az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása nem volt indokolt. (Legf. Bír. Gf. I. 31.047/1995. sz.)

BH1996. 328.

A kötelezettségvállalás jeléül a szerződés megkötésekor lehet foglalót adni. Nem ütközik jogszabályba azonban az, ha a szerződés megkötésekor a felek a korábban más rendeltetéssel - bánatpénzként - átadott összeget foglalóvá minősítik át [Ptk. 200. § (1) bek., 243. § (1) és (2) bek., 245. § (1) bek.].

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 6 000 000 Ft-ot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Ítéletében tényként állapította meg, hogy 1993. január 25-én a felperes mint vevő és az alperes mint eladó között előszerződés jött létre. A szerződésben a felek megállapodtak abban, hogy az alperes tulajdonát képező húsüzemre legkésőbb 1993. március 26-ig adásvételi szerződést kötnek. Az előszerződés megkötésére az alperes által a B. Megyei Hírlapban és a Népszabadságban közzétett pályázati felhívás eredményeként került sor, mely pályázati felhívás alapján a felperes 1993. január 15-én 1 000 000 Ft bánatpénzt letétbe helyezett. 1993. január 29-én az előszerződés alapján a felperes 5 000 000 Ft-ot foglalóként fizetett be az alperes pénztárába. Az előszerződésben a felek megállapodtak abban, hogy amennyiben az adásvételi szerződés megkötésére a vevő hibájából nem kerül sor, úgy a 6 000 000 Ft foglalót elveszti, illetve a foglalóra vonatkozó rész kivételével az előszerződés semmis, ha a vevő az eladónak 1993. január 29-én 12 óráig a foglalót nem fizeti meg, vagy a vételárat 1993. március 26-ig teljes egészében nem egyenlíti ki.

1993. március 22-én a felperes az alperestől a fizetésre további 60 napos határidőt kért, az alperes pedig 1993. március 31-ig adott póthatáridőt a teljesítésre, amely eredménytelenül telt el. Minthogy az ingatlan értékesítése más személy részére nem vezetett eredményre, a felek tovább tárgyaltak, és 1993. szeptember 13-án kiegészítő megállapodást kötöttek. Ebben a felperes kötelezte magát, hogy legkésőbb 1993. november 15. napjáig az eredeti vételár + áfa + járulékok összegéért a húsüzemet megvásárolja, a vételárat és a járulékokat készpénzben kifizeti, és tudomásul veszi: amennyiben e határidő is eredménytelenül telik el, úgy a 6 000 000 Ft foglalót végleg elveszíti. Egyben kötelezettséget vállalt arra, hogy az elsőfokú bíróság előtt folyamatban lévő perben a keresetétől eláll. Az alperes hozzájárult az előszerződés hatályának 1993. november hó 15-ig való meghosszabbításához. A szerződés 6. pontjában a felek kikötötték, hogy amennyiben a meghosszabbított fenti határidőig a végleges adásvételi szerződést az előszerződésben rögzített feltételek mellett a vevő hibájából nem kötik meg, úgy a jogügylettel kapcsolatos minden vevői igény - ideértve a foglaló visszafizetésére irányuló igényt is - megszűnik, „és a végleges szerződés megkötésének kérdése a felek között tárgytalanná válik”.

Az előszerződés hatályának meghosszabbítása szintén eredménytelen volt. Az alperes végül 1994. július 1-jén a perbeli ingatlant harmadik személy részére értékesítette. A felperes keresetében az előszerződés alapján elsődlegesen az adásvételi szerződés létrehozását, másodlagosan az általa kifizetett foglaló visszafizetését igényelte. Kérelme indokaként előadta, hogy az alperes az előszerződés megkötése során nem tájékoztatta arról: a megvásárolni kívánt ingatlant lényeges hiteltartozás terheli, a hitelfelvételhez szükséges zárómérleget részére nem biztosította, a kölcsön felvételéhez szükséges nyilatkozatokat nem adta meg. A vételár időben történő kifizetésének ez okok miatt nem tudott eleget tenni.

Az alperes nem vitatta, hogy az előszerződés tárgyát képező ingatlan terhéről a felperest nem tájékoztatta. Utalt azonban arra, hogy az ingatlant terhelő hiteleket a befolyó vételárból kívánta

kiegyenlíteni, így a tehermentes átruházásnak nem lett volna akadálya.

Az elsőfokú bíróság az elsődleges kereseti kérelmet alaptalannak találta. Megállapította, hogy a felek között a Ptk. 208. §-a (1) bekezdésében szabályozott előszerződés jött létre. A szerződést a felperes szegte meg azzal, hogy a többszöri határidő-módosítás ellenére sem tett eleget vételárkifizetési kötelezettségének. Ebben közrehatás az alperest nem terheli, ennek megállapítására a felperesi hivatkozások nem szolgálhatnak alapul. A szerződésszegés folytán az alperes jogszerűen érvényesítette az előszerződésben kikötött elállási jogot, ezért az előszerződés alapján a szerződés létrehozása alappal nem követelhető.

Megállapította az elsőfokú bíróság azt is, hogy a másodlagos kereseti kérelem megalapozott. Álláspontja szerint a Ptk. 243. §-ának (1) bekezdéséből következően - a törvény kógens rendelkezésére tekintettel - csak a szerződés megkötésekor átadott pénzösszeg vagy más dolog tekinthető foglalónak, a szerződés megkötése után átadott pénzösszeg vagy más dolog nem foglaló. Emiatt az előszerződés megkötése előtt bánatpénzként átadott 1 000 000 Ft, valamint az előszerződés megkötése után teljesített 5 000 000 Ft sem tekinthető foglalónak, így az a törvényi feltételek hiányában a felperesnek visszajár.

Az ítélet ellen mindkét peres fél fellebbezett.

Az alperes fellebbezése az ítélet részbeni megváltoztatásával a foglaló visszafizetésére irányuló kereseti kérelem elutasítására irányult. Álláspontja szerint a szerződés módosításában a felperes maga is tudomásul vette 6 000 000 Ft foglaló elvesztését, amennyiben az abban megjelölt végleges határidőre az adásvételi szerződést nem kötik meg. Ez a kikötés semmilyen jogszabályba nem ütközik. Utalt arra: a felperes annak a vállalt kötelezettségének sem tett eleget, hogy a perben a keresetétől elálljon. Ez is szerződésszegés, amelyet megfelelően szankcionálni kellett volna.

A felperes fellebbezése az ítélet megváltoztatásával az alperesnek keresete szerinti marasztalására, másodlagosan a foglaló kétszeres összegére való felemelésre irányult. Fellebbezésének indokaként megismételte az elsőfokú eljárásban előadottakat, nevezetesen hogy az alperes tájékoztatási kötelezettségét megszegte az ingatlanra vonatkozóan, illetve az általa igényelt bankkölcsönhöz szükséges adatok szolgáltatásának elmulasztásával akadályozta meg a felperest a kölcsön felvételében. A foglaló tekintetében arra hivatkozott, hogy a szerződés megkötésekor állapodtak meg a foglaló letételében, ezért a foglalóra vonatkozó szabályok szerint a végleges szerződés megkötésére tekintettel neki annak kétszerese jár vissza.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében fellebbezésének fenntartásával az ítélet elutasító rendelkezésének helybenhagyását kérte.

A felperes fellebbezése alaptalan, az alperes fellebbezése részben alapos.

Az elsőfokú bíróság a bizonyítékok okszerű mérlegelésével a tényállást helyesen állapította meg, és az előszerződés létrejöttét, valamint megszűnése körében az abból levont jogi következtetése is mindenben helytálló, így az ítéletnek e részét a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján, utalással a Pp. 254. §-ának (3) bekezdésére is, helyes indokaira tekintettel hagyta helyben. A felperes teljesen előkészítetlenül kötött az alperessel előszerződést a perbeli hűség megvásárlására, és vállalt teljesítési határidőket, amiket nem lehetett teljesíteni. Helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság arra, hogy az előszerződés megkötésekor a felperesnek nemcsak a cégbíróági bejegyzésére nem került még sor, hanem még a bejegyzés alapjául szolgáló okiratok benyújtása sem történt meg. Ez önmagában a bankkölcsön felvételének akadálya volt. A hasonló nagyságrendű szerződéskötés előtt nemcsak ez akadálya a kölcsön felvételének, hanem az üzleti életben szokásosan előre tisztázni szükséges a bankkal a kölcsön felvételének lehetőségét és annak feltételeit. Ezek nem történtek meg. Nem tekintette meg a felperes az előszerződés megkötése előtt az ingatlan-nyilvántartást sem, ahonnan az alperes ez irányú tájékoztatásának hiányában is valamennyi, az ingatlanra vonatkozó fontosabb jog, illetőleg tény megismerhető lett volna. A

felperesnek e magatartása eredményezte végül, hogy a többször módosított határidőkre sem sikerült a vételhez szükséges kölcsönt megszereznie. Így az alperes a végleges szerződés létrehozására nem kötelezhető, arra is figyelemmel, hogy a többszöri határidő elmulasztására tekintettel az üzemet kívülálló harmadik személy részére értékesítette.

Alaposnak találta azonban a Legfelsőbb Bíróság a foglalóra vonatkozó fellebbezést. Az elsőfokú bíróság álláspontja a Ptk. 243. §-a (1) bekezdésének értelmezését illetően legfeljebb az 1993. január 25-én kelt eredeti szerződés tekintetében helytálló. Ekkor ugyanis az 5 000 000 Ft átadására még nem került sor. A korábban bánatpénzként letétbe helyezett 1 000 000 Ft rendeltetésének megváltoztatása azonban már 1993. január 25-én megtörtént. A foglalt mint szerződést biztosító mellékkötelezettséget érvényesen valóban csak a szerződés megkötésekor, a kötelezettségvállalás jeléül lehet adni. E rendeltetésének a szerződésből kétségtelenül ki kell tűnnie [Ptk. 243. §-ának (2) bekezdése). A Ptk. 200. §-ának (1) bekezdéséből azonban következik, hogy a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha a jogszabály az eltérést nem tiltja. Arra vonatkozóan jogszabályi tilalom nincs, hogy a korábban más rendeltetéssel (bánatpénz) átadott összeget a szerződés (előszerződés) megkötésekor a felek ne minősítsék át foglaltóvá. A pénzösszeg e rendeltetésének a megváltoztatása nem ütközik jogszabályi tilalomba, ezért az semmisnek nem minősül.

A peres felek 1993. szeptember 13-án újabb - kiegészítő megállapodásnak nevezett - előszerződést kötöttek, melyben a korábban bánatpénzként letett 1 000 000 Ft-ot, valamint az 1993. január 29-én befizetett 5 000 000 Ft-ot együttesen foglaltóként jelölték meg; mindkét összeg e szerződés megkötésekor kifizetve az előszerződést biztosította. A 6 000 000 Ft ezért egységesen foglaltónak tekintendő, függetlenül attól, hogy nem az utóbbi időpontban, hanem azt megelőzően került kifizetésre. Ilyen minőségében ez az összeg a szerződéskötésnek a felperes érdekkörében történt végleges meghiúsulása miatt a Ptk. 245. §-ának (1) bekezdése alapján az alperest illeti meg, minthogy a teljesítés meghiúsulásáért felelős felperes az adott foglaltót elveszti. Az elsőfokú bíróság ítéletében kifejtett okokból, figyelemmel a fent kifejtett indokokra is, a teljesítés meghiúsulásáért a felperes felelőssége állapítható meg.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (1) bekezdése alapján részben megváltoztatta és a felperesnek a 6 000 000 Ft megfizetésére irányuló keresetét is elutasította, az ítélet egyéb rendelkezéseit pedig helybenhagyta. (Legf. Bír. Gf. VI. 30.474/1995. sz.)

BH2006. 256.

I. A szerződés közös megegyezéssel akkor szűnik meg, ha a felek erre vonatkozóan - akár ráutaló magatartással kifejezett - egybehangzó nyilatkozatot tesznek [1959. évi IV. törvény 319. §].

II. Ha a kötelezett a szerződést jogellenesen felmondja, a szerződés teljesítéséhez szükséges, a jogosult tulajdonában lévő berendezéseket leszereli, a jogosultnak azt a magatartását, hogy a tulajdonát képező dolgokat elszállítja - önmagában - nem lehet a szerződés közös megszüntetésére irányuló ráutaló magatartásnak tekinteni, sem pedig a felmondás - jogkövetkezmények nélküli - elfogadásának [1959. évi IV. törvény 205. § (1) bek., 216. § (2) bek.].

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapított és a másodfokú ítélettel kiegészített tényállás szerint a 2000. január 11-én ötéves időtartamra kötött megállapodásban a felperes arra vállalt kötelezettséget, hogy meghatározott műszaki berendezéseket (sör csapoló) bocsát az alperes rendelkezésére a v.-i sporttelepen lévő vendéglátó egységben történő használatra évi 50 000 Ft + áfa használati díj ellenében. Nem kell használati díjat fizetnie az alperesnek akkor, ha a szerződésben meghatározott mennyiségnél többet értékesít, és ha megtartja a kizárólagossági megállapodást. Az alperes vállalta, hogy a szerződés tartama alatt az egységben kizárólag a felperes által forgalmazott hordós sört értékesíti. Kikötötték, hogy az alperes az üzemeltetéssel kapcsolatban bármilyen módosítást 8 nappal előbb írásban köteles bejelenteni, továbbá, hogy az alperes szerződésszegése esetében köteles 200 000 Ft kötbért a felperesnek megfizetni.

Az alperes a fenti büfét a v.-i sportkörrel kötött bérleti szerződés alapján üzemeltette. A sportkör elnöke támogatási kérelmet nyújtott be a felpereshez, amely kérelmet a felperes elutasította. Ezt követően a sportkör vezetője „kötelezte” az alperest mint bérletet, hogy a korábbi szerződéstől eltérően a B. Sörgyár termékeit forgalmazza.

Cs. I. a felperes megbízottja 2001. augusztus 22-én megjelent az alperes által üzemeltetett vendéglátó egységben, jegyzőkönyvet vett fel, amelyben rögzítette, hogy ott az alperes idegen márkájú söröket forgalmaz, továbbá, hogy a felperes tulajdonában álló csapoló berendezések és reklámanyagok leszerelése megtörtént. Az alperes a jegyzőkönyvben feltűntette, hogy az ott írtakat nem ismeri el. A jegyzőkönyv hátoldalán az alperes a szerződés felbontásának okait részletezte, majd 2001. augusztus 23-án szerződést kötött a B. Sörgyár Rt.-vel, a sörgyár által forgalmazott termékeknek a vendéglátó egységben történő értékesítésére.

A felperes a keresetében 200 000 Ft kötbér és 50 000 Ft használati díj, mindösszesen 250 000 Ft tőke, annak kamatai és a költségek megfizetésére kérte az alperest kötelezni, az alperes ezzel szemben a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletében az alperest a kereset szerint marasztalta.

A másodfokú bíróság az alperes fellebbezése folytán hozott ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest az alperes javára 45 000 Ft első-, másodfokú együttes perköltség megfizetésére. Elfogadta az elsőfokú bíróság megállapítását a vonatkozásban, hogy a felek között létrejött szerződés 2001. augusztus 22-én még hatályban volt, mivel az alperes erre irányuló írásbeli nyilatkozatot eddig az időpontig a felperessel nem közölt,

viszont a 2001. augusztus 22-én felvett jegyzőkönyv hátoldalán az alperes a szerződés felbontására irányuló nyilatkozatot tett, amelyet a felperes tudomásul vett - a leszerelt sörcsapoló berendezéseket elszállította -, a szerződés megszüntetésének megfelelő tényleges állapot a felek egyező akaratából létrejött, így a szerződés 2001. augusztus 22-én megszűnt. Tekintve, hogy a perbe hozott jegyzőkönyv felvételének időpontjában a szerződés még fennállt, vizsgálta, hogy a szerződés megszűnéséig az alperes terhére róható-e olyan szerződésszegés, amely megalapozza a kötbérfizetési kötelezettségét.

A másodfokú bíróság jogi álláspontja szerint a felperesnek ilyen szerződésszegést nem sikerült bizonyítania. A feltárt adatokból kétséget kizáróan nem látta megállapíthatónak, hogy a szerződés 6. pontjában írtakat megszegve az alperes a vendéglátó egységben idegen márkájú sört csapolt. A szerződés ugyanis csak a csapolt sör esetében tiltotta idegen márkájú termékek forgalmazását. A 2001. augusztus 22-én felvett jegyzőkönyv tartalmát sem találta alkalmasnak ennek bizonyítására. A jegyzőkönyv kizárólag azt rögzítette, hogy az egységben idegen márkájú terméket észlelt a felperes megbízottja, de annak sem mennyiségét, sem kiszerelését nem tüntette fel, és arra sem volt adat, hogy az ott talált hordó csapra volt-e verve, vagy sem. Tekintve, hogy az alperes részéről a szerződésszegés bizonyítást nem nyert, a felperes keresetét elutasította.

A jogerős ítélet ellen a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyben - tartalma szerint - annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte. A másodfokú bíróság által elkövetett jogszabálysértést az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 199. §-ában, valamint a 207. §-ának (1) bekezdésében foglaltak megsértésében jelölte meg. Előadta, hogy a másodfokú bíróság két okból találta alaptalannak a keresetet, nevezetesen egyrészt azért, mert a bíróság álláspontja szerint a felperes nem tudta bizonyítani, hogy a vendéglátó egységben az alperes idegen márkájú csapolt sört értékesített; másrészt, hogy a szerződés a jegyzőkönyv felvételének napján közös megegyezéssel megszűnt azzal, hogy az alperes közölte a szerződés felbontására irányuló szándékát, a felperes pedig azt ráutaló magatartással elfogadta.

A perbe hozott jegyzőkönyvből megállapítható volt, hogy az idegen márkájú sör hordós kiszerelésű „b.-i” típusú sör volt, a jegyzőkönyv hátlapján pedig rögzítve van, hogy az alperest a sportkör mint az üzlet tulajdonosa kötelezte a B. Sörgyár csapolt termékeinek forgalmazására. Ez a kijelentés csak akként értelmezhető, hogy az alperes csapolt b.-i sört forgalmazott. A 2003. november 7-én tartott tárgyaláson felvett jegyzőkönyv 3. oldalán az alperes maga is elismerte, hogy a jegyzőkönyv abban az időpontban készült, amikor már a b.-i termékeket forgalmazta. Ezzel viszont az alperes részéről a szerződésszegés megvalósult, ami a kötbérfizetési kötelezettségét megalapozta.

Vitatta, hogy a perbe hozott szerződés a szerződő felek közös megegyezése folytán szűnt meg. A Ptk. 199. §-a alapján az egyoldalú nyilatkozatokra a szerződésre vonatkozó szabályzat, így a Ptk. 207. §-ának (1) bekezdését is alkalmazni kell. Az alperes az okirat hátoldalán az alperes a szerződés „felbontása” iránti szándékát közölte. A hátoldalon továbbá azt részletezte, hogy miért kényszerült megszegni a felperessel kötött szerződést. A felperes megbízottja 2001. augusztus 22-én a szerződésszegés tényét megállapító jegyzőkönyvet vett fel, így a szerződés közös megegyezéssel történő megszüntetése e napon szóba sem kerülhetett. Az alperesnek a szerződést megszüntető nyilatkozatot írásban legalább 8 nappal előbb kellett volna a felperessel közölni, amire nem került sor, így az alperesnek nem volt joghatályos felmondása a jegyzőkönyv felvételének időpontjáig. A jegyzőkönyvet készítő felperesi megbízott fel is hívta az alperes figyelmét arra, hogy tudomása szerint a szerződés „nem járt le” tehát a szerződést a felperes fennállónak tekintette. Az pedig nem állapítható meg, hogy lemondott volna bármikor is a szerződésszegéssel kapcsolatos igényeiről.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A Legfelsőbb Bíróság tanácsban is megvizsgálta a felperes felülvizsgálati kérelmét és azt részben

alaposnak találta. A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a másodfokú bíróság nem sértette meg a Ptk. 199. §-ában foglalt rendelkezéseket. A Ptk. 199. §-a szerint egyoldalú nyilatkozatból csak a jogszabályban megállapított esetekben keletkezik jogosultság a szolgáltatás követelésére; az egyoldalú nyilatkozatokra - ha a törvény kivételt nem tesz - a szerződésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A fenti rendelkezés helyes értelmezése szerint, ha az egyoldalú jognyilatkozat megalapoz valamely szolgáltatás követelésére irányuló jogosultságot, a rájuk vonatkozó szabályok megegyeznek a szerződés szabályaival. Ilyen - valamely szolgáltatás követelését megalapozó - egyoldalú jognyilatkozat azonban egyik fél részéről sem hangzott el.

További jogsértésként jelölte meg a felperes a másodfokú bíróság részéről a Ptk. 207. §-ában foglaltak megsértését. A perben ténylegesen az volt a vitás, hogy forgalmazott-e az alperes a perbe hozott vendéglátó egységben idegen csapolt sört, továbbá, hogy miként szűnt meg a felek közötti szerződés.

A felperes azt sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság a bizonyítékokból tévesen következtetett arra, miszerint az alperes nem követett el olyan szerződésszegést, amelyet a szerződés szankcionált. E kérdésben a megállapított tényállás nem volt iratellenes és a bizonyítékok mérlegelése sem volt okszerűtlen. A felperes által hivatkozott, Cs. I. által 2001. augusztus 22-én felvett jegyzőkönyv tartalmazta a forgalmazott idegen sör hordós kiszerelését és annak típusát is. Ezzel szemben az alperes ugyancsak a jegyzőkönyvben akként nyilatkozott, hogy a leírtakat nem ismeri el. A felperes által hivatkozott abból a körülményből, hogy a vendéglátó egység tulajdonosa, a Sportkör kötelezte az alperest az idegen sör árusítására, nem következett, hogy ilyen sört az alperes valóban forgalmazott volna. Az elsőfokú eljárásban az 5. sorszámú jegyzőkönyvben az alperes azt adta elő, hogy amikor a fenti jegyzőkönyv készült, a B. Sörgyár termékei az üzletben fellelhetők voltak, csapolt sört viszont nem forgalmazott. Cs. I. tanú a 9. sorszámú jegyzőkönyvben azt vallotta, hogy a jegyzőkönyv felvételének időpontjára az alperes már leszerelte a csapoló berendezést és kérte azok elszállítását. A forgalmazás tényéről a bíróság a tanút nem nyilatkoztatta meg, hozzá a felperes jogi képviselője kérdést nem intézett, és arra sem volt adat, hogy fel volt-e szerelve a vendéglátó egységben olyan berendezés, amely a csapolt sör árusítását a jegyzőkönyv felvételének időpontjában lehetővé tette. Arra sem volt adat, hogy csapra volt-e verve a tanú által említett b.-i sört tartalmazó söröshordó. Ehhez képest Cs. I. tanú vallomásában nem hangzott el olyan tényállítás, amely az alperes által el nem fogadott jegyzőkönyv tartalmát megerősítette volna, sőt a vallomása éppen az alperes védekezését támasztotta alá. A bizonyítékok okszerű mérlegelésével következtetett tehát a másodfokú bíróság arra, hogy a jegyzőkönyv felvételének időpontjában, vagy azt megelőző időtartamra nincs bizonyítva a perbe hozott vendéglátó egységben az idegen csapolt sör árusításának megtörténte.

Azt valóban jogsértéssel állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a felek között a szerződés közös megegyezéssel szűnt meg. A szerződésnek a Ptk. 319. §-ának (1) bekezdésében írt közös megegyezéssel történő megszüntetése is szerződéssel történik, amely szerződés a Ptk. 205. §-ának (1) bekezdése szerint a felek kétoldalú egybehangzó jognyilatkozatával jön létre. Az a körülmény, hogy a felperes a perbeli vendéglátó egységből a leszerelt berendezéseit elszállította, nem tekinthető a szerződés megszüntetésére irányuló ráutaló magatartással kifejezett szerződési akaratnak. Az alperes a perben maga is a szerződés alperesi részről történő felmondását, nem pedig annak közös akaratból történő megszüntetését állította. A felmondás közlésével - melynek indokait a jegyzőkönyv tartalmazza - az alperes nyilvánvalóvá tette, hogy a szerződést nem kívánja fenntartani. Abból a tényből, hogy a felperes, mint tulajdonos a leszerelt berendezést elszállította - egyéb körülmény vagy nyilatkozat hiányában - nem lehet okszerűen következtetni a közös akaratból történő szerződés-megszüntetésre. Ebből csak arra lehet következtetni; a felperes tudomásul vette, hogy az alperes a továbbiakban a felperes által gyártott sört nem forgalmazza, de ez nem jelenti

azt, hogy e tényt elfogadva a szerződésszegés következményeit sem kívánja vele szemben érvényesíteni.

A szerződés tehát nem a felek közös megegyezése folytán szűnt meg, arra nézve, hogy miként szűnt meg, a másodfokú ítélet nem tartalmaz tényállást. Az alperes azt állította, hogy a szerződést felmondta. A felmondása jogszerűségének kérdésében azonban a másodfokú bíróság nem foglalt állást. A felperes jogi álláspontja szerint az alperes a szerződést nem volt jogosult felmondani egyrészt azért, mert határozott időre kötött szerződés rendes felmondása kizárt, másrészt pedig azért, mert a felmondást írásban kellett volna bejelentenie, az alperes azonban felmondásra irányuló írásbeli bejelentést nem tett.

Az iratokból az nem volt megállapítható, hogy a felek a szerződés felmondását írásbeli alakhoz kötötték volna. A szerződés 7. pontjában foglalt rendelkezés az átadott dokumentációval valamint az üzemeltetéssel kapcsolatos változtatást - és itt a címváltozást, valamint a bérleti jog megszűnését sorolja fel - volt köteles az alperes írásban meghatározott idő alatt bejelenteni. A szerződés az alperes általi felmondás lehetőségét nem szabályozta, ezért írásbeliséget a szerződés a felmondás esetére nem is tartalmazott. Ennek hiányában azt kell a bíróságoknak vizsgálniuk, hogy a határozott időtartamra kötött szerződést jogosult volt-e az alperes felmondani. A Ptk. 321. §-ának (1) bekezdése szerint, aki szerződésnél vagy jogszabálynál fogva felmondásra jogosult, e jogát a másik félhez intézett nyilatkozattal gyakorolja. Cs. I. - vallomása szerint - 2001-ben már a felperes területi képviselője volt, ezért a hozzá intézett alperesi jognyilatkozat joghatályos volt. A Ptk.-nak a szerződésekre vonatkozó általános szabályai szerint a szerződés felmondását a másik fél szerződésszegése alapozhatja meg. Az egyes szerződésekre vonatkozó különös szabályok értelmében a szerződést akkor lehet felmondani, ha azt a törvény külön megengedi. Annak eldöntéséhez, hogy biztosít-e lehetőséget a Ptk. a szerződés felmondására, meg kell határozni, hogy a felek között milyen típusú szerződés jött létre. A felek megállapodásának tartalmát tekintve vegyes típusú szerződés jött létre, amely két szerződés a megbízás, illetőleg a dologbérlet elemeit is tartalmazza. Amennyiben a felek között a Ptk. 474. §-ának (1) bekezdésében szabályozott megbízási szerződés jött létre, úgy a Ptk. 483. §-ának (2) bekezdése értelmében a szerződést meghatározott feltételek betartása mellett a megbízott is bármikor felmondhatja. A (4) bekezdés szerint folyamatos megbízási jogviszony esetében a felek a felmondás jogának korlátozásában megállapodhatnak, a peres felek között létrejött szerződésben azonban erre utalás sem történt. A 483. § (3) bekezdése szerint, ha a megbízás felmondása alapos ok nélkül történt, az okozott kárt meg kell téríteni. A megbízott felmondása esetén tehát a bíróságnak vizsgálni kell, hogy arra alapos okkal került-e sor, ami a kártérítési felelősség alól a megbízottat mentesítheti.

Amennyiben a per adatai alapján azt lehet megállapítani, hogy a felek közötti tartós jogviszony az alperes részéről rendes felmondással nem volt megszüntethető, úgy abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy az alperes jogszerűtlenül tagadta-e meg a teljesítést, azaz megszegte-e a szerződést, ha igen, a jogosult választhat a késedelem és a lehetetlenülés jogkövetkezményeinek alkalmazása között (Ptk. 313. §). Mivel a felperes a szerződés teljesítését nem igényelte, így a Ptk. 312. §-ának (2) bekezdése értelmében kártérítést kérhet.

A felperes 200 000 Ft kötbér és 50 000 Ft bérleti díj megfizetésére kérte az alperest kötelezni. A kötbér meghatározott szerződésszegés esetén meghatározott pénzösszeg kifizetésére tett ígéret. A Ptk. 246. §-ának (1) bekezdése szerint a fizetési kötelezettség csak akkor áll fenn, ha a kötbér fizetését vállaló fél a szerződésszegésért felelős. A kötbér a káráltalány szerepét tölti be, így a Ptk. 246. §-ának (2) bekezdése szerint a jogosult a kárát nem köteles bizonyítani, a kötbér abban az esetben is megilleti, ha kára egyáltalán nem merült fel. Ugyanezen jogszabályhely értelmében érvényesítheti a kötbért meghaladó kárát is, ez esetben azonban annak bekövetkezését bizonyítania kell. A perbe hozott 50 000 Ft követelés jogcíme - a kizárólagossági megállapodás megszegése - a

fentiek szerint nem volt megállapítható. A másik feltételt, az évi minimumot meghaladó mennyiség forgalmazását a bíróság nem vizsgálta. Ha a szerződés felmondása az alperes részéről jogszerűen történt, a felmondást követő időre bérleti díj már nem jár. Kártérítés jogcímén - a szerződés teljesítésének az alperesnek felróható lehetetlenülése miatt - akkor érvényesíthető, ha bizonyítható, hogy a kár valóban bekövetkezett, továbbá, hogy a kikötött kötbér mértékét meghaladja.

A fentiek eldöntéséhez szükséges adatok a perben nem állnak rendelkezésre. Az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 275. §-ának (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, ezért a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság ítéletét az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése szerint hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. (Legf. Bír. Pfv. IX. 22.104/2005. sz.)

EBH2001. 521.**A jogos védelem szükséges mértékének túllépése jogellenes magatartás, amelynek menthetőségét a felrőhatóság körében kell értékelni [Ptk. 343. §].**

A bíróság a jogerős ítéletében elutasította a felperesek kártérítés megfizetésére irányuló keresetét, amelyet arra alapítottak, hogy az alperes 1997. július 19-én egy vascsővel fején ütötte az I. r. felperest, aki ettől nyílt koponyatörést és agyzúzódást szenvedett; maradandó egészségkárosodása folytán őnmaga ellátására képtelenné vált. A jogerős ítélet indokolása szerint a bíróság a büntetőügyben hozott ítélet megállapításait elfogadta, és arra a következtetésre jutott, hogy az alperes a felperesek jogtalan támadásának elhárításakor a szükséges védekezés mértékét túllépte ugyan, azonban a támadást kezdeményező felperesek hozták létre azokat a feltételeket, amelyek mellett az alperes félelmében nem ismerte fel az elhárítás szükséges mértékét, ezért felrőhatósága nem állapítható meg, és ezáltal a felperesek kárának megtérítésére nem kötelezhető.

A felperesek a felülvizsgálati kérelmükben elsődlegesen azt kérték, hogy a Legfelsőbb Bíróság közbenső ítéletben állapítsa meg a kártérítési felelősség jogalapját, másodlagos kérelmük pedig a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítására és új határozat hozatalára irányult. Jogi álláspontjuk szerint a jogerős ítélet megalapozatlan; a tanúvallomások nem megfelelő értékelésén alapul, valótlan és iratellenes megállapításokat, okszerűtlen következtetéseket tartalmaz és elmaradt a tényállás teljes körű feltárása is. A felperesek szerint iratellenes az a megállapítás, hogy az alperes házastársa és annak leánya, a II. r. felperes, az élettársával, az I. r. felperessel együtt jelentős túlerőt jelentett volna az alperessel szemben, figyelemmel arra, hogy az alperest a csákánnyal és gereblyével felszerelkezett két szomszéd is védte. A felperesek szerint a jogerős ítélet megalapozatlanul állapította meg, hogy az alperes nem ismerte és nem ismerhette fel az elhárítás szükséges mértékét. A bíróság ugyanis nem vizsgálta a menthető felindulásra alapot adó körülményeket és ennek megállapítására a büntetőeljárásban beszerzett szakértői vélemény nem is alkalmas. Valótlannak tartották a felperesek azt a jogerős ítéleti megállapítást, hogy a büntetőeljárás során nem vitatták a feltárt tényeket és a támadás okára, jellegére, módjára vonatkozóan egyező nyilatkozatot tettek volna. A felperesek jogi álláspontja szerint az alperes szándéka és cselekménye megtorló volt. Erre utal a helyszín, az I. r. felperes elesésének a helye és a felek, valamint a tanúk egymáshoz viszonyított távolsága. Érvelésük szerint a Ptk. 343. §-ában szabályozott jogos védelem polgári jogi fogalma és a büntetőjogi fogalma nem esik egybe; a büntető ítélet csak a Pp. korábban hatályos 9. §-ában írtak szerint köti a bíróságot, ezért a tényállás feltárása érdekében további bizonyítást kellett volna lefolytatni. Ennek körében az intézkedő rendőrök, a mentőegység tagjainak meghallgatása, valamint a helyszíni szemle megtartása és az igazságügyi orvosszakértő kirendelése nem mellőzhető.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos. A jogvita elbírálása során a bíróságnak arról kellett döntenie, hogy az alperesnek a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdésén alapuló kártérítő felelőssége fennáll-e, illetőleg az alperes jogos védelmi helyzetben és olyan módon okozta-e az I. r. felperes sérüléseit, amely a kártérítő felelősséget kizárja. E körülmények tisztázása érdekében a bíróság a bizonyítás szabad rendszeréből következően felhasználhatott minden bizonyítékot - így a büntetőeljárásban beszerzetteket is -, amely a tényállás felderítésére alkalmas volt. A felülvizsgálati kérelem szerint a jogerős ítélet több ok miatt megalapozatlan.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárásban a jogerős ítélet megalapozatlanságát akkor állapítja meg, ha a tényállás feltáratlan maradt, vagy a megállapított tényállás iratellenes, okszerűtlen vagy logikai ellentmondást tartalmaz. Az adott ügyben azonban a bíróság a szükséges bizonyítást lefolytatta és a tényállást a bizonyítékok Pp. 206. §-ának (1) bekezdése szerinti értékelésével állapította meg. Miután a bíróság a büntetőeljárásban beszerzett és a per anyagává tett bizonyítékok alapján a tényállást kellően feltárta, a további bizonyítást indokoltan mellőzte. Az alperes és a házastársa közötti dulakodás, a telefonon történő fenyegetés, továbbá a támadók érkezésének körülményeit értékelve, a bíróság helytállóan jutott a jogerős ítéletben arra a következtetésre, hogy a felperesek jogtalan támadása teremtette meg az alperes jogos védelmi helyzetét.

A Ptk. 343. §-ának alkalmazása szempontjából a jogos védelemnek a jogtalan támadás elhárítását kell céloznia, és a támadás harmadik személy ellen is irányulhat. Az alperes az I. r. felperes támadó magatartását hárította el, magatartásának a támadással való egyidejűsége is fennállt, ezért a jogos védelmi helyzetet a jogerős ítélet helytállóan állapította meg. A bíróságnak azonban azt is vizsgálnia kellett, hogy az alperes védekezése túllépte-e a szükséges mértéket. A felperesek helytállóan utaltak arra a felülvizsgálati kérelemben, hogy a jogos védelem büntetőjogi és polgári jogi fogalma nem esik egybe. A jogos védelem határainak túllépése jogellenes magatartás, amelynek menthetőségét a felróhatóság körében kell értékelni. A jogerős ítélet a bizonyítékok okszerű értékelésével, helytállóan foglalt állást a tekintetben, hogy az alperestől a házastársával való dulakodás, a szóbeli fenyegetés, a három személy fenyegető fellépése, az ablakok betörése és a gázspray alkalmazása után nem volt elvárható a védekezés szükséges mértékének felismerése, ezért a védekezés módjának alkalmazásánál a felróhatósága, következésképpen a kártérítő felelőssége nem volt megállapítható. (Legf. Bír. Pfv. III. 21. 648/1999. sz.)

(Megjelent: A Legfelsőbb Bíróság határozatainak hivatalos gyűjteménye 2001/2)

EBH2009. 2042.

A károsulttól elvárható magatartás elmulasztása alapot adhat a kármegosztásra, a szokásosat meghaladó készenlét azonban tőle nem várható el. A kármegelőzési kötelezettség nem terjeszthető ki annyira, hogy a szolgáltató hibája miatt kimaradt áramellátás esetén - bármikor javítja majd ki a hibát - a károsult a teljes időre biztosítsa az áramellátást [1959. évi IV. törvény 340. §].

A peres felek 2004. október 25-én általános közüzemi szerződést kötöttek a V, külterület 6. szám alatti fogyasztási helyre villamosenergia szolgáltatására, illetőleg vételezésére. Ezen a helyen a felperes halászati tevékenységet folytat, lénai tokhalakat nevel kaviár termelés céljából. A halakat medencében neveli, ahová a vizet biológiai tisztítást követően, oxigénnel dúsítva folytatja be. Ez a halfajta rendkívül oxigénigényes, az oxigén előállítás és a víztisztítás is villamos energiát igényel. A halak életben tartása csökkent oxigénellátás mellett még órákon át lehetséges, de az idő múlásával a vízben növekvő nitrit mennyiségére figyelemmel megindul a halak pusztulása.

A felperes telepén 2006. június 29-én 15 óra 45 perc - 16 óra között megszűnt az áramellátás. A felperes képviselői 16 órától 22 óráig tizenhat alkalommal jelzetten próbálták ezt bejelenteni az alpereshez, de csak este 22 óra körül jártak sikerrel. Ezt követően az alperes ügyeletes gépkocsija 30-40 percen belül kiérkezett és a transzformátorállomás hibáját néhány percen belül elhárította. Az áramellátás hiánya miatt több mint 20 ezer darab különféle érettségű hal elpusztult.

A felperes keresetében szerződésszegéssel okozott kártérítés jogcímén 63 007 106 forint és 2006. június 30-tól járó kamatai megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Arra hivatkozott, hogy az alperes 2006. június 29-én 16 órától kezdődő hívásait csak hat óra elteltével fogadta, emiatt késett a hibaelhárítás, amely a halak pusztulásához és az ő károsodásához vezetett.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Azt nem vitatta, hogy a felperes halnevelő telepén 2006. június 29-én áramkimaradás volt, és azt sem, hogy a hibabejelentést csak 22 órakor tudta fogadni. Arra hivatkozott azonban, hogy a perbeli időben az egész dél-alföldi térségre kiterjedő, kivételes erejű vihar volt, amelynek folytán a hibabejelentések száma több mint a tízszeresére emelkedett. Az időjárási helyzet vis maior eseménynek minősül, és az elvárható gondosságot tanúsítva, dolgozók berendelésével sem biztosíthatta a fogyasztói hívások több, mint 80%-ának egyidejű fogadását. Nem róható a terhére, hogy a felperes hívásait csak késve tudta fogadni, és a hiba elhárítása a fogadást követően csak 30-40 perc elteltével történt meg. Arra hivatkozott, hogy a felperestől az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 340. §-ának (1) bekezdése szerinti kárelhárítási, illetőleg kármegelőzési kötelezettsége folytán elvárható volt, hogy tartalék áramforrásról gondoskodjon, s mert ezt nem tette, a kárelhárítási, kárenyhítési kötelezettségét megszegte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest 63 007 106 forint és 2006. június 30-tól járó késedelmi kamata megfizetésére. Megállapította, hogy a felek között a Ptk. 387. §-ában szabályozott közüzemi szerződés jött létre, amelynek megsértése folytán az alperest a Ptk. 318. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a 339. §-ának (1) bekezdése alapján kártérítési felelősség terheli.

Megállapította a bíróság, hogy a felperes halállományának elpusztulása az áramszünet miatt következett be. Miután a hibabejelentés az alpereshez telefonon keresztül lehetséges, elvárható volt, hogy az átlagostól eltérő időjárási helyzet miatt az átlagostól eltérő számú bejelentésre számítva megnövelje azoknak a dolgozóknak a számát, akik a hívásokat fogadni tudják. Az alperes

azonban nemhogy növelte, hanem az idő elteltével folyamatosan csökkentette a hívást fogadó munkavállalók számát, így az ő felróható magatartásával összefüggésben következett be a halak pusztulása és a felperes kára.

Az elsőfokú ítélet szerint a felperes a Ptk. 340. §-ának (1) bekezdése szerinti kárenyhítési kötelezettségének eleget tett. A perbeli káresemény előtt rendelkezésére állt egy nagy teljesítményű aggregátor, de ez két nappal korábban meghibásodott, és javításra elszállították. A káresemény napján a felperes igyekezett beszerezni más aggregátorokat, de nagy teljesítményűt, amely alkalmas lett volna az áram fejlesztésére, nem sikerült beszereznie. Két kisebb teljesítményűt beszerezett ugyan, de az egyik nem működött, a másik beindításával pedig nem volt megoldható a teljes rendszer működtetése közel hat órán át. A felperes a kárelhárítással összefüggésben kellő gondossággal járt el, rajta kívül álló okok miatt nem tudott olyan aggregátort beszerezni, amely a kár megelőzésében, illetőleg az enyhítésében segített volna. A kár bekövetkezésével összefüggésben semmiféle felróható magatartás nem terheli. A felperes kárát a szakértő véleménye alapján állapította meg és a Ptk. 355. §-ának (1) bekezdése alapján kötelezte a (4) bekezdés szerinti mértékű kár megtérítésére.

A másodfokú bíróság részben megváltoztatta az elsőfokú bíróság ítéletét és az alperest terhelő kártérítés összegét 31 503 553 forintra és kamatára leszállította. Mérsékelte az alperest terhelő perköltség és az államnak fizetendő illeték összegét, és kötelezte a felperest a pervesztességéhez igazodó kereseti illetéknek az állam részére való megtérítésére.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást kiegészítette a másodfokú bíróság a felperes kármegelőzési, kárenyhítési kötelezettségének teljesítésével kapcsolatos bizonyítékok értékelésével és a felperes kárának részletezésével.

Abban egyetértett az elsőfokú bírósággal, hogy a felperes az áramszünet bekövetkezésekor a kárenyhítési kötelezettsége körében minden tőle telhető tevékenységet elvégzett, és mindent megtett annak érdekében, hogy a halállomány életben tartásához szükséges berendezéseket működtethesse. A kár csökkentése érdekében az adott helyzetben elvárható magatartást tanúsította. A kármegelőzési kötelezettségét azonban nem teljesítette, mert nem gondoskodott arról, hogy az átmeneti időszakra megfelelő tartalék energiaforrás rendelkezésére álljon. A felperestől elvárható lett volna, hogy amikor kiderült: a korábban bérelt nagy teljesítményű aggregátor pótlására megrendelt hasonló aggregátor leszállítása csak 3-4 hét múlva lehetséges, gondoskodjon az akkor vásárolt 4 kilowattos aggregátor mellett további tartalék áramforrás biztosításáról. A kármegelőzési kötelezettség teljesítése körében rendelkezésre álló bizonyítékokat a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságtól eltérően mérlegelte. A felülmérlegelés eredményeként pedig azt állapította meg, hogy a felperes a Ptk. 340. §-ának (1) bekezdése szerinti kármegelőzési kötelezettsége körében nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, ezért e kötelezettségzegés súlyára is tekintettel mentesítette az alperest a bekövetkezett kár és igazolt költség 50%-ának megtérítési alól.

A jogerős ítélet ellen a felperes és az alperes is felülvizsgálati kérelmet nyújtott be.

A felperes felülvizsgálati kérelmében a Ptk. 340. §-ának (1) bekezdésében foglaltak megsértésére és a kármegelőzési kötelezettségének téves értelmezésére hivatkozott. Álláspontja szerint ez a kötelezettsége nem terjedhet addig, hogy a fő tevékenységként elektromos energia szolgáltatásával foglalkozó alperessel azonos szintű és mértékű, folyamatos áramellátás biztosítására kész legyen. Az alperes üzletszabályzata az áramszolgáltatásban keletkező zavarok esetére a hét minden napján, egész nap történő hibabejelentésre ad lehetőséget. Az üzemzavarok szakszerű és gyors elhárítása érdekében ügyeleti rendszert tart fenn, a vagyonbiztonságot fenyegető üzemzavar elhárítására elsőbbséget biztosít és felár ellenében sürgősséget is. Ha az alperes e kötelezettségeit teljesítette volna, a sorrendiséget betartja, a kára nem következett volna be. Órákon keresztül még biztosítani

tudta a halállomány életben tartását, tehát a tőle elvárt mértékű kármegelőzési és kárenyhítési kötelezettségének eleget tett. Kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a kereset elutasítását, másodlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára való utasítását kérte. Álláspontja szerint a jogerős ítélet iratellenesen állapította meg, hogy a hibabejelentések fogadására létrehozott call-centert nem megfelelő személyi feltételek mellett működtette. A túlmunka elrendelése megtörtént és az operátorok létszámát sem csökkentette. A jogerős ítélet ezért sérti az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 206. §-ának (1) bekezdésében foglaltakat.

Álláspontja szerint a felperes azt sem bizonyította, hogy az operátorok létszámának állítólagos csökkentése és a halpusztulás miatt bekövetkezett kár között fennállana az okozati összefüggés. A jogerős ítélet csak vélelmezte, hogy az operátorok létszámának növelése önmagában alkalmas lett volna a felperes hívásainak fogadására. A jogerős ítélet ezért sérti a Ptk. 318. §-ának (1) és 339. §-ának (1) bekezdésében foglaltakat. Ismételten hivatkozott arra, hogy az adott időben bekövetkezett rendkívüli időjárási helyzet miatt a hívásforgalom objektíve kezelhetetlen volt. A nagy területet és jelentős számú fogyasztót egyidejűleg érintő meghibásodások tipikus vis maior eseményt keletkeztettek, így a felek jogviszonyára alkalmazandó általános szerződési feltételek 17. pontja értelmében a kártérítési felelőssége nem állapítható meg a késedelmes hívásfogadásból származó kárért.

A Pp. 270. §-ának (2) bekezdése alapján a Legfelsőbb Bíróság azt vizsgálta, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelmekben megjelölt okokból jogszabálysértő-e.

A felperes felülvizsgálati kérelme alapos, az alperes felülvizsgálati kérelme azonban alaptalan.

A felperes szerződésszegésből eredő kárigényét érvényesítette az alperessel szemben, ezért a Ptk. 318. §-ának (1) bekezdése folytán alkalmazandó 339. §-ának (1) bekezdése szerint neki kellett bizonyítania az alperes szerződésszegését és az ezzel okozati összefüggésben bekövetkezett kárát.

A perben nem volt vitás, hogy a felek között a Ptk. 387. §-ában szabályozott közüzemi szerződés jött létre, amelynek alapján az alperes folyamatos áramszolgáltatásra vállalt kötelezettséget. A felek jogait és kötelezettségeit a szerződés tartalma, az általános szerződési feltételek és a közüzemi villamos energia ellátásról szóló üzletszabályzat rendelkezései együttesen határozzák meg. Ezek szerint az alperes az áramszolgáltatás során bekövetkező hibák bejelentésére - a javítás érdekében - folyamatosan működő telefonos ügyfélszolgálatot, és az üzemzavarok szakszerű és gyors elhárítására ügyeleti rendszert tart fenn. A hibák elhárításánál - az egyidőben fellépő üzemzavarok esetén - elsőbbséget biztosít az életet, testi épséget és a vagyonbiztonságot veszélyeztető üzemzavarok esetén. Ezeknek a követelményeknek a teljesülése vizsgálandó annak eldöntésénél, hogy az alperes szerződésszegése megállapítható-e.

Tény, hogy 2006. június 29-én a délutáni óráktól a felperes telepén az áramszolgáltatás hosszú órákra kimaradt, tehát az alperes a szerződéses kötelezettségét nem teljesítette. Ez a szerződésszegő magatartása okozta a felperes halállományának elpusztulását, és így a felperes károsodását. A felperes tehát a kártérítés feltételeit bizonyította.

A továbbiakban az alperest terhelte a kártérítési felelősség alóli kimentés annak bizonyításával, hogy az üzemzavar elhárítása érdekében az elvárható magatartást tanúsította. Ez a hibabejelentés fogadásának és a hiba gyors kijavításának a bizonyítása lett volna. Ha ugyanis az alperes e kötelezettségeit teljesíti, a szerződéses kötelezettségének eleget tesz.

A hibabejelentés fogadására az alperesnek olyan rendszert kellett kiépítenie, és azt úgy is kellett működtetnie, hogy alkalmas legyen a hibáról való értesülésre. Az alperes fogadórendszere a hibabejelentések fogadására objektíve alkalmas volt, de a működtetése nem felelt meg az

elvárhatóság követelményének. A felperes nagyon sok hívása be sem érkezett a fogadóhoz, a tizenhat fogadott hívását pedig senki sem hallgatta meg. Maga az alperes jelentette be a hiba időszaka alatt dolgozó operátorok számát, amelyből éppen az következik, hogy a hívások fogadására alkalmas személyek száma ebben az időben nem érte el a szokásos nappali átlag felét sem. A felperes mindent megtett annak érdekében, hogy az áramszolgáltatás hibáját az alperessel tudassa, az alperes tudomásszerzése viszont éppen a neki felróható okból maradt el. Miután a hibáról 22 óráig saját felróható magatartása miatt nem szerzett tudomást, a javítási kötelezettségét sem tudta teljesíteni annak ellenére, hogy gyors és szakszerű hibaelhárítást vállalt.

Helyesen fejtette ki a másodfokú bíróság, hogy a vis maior kérdését nem önmagában, hanem a szerződéses kötelezettség teljesítése körében kell vizsgálni és értékelni. Ha a szerződésszegéssel okozott kár megállapítható, az azért való helytállást a vis maior kizárja. Az adott esetben azonban a hiba bejelentésének fogadásában ilyen ok nem volt. A fogadórendszer működött, csak az alperes hibájából nem megfelelően. A hiba kijavításában nem a vis maior akadályozta az alperest. Az adott időben széllel, esővel járó vihar volt a térségben, de ez nem minősül a szerződés szerinti elemi kárnak, vagyis az ember által el nem háríthatónak. A hívás fogadását és a kijavítás elvégzését még objektív ok sem gátolta, vis maior pedig nem akadályozta. Az átlagosat meghaladó, ritkán előforduló, de nem elháríthatatlan helyzet esetén az áramszolgáltató rendszer egészének olyannak kell lennie, hogy működésre, illetőleg a hiba elhárításához szükséges bejelentés fogadására alkalmas legyen. Az alperes fogadórendszerének működtetése nem felelt meg ennek a követelménynek. Az alperes tehát a kártérítési felelősség alól nem mentette ki magát, ezért a szerződésszegéssel okozott kárért felelősség terheli.

A Ptk. 340. §-ának (1) bekezdése szerint a károsult a kár elhárítása, illetőleg csökkentése érdekében úgy köteles eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Kármegosztásnak akkor van helye, ha a kár előidézésében, a kár bekövetkezésében, illetőleg súlyosbodásában az elvárható magatartást elmulasztó károsult is közrehatott. Helyesen fejtette ki a másodfokú bíróság jogerős ítéletében, hogy a felperes a kárenyhítési kötelezettségének mindenben eleget tett, de tévedett akkor, amikor a kármegelőzési kötelezettség teljesítésének elmulasztását a felperes terhére róta amiatt, hogy a meghibásodott, és június 27-én javításra elszállított aggregátor pótlására ugyanilyen teljesítményű gépet nem szerzett be. A károsulttól elvárható magatartás elmulasztása alapot adhat a kármegosztásra, a szokásosat meghaladó készenlét azonban tőle nem várható el. A felperes kármegelőzési céllal, e kötelezettsége körében megfelelő áramfejlesztőt tartott. Ez volt a tőle elvárható magatartás, és amikor ez június 27-én meghibásodott és javításra elszállították, a felperes haladéktalanul intézkedett ugyanilyen teljesítményű áramfejlesztő beszerzése iránt. Az nem várható el tőle, hogy mindig két azonos nagy teljesítményű gép álljon a rendelkezésére. Az újabb áramfejlesztő megérkezéséig terjedő időre - a próbálkozásai ellenére - ugyanolyan teljesítményű gép beszerzésére nem volt lehetőség, de kisebb teljesítményűt sikerült vásárolnia, amellyel a szivattyú részleges működtetése lehetővé vált.

A tényleges halpusztulás az áramszünet ötödik órájától kezdődött, mert addig a beállított áramfejlesztővel még biztosítani lehetett a halak oxigénellátását. A bíróság jogerős ítéletében a konkrét helyzettől függetlenül, szinte objektivizálta a kárelhárítási kötelezettséget a felperes terhére. Ez a kötelezettség nem általában, és nem az adott helyzettől elválasztva terheli a károsult felperest, hanem éppen ahhoz képest, hogy a szerződéses jogviszony alapján a szolgáltató-károkozónak milyen kötelezettségei vannak. Ezeket az elsőfokú bíróság értékelte helyesen, ehhez képest a kárelhárítási kötelezettség csak meghatározott tartalommal fogalmazható meg.

A kármegelőzési kötelezettség akként értelmezhető, hogy a károsult addig, ameddig a hiba bejelentését az alperes fogadja és a hibát elhárítja, tanúsítsa az elvárható magatartást. Ez azonban nem terjeszthető ki annyira, hogy a szolgáltató hibája miatt kimaradt áramellátás esetén - bármikor

is javítja majd ki a hibát - a károsult a teljes időre biztosítsa az áramellátását.

A kármegosztásra alapot adó, a kármegelőzés körében elvárható magatartás hiánya nem állapítható meg a károsult felperes terhére. Az alperes ezért a felperes teljes kárának megtérítésére köteles.

A kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 270. §-ának (1) bekezdése szerint alkalmazott 253. §-ának (2) bekezdése alapján helybenhagyta. (Legf. Bír. Pfv. III. 20.839/2009.)

(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2009/2.)

BH2000. 348.**Gépjármű haladása következtében felpattanó kő által másik gépjárműben keletkező kár megtérítésénél irányadó körülmények [1959. évi IV. törvény 346. § (2) és (3) bekezdés].**

A felperes tulajdonában álló Seat Cordoba típusú személygépkocsi szélvédője 1996. szeptember 12-én a 4. számú főúton haladva megsérült. A kár úgy keletkezett, hogy egy Mercedes Benz típusú tehergépkocsi kerekéről egy kő felpattant. Az utóbbi jármű felelősségbiztosítója az alperes. A felperes keresetében a szélvédőcsere költségeinek megtérítése iránt támasztott igényt az alperessel szemben.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 63 958 Ft tőkét, valamint ennek 1996. október 1-jétől a kifizetésig járó, évi 20%-os kamatát. Az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 346. §-ának (2) bekezdésére figyelemmel megállapította, hogy a felperesnek olyan kára keletkezett, amely a két veszélyes üzem egyikének sem róható fel, de a tehergépkocsi működése körében bekövetkezett rendellenességre vezethető vissza. Ebből arra a következtetésre jutott, hogy az így keletkezett kárért az alperes köteles helytállni.

A másodfokú bíróság az alperes fellebbezése folytán meghozott jogerős ítéletével az elsőfokú bíróság döntését - lényegében annak helyes indokai alapján - helybenhagyta.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet annak hatályon kívül helyezése, az elsőfokú ítélet megváltoztatása és a kereset elutasítása iránt. Vitatta, hogy a kárt okozó követ a nála biztosított tehergépkocsi kerekei verték fel. Emellett hangsúlyozta, hogy a kőfelverődést nem olyan rendellenesség okozta, amely bármelyik veszélyes üzem működése körében merült volna fel. Ezért kérte a Ptk. 346. §-ának (3) bekezdése alkalmazását, mely szerint a kárt a károsultnak kell viselnie.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a peres felek hozzájárulása alapján, az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 274. §-ának (1) bekezdése értelmében tárgyaláson kívül bírálta el, amelynek során megállapította, hogy az nem alapos.

Az alperes a rendkívüli perorvoslatát megalapozó jogsértést abban jelölte meg, hogy a kőfelverődés nem tekinthető olyan rendellenességnek, mely a veszélyes üzem működésének körén belül merült volna fel [Pp. 270. §-ának (1) bekezdése]. Ezért a jogerős ítélet kizárólag ebben a keretben volt felülbíráható [Pp. 275. §-ának (2) bekezdése].

A Ptk. 346. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a károkozás egyik félnek sem róható fel, de a kár egyikük fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenességre vezethető vissza, a kárt ez utóbbi köteles megtéríteni. A Ptk. 346. §-ának (3) bekezdése értelmében ha a kárt mindkét fél fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenesség okozta, továbbá ha ilyen rendellenesség egyik félnél sem állapítható meg, kárát - felróhatóság hiányában - mindegyik fél maga viseli.

A törvény idézett rendelkezéseire, valamint a felülvizsgálati kérelemben foglaltakra figyelemmel a jelen felülvizsgálati eljárás során abban a kérdésben kellett állást foglalni, hogy az egyik személygépkocsi kerekeitől felpattanó és a másik személygépkocsiban kárt okozó kő a veszélyes üzem működési körén belül vagy azon kívül felmerülő rendellenességként értékelhető-e. Ennek megválaszolása során abból kell kiindulni, hogy a jogszabály a rendellenesség fogalmát nem

szűkíti le a fokozott veszéllyel járó tevékenység eszközére. Az ugyanis mindig valamilyen konkrét módon körülhatárolható térben, jelentkezik, és annak egy meghatározott körében fejti ki hatását. A perbeli esetben ebbe a körbe mind a személygépkocsi, mind az általa igénybe vett közút, mind pedig az azon esetlegesen elhelyezkedő kő beletartozik. Ez a kő ugyanis önmagában vagy egy gyalogossal (kerékpárossal, lovas kocsival) találkozva nem jelent olyan veszélyforrást, mely egy másik személygépkocsi megsérülésének és károsodásának a lehetőségét hordozná magában. Az úttesten heverő kő csakis attól válik ilyenné, hogy azt egy komoly erőforrással rendelkező és számottevő sebességgel haladó jármű kereke úgy löki meg, hogy saját mozgási energiájából olyan mennyiséget ad át a kőnek, amelytől az alkalmassá válik a károkozásra. Ebből az következik, hogy a gépkocsi mozgási energiája és a kő súlya együttesen fejti ki károkozó hatást. Ezért annak felferődését a veszélyes üzem működésének körén belül jelentkező rendellenességként kell értékelni. Ez pedig kellő alapul szolgál a Ptk. 346. §-ának (2) bekezdésében foglalt jogkövetkezmény alkalmazásához.

Emiatt egyik korábban eljáró bíróság sem sértett jogszabályt, amikor a felperes keresetét ennek alapján bírálta el. Ezért a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275/A. § (1) bekezdésének megfelelően hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Pfv. VIII. 21.230/1998. sz.)

BH2005. 251.

A fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatásával okozott károokra irányadó felelősségi szabály alapján felel a kórház, ha orvosai a beteg műtétje előtt alkoholos vegyszerrel végzik a fertőtlenítést, egyben elektromos kést használnak, amely által kibocsátott szikra lángra lobbantja a fertőtlenítő vegyszert és a beteg súlyos égési sérüléseket szenved [1959. évi IV. törvény 339. §, 345. §; 1997. évi CLIV. tv. 77. §].

A felperesek édesapját - F. T. - 1999. december 8-án, 54 éves korában vette fel az alperes Belgyógyászati Klinikája a szívproblémáinak kivizsgálása végett. A vizsgálatok eredménye szívkoszorúér-szűkületet mutatott, és az ajánlott érátidaló szívműtét elvégzése végett a beteget december 14-én az alperes Szívsebészeti Klinikájára helyezték át és ott a műtétet december 16-án el is végezték. A műtét megkezdésekor az érzéstelenítés bevezetésekor, a betegnél kamrafibrilláció, majd szívmegállás következett be. Emiatt újraélesztésre, szívmasszázsra szorult. Közben az altatást folytatták, a műtési területet az alperes orvosa alkoholos oldattal fertőtlenítette, majd elektromos késsel a mellkas megnyitásához fogott. Az eszköz által kibocsátott elektromos szikra a szegycsont megnyitásakor lángra lobbantotta a még meg nem száradt alkoholos oldatot, és a beteg a testének mintegy 1/3-án másod- és harmadfokú égési sérüléseket szenvedett. A szívműtétet tovább folytatták, majd befejezték. Az égési sérülések miatt más kórházból felkért orvos december 18-án műtétet javasolt, ezért a beteget az alperes kórházban a K. utcai kórház orvosai december 21-én és 23-án megoperálták, majd december 27-én átszállították a K. utcai kórházba és ott kezelték 2000. január 7-ig. Ekkor az alperes Belgyógyászati Klinikájára helyezték, ahol az állapota egyre romlott, vérszegénység, vese- és májműködési zavarok, testszerte vizenyők alakultak ki, majd láz, végül a beteg tudatállapota is romlott, és január 12-én újból megállt a szíve. Az újraélesztése sikerrel járt, de az állapota egyre romlott, január 31-én már oxigénhiányos agykárosodást is diagnosztizáltak. A február 5-én bekövetkezett ismételt szívmegállás következtében a beteg meghalt.

A halottkém jelentése szerint az orvosi beavatkozás és a beteg halála között az okozati összefüggés feltételezhető, ezért a rendőrhatalóság intézkedését kérte.

A rendkívüli haláleset következtében a Budapesti Rendőr-főkapitányság V. Kerületi Rendőrkapitányságánál nyomozás indult ismeretlen tettes ellen, foglalkozás körében elkövetett halált okozó gondatlan veszélyeztetés vétségének alapos gyanúja miatt. A nyomozó hatóság elrendelte a holttest igazságügyi boncolását, amely február 11-én történt meg. Ennek eredményeképpen a boncolási jegyzőkönyvben előzetes véleményt adó orvos szakértők úgy foglaltak állást, hogy a beteg halála olyan szív-, keringési és légzési elégtelenség folytán állott be, amely a testfelület mintegy 35%-ára kiterjedő másod-, harmadfokú égési sérülésekre visszavezethető általános vérmérgeződés miatt következett be. A szakértők végül a teljes iratanyag ismeretében - szívsebész szakkonzulens igénybevételét követően - elkészített orvosszakértői véleményükben azt állapították meg, hogy a beteg operációja előtt a gyógyszeres műtési előkészítés elmaradt, tehát a műtetre nem készítették elő megfelelően, holott maga a szívműtét nem sürgős, hanem tervezett műtét volt, így a gyógyszeres előkészítésre mód és lehetőség lett volna. Ez a szakmai hiányosság nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a beteg a műtét bevezető szakában a klinikai halál állapotába került, és újraélesztésre szorult. Gyakorlatilag az újraélesztése közben került sor a mellkas megnyitására, de ilyen - vészhelyzetnek minősülő - körülmények között sem fogadható el

a fertőtlenítő oldat lángra lobbanása. Ennek lett egyenes következménye a testfelület 35%-ára kiterjedő égés, amely végül a beteg halálához vezetett.

A rendőrkapitányság a nyomozást bűncselekmény hiányában megszüntette.

A felperesek a keresetükben édesapjuk halála - és így az ő károsodásuk - folytán személyenként 5 000 000 forint nem vagyoni kártérítés és kamata, valamint 127 079 forint vagyoni kártérítés megfizetésére kérték az alperes kötelezését. A kártérítési felelősségét elsődlegesen az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 345. §-ának (1) bekezdésére, másodlagosan a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdésére alapították. Arra hivatkoztak, hogy az alperes orvosai megsértették az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eü. tv.) 77. §-ának (3) bekezdésében foglalt legnagyobb gondosság követelményét, mert a fertőtlenítésre használt alkoholos oldatot az operátor nem az előírt tűzveszélyességi foknak megfelelően használta, anélkül fogott hozzá a mellkas megnyitásához, hogy meggyőződött volna a vegyszer megszáradásáról. Az alperes késlekedett az égési felület műtéti ellátásával is, a beteg csak három nappal később került a K. utcai kórház orvosainak kezelése alá. Ez a késedelem hozzájárult az életveszélyes állapot kialakulásához, és végül a beteg halálához.

Álláspontjuk szerint az alperes által használt elektromos kés és az alkoholos oldat együttes használata fokozott veszéllyel járó tevékenységnek minősül. A fokozott veszélyt az eszköz technikai bonyolultsága és az adott közeg melletti tűzveszélyessége okozza és alapozza meg. Az alperes jogellenes és felróható magatartásával a személyhez fűződő jogaik, az egészséges és teljes családban éléshez való jogaik sérültek, ezért nem vagyoni kártérítésre jogosultak.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint az orvosai nem mulasztottak, és gondosan jártak el, amikor a klinikai halál állapotában levő betegnél elvégezték az életmentő beavatkozást, illetőleg amikor a szívsebészeti klinikán a további gyógykezelését végezték. A váratlanul kialakult helyzetben még a fertőtlenítés hiánya is elfogadható lenne, arra ugyanis nincs idő, hogy az orvos a fertőtlenítő szer felszáradására várjon. Az a tőle elvárható követelmény, hogy a birtokában levő eszközzel a lehető leggyorsabb időn belül mindent megtegyen az újraélesztés sikeréért. Az égési szövődmény neki nem róható fel.

A beavatkozó ugyancsak a kereset elutasítását kérte. Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletében megállapította az alperes kártérítési felelősségét néhai F. T. 2000. február 5-én bekövetkezett halálával kapcsolatos károkért. A rendelkezésre álló bizonyítékok - közöttük a nyomozati eljárásban készült szakértői vélemények - alapján tényként megállapította, hogy az alperes orvosai nem az Eü. tv. 77. §-ának (3) bekezdésében megfogalmazott legnagyobb gondossággal, és nem a beteg egészségi állapotának megfelelő szinten [Eü. tv. 75. § (3) bek., 76. § (1) bek.] látták el a felperesek hozzátartozóját a gyógykezelések során, miután a műtéti előkészítése nem történt meg, az elektromos kés használata során égési sérüléseket okoztak, és az égési sérüléseit sem kezelték megfelelő gondossággal, csak pár napos késedelem után került sor az égési sérülések szakorvos által történő ellátására és kezelésére. Az alperes kártérítési felelősségét ezért a Ptk. 348. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése alapján megállapította.

Az orvosi iratok és a szakértői vélemények alapján tényként állapította meg, hogy a beteg a műtét előtt szükséges gyógyszereket nem kapta meg, és ez szakmai mulasztás. A műtét tervezett műtét volt, a gyógyszeres előkészítésre mód és lehetőség lett volna. Ennek hiánya közrehatott a betegnek a műtét megkezdése előtti állapotához, a szívmegálláshoz. Emellett az alperes orvosai az operáció megkezdése előtt nem győződtek meg arról, hogy a gyúlékony vegyszer felszáradt-e az egész testfelületről, és olyan területre is lefolyt az alkoholos oldat, ahová - megfelelő gondosság esetén - nem kerülhetett volna. Ez azt eredményezte, hogy az elektromos eszköz szikrája folytán létrejött láng a műtéti területnél jóval nagyobb testfelületet égetett meg, súlyos mértékben.

Nem fogadta el az elsőfokú bíróság az alperes védekezését az időtényező tekintetében, és

kifejtette, hogy a fertőtlenítő szer - ha azt kellő körültekintéssel és a szakma szabályainak megfelelően használják - nem lobbanhat be. A veszélyhelyzet elhárítása során is be kell tartani a szakmai szabályokat, amely nem történt meg, és az adott helyzet nem jogosította fel az alperest arra, hogy indokolatlan és szükségtelen kárt okozzon. Az égési sérülések nem a szív-műtét szövődményei, ilyen kockázatot az adott műtéttel nem kell vállalnia a betegnek. Ez attól függetlenül bekövetkezett károsodás, amelynek megfelelő ellátásában az alperes orvosait mulasztás terheli, mert nem kérték haladéktalanul égési szakorvos vizsgálatát, erre csak december 18-án került sor. A mulasztás az égési szövődmények kialakulásához, ez pedig a beteg halálához vezetett.

A Ptk. 345. §-ának (1) bekezdésében foglaltak alkalmazására az elsőfokú bíróság nem látott alapot, és kifejtette, hogy az orvosi beavatkozásnál bármilyen elektromos eszközt használ az orvos, maga az orvosi beavatkozás nem minősíthető veszélyes üzemi tevékenységnek, és így az orvosi beavatkozásra az általános felelősségi szabályok az irányadók.

A közbenső ítélet ellen a felperesek és az alperes is fellebbezést nyújtott be.

A felperesek a fellebbezésükben a közbenső ítélet indokolásának a megváltoztatását, és annak megállapítását kérték, hogy az alperes kártérítési felelőssége a Ptk. 345. §-ának (1) bekezdése alapján is fennáll. Álláspontjuk szerint az alperes a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség szabályai alapján is köteles a helytállásra, mert az elektromos kés és a legmagasabb tűzveszélyességi osztályba tartozó fertőtlenítő vegyszer használata olyan fokozott kockázatot, veszélyt rejt magában, amely indokolja a felróhatóságtól független felelősségi szabály alkalmazását. Amennyiben az orvosi tevékenységet csak az elektromos eszköz és a gyúlékony vegyszer felhasználásával együtt lehet kifejtetni, akkor az a fokozott veszéllyel járó tevékenység körébe tartozik. Itt nem az eszköz hibájáról, rendellenességéről van szó, hanem az eszköz használójának a hibájáról, szabályszegéséről, amely ugyancsak megalapozza a szigorúbb felelősségi szabály alkalmazását.

Az alperes a fellebbezésében a közbenső ítélet megváltoztatását és a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint tévesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a beteg műtét előtti gyógyszeres előkészítése nem történt meg. A december 16-ai altatási jegyzőkönyvben szerepel, hogy a műtőasztalon milyen gyógyszereket kapott, a műteti előkészítéshez használt külön lapon pedig az, hogy este milyen gyógyszereket kapott, a lázlapon pedig az, hogy reggel mit kapott. A műteti előkészítése megfelelően megtörtént, a kamrafibrillációhoz vezető infarktus bármikor bekövetkezhetett volna. Arra hivatkozott az alperes, hogy a betegnél a narkózis bevezetésekor szív-megállás következett be, és az újraélesztésre csak nyitott mellkas mellett volt esély, ha a beteg keringését mielőbb a szív-motor veszi át. Ilyen helyzetben, a beteg érdeke miatti sietség következtében került nagyobb mennyiségű alkoholos lemosó szer a betegre, és az elektromos kés rutinszerű használatára, hogy a mellkas lehető leggyorsabb megnyitásával a direkt szív-masszázs megtörténhessen. Ha az elsőfokú ítélet szerinti elvárható magatartást tanúsítja az orvos, a beteg újraélesztésére nem lett volna esély.

Az alperes az égési sérülések ellátása körében arra hivatkozott, hogy az égett felületek szakszerű ellátása azonnal megtörtént, és amikor felismerhetővé vált az égés kiterjedése, súlyossága, azonnal megfelelő szakemberhez fordultak. Álláspontja szerint a klinikai halál állapotában levő beteg újraélesztése kapcsán keletkezett sérülés nem alapozhatja meg a felelősségét. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a büntetőjogi felelősség szempontjából elkészült szakértői vélemények alapján döntött, és nem rendelt ki olyan szakértőt, aki a műteti előkészítés adatait, az égési sérülések ellátását megfelelően értékelhette volna. Kérte erre vonatkozóan a bizonyítás kiegészítését. Álláspontjának alátámasztására becsatolta a másodfokú eljárásban dr. B. I. orvosszakértői véleményét és annak kiegészítését.

A felperesek ellenkérelmükben az ő fellebbezésükkel nem érintett körben a közbenső ítélet helybenhagyását kérték.

A beavatkozó az alperes jogi álláspontjával egyetértett.

A felperesek fellebbezése alapos, az alperes fellebbezése azonban alaptalan.

Az alperes kártérítési felelősségének megítéléséhez szükséges körben az elsőfokú bíróság a bizonyítást lefolytatta, és a felelősség szempontjából lényeges, egymásra épülő, egymásból következő mozzanatok - a műtéti előkészítés hiánya, a műtétnél történtek, az égési sérülések kezelése, kezeltetése - jelentőségét helyesen értékelte. Helyes az érdemi döntése is, annak jogi indokaival azonban a Legfelsőbb Bíróság csak részben ért egyet. A rendelkezésre álló orvosi iratokból és az azokra épülő szakértői véleményekből helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a beteg műtét előtti gyógyszeres előkészítése elmaradt. Az alperes által hivatkozott gyógyszerek közül írásbeli dokumentáció csak a műtőasztalon beadott gyógyszerekről áll rendelkezésre, az altatóorvos, illetőleg a nővér tanúvallomásában említett gyógyszerek dokumentációja hiányzik, és csak az állapítható meg, hogy a beteg a szokásos gyógyszereit megkapta, ezek azonban nem azonosak a műtéti előkészítésnél szükséges gyógyszerekkel. Az alperes által a fellebbezési eljárásban saját álláspontjának megerősítésére becsatolt orvosszakértői vélemény az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 235. §-ának (1) bekezdése értelmében amúgy sem lenne értékelhető, de nem is alkalmas az alperes álláspontjának bizonyítására. Az elsőfokú bíróság a műtéti előkészítés szakaszában történt, az alperest terhelő hibát a bizonyítékok Pp. 206. §-ának (1) bekezdése alapján helyesen állapította meg. E hibának azonban az alperes kártérítési felelőssége szempontjából jelentősége nincs, mert ténykérdés, hogy a beteg a műtőasztalon a klinikai halál állapotába került - lehet, hogy a műtéti előkészítés elmaradása miatt, de lehet, hogy attól független okból - és innen indult az a további két mozzanat, amelyeknek a kártérítési felelősség szempontjából jogi jelentőségük van. A műtétnél történtek körében a felperesek a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdéséből következően és a Pp. 164. §-ának (1) bekezdése szerinti eljárási szabály folytán őket terhelő bizonyítási kötelezettségnek eleget tettek. Kérdés csupán az lehetett, hogy az alperes a kártérítési felelősség alól ki tudja-e menteni magát.

Helyesen fejtette ki az elsőfokú bíróság, hogy az alperes a felróhatóságon alapuló felelősségi forma [Ptk. 339. § (1) bek.] alkalmazása esetében sem tudja kimenteni magát. E tekintetben az elsőfokú bíróság közbenső ítélete helyes, de a felperesek fellebbezésében foglaltakra figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság álláspontja a következő:

A műtét adott helyzetében, amikor fertőtlenítő szerként alkoholos vegyszeres lemosást alkalmaztak, és egyúttal elkezdték a szegycsont felnyitását is elektromos késsel, akkor az alperes orvosai e két, önmagában is veszélyes szer, illetőleg eszköz együttes használatával fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytattak. Ebből pedig az alperesnek a Ptk. 345. §-ának (1) bekezdésén alapuló felelőssége következik. Ennek az alapja az, hogy a veszélyes eszközök együttes alkalmazásánál csekély hiba is aránytalanul súlyos következménnyel jár. Maguk az orvosok sem gondoltak a vegyszer felgyulladásának lehetőségére, illetőleg arról nem tudtak, azzal nem is számoltak. A Legfelsőbb Bíróságnak az adott esetre elfoglalt álláspontja nem változtat az orvoslással kapcsolatban kialakult megítélésen, miszerint maga az orvosi tevékenység és az alkalmazott eszközök, műszerek, anyagok, sokszor önmagukban is veszélyesek, mégsem alkalmazandó a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó felelősségi szabály, amely felróhatóságtól független tárgyi felelősség. Az orvoslás módszereinek és eszközeinek fejlődése kétségtelen, ezek azonban a gyógyítás eredményességét szolgálják, de kétségkívül kockázatot is hordoznak magukban. Ezért sem állítható, hogy valamely eszköz, illetőleg anyag önmagában való veszélyessége megalapozza a Ptk. 345. §-ának (1) bekezdésében foglalt alkalmazását. Akkor azonban, - miként a perbeli esetben - ha a magas fokban gyúlékony fertőtlenítő anyag alkalmazása

mellett egyidejűleg olyan eszköz használata is történik, amely a szokásosat meghaladó kockázatot jelent, akkor a fokozott felelősségi szabály alkalmazása megállapítható. Ennek alapján pedig az alperes kimentése nem lehetséges, és önmagában is alapja lehet a kártérítési felelősségének.

A kifejtettekre figyelemmel a felperesek fellebbezésében foglaltakkal - miszerint az alperes kártérítési felelőssége a Ptk. 345. §-ának (1) bekezdése alapján is megállapítható - a Legfelsőbb Bíróság egyetért.

A beteg égési sérüléseinek kezelése - kezeltetése - körében a felperesek bizonyították, hogy az alperes orvosai részéről történt olyan hiba, mulasztás, amely a beteg halálához vezetett. Az alperes e körben sem tudta kimenteni magát a felelősség alól. Tény, hogy a beteg a műtétnél olyan súlyos égési sérüléseket szenvedett, amelyek - különös figyelemmel az állapotára - azonnali ellátást igényeltek. Sérüléseinek súlyát azonban az alperes orvosai alábecsülték, és ezért csak késve kérték az égési sérülések megállapításában, ellátásában jártas szakorvos véleményét.

A két-három napos mulasztás soknak ítéltető, mert a K. utcai kórházból az alpereshez érkezett szakemberek - a beteg nem volt szállítható állapotban - is csak ehhez képest tudták elvégezni az égési sérülések operációit, és csak ezt követően - december 27-én - kerülhetett át a beteg a szakintézménybe. Az alperes részéről a fokozott gondosság tanúsításának követelménye gyorsabb cselekvést igényelt volna. Maga az alperes hivatkozott a fellebbezésében arra, hogy amikor felismerhetővé vált az égés kiterjedése, és súlyossága, akkor fordult szakemberhez. Ez nem elfogadható.

A szívműtétnél a beteg égési sérüléseket szenvedett, elvárható volt a közreműködő orvosoktól, hogy azonnal intézkedjenek. Az pedig a szakértői véleményekből megállapítható, hogy az égés szövődményei, a fertőzések vezettek a beteg halálához.

Alaptalanul hivatkozott az alperes arra, hogy a nyomozati eljárásban készült iratok, így a szakértői és szakmai vélemények bizonyítékként nem értékelhetők. A nyomozati eljárás tárgya a büntetőjogi felelősség kérdése volt, de az ott készült szakvélemények a polgári jogi kártérítési felelősség szempontjából lényeges minden kérdésre kitértek. Ennek alapján - figyelemmel a perben rendelkezésre álló egyéb bizonyítékokra - a jogvita érdemben elbírálható volt, az alperes által indítványozott további szakértői bizonyítást alappal mellőzte az elsőfokú bíróság. A bizonyítási eljárás kiegészítésére a másodfokú eljárásban sem volt alap.

A kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján helybenhagyta. (Legf. Bír. Pf. III. 25.423/2002. sz.)

BH2000. 402.

A vadnak gyorsforgalmi utakon való hirtelen felbukkanása a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett elháríthatatlan oknak (rendellenességnek) minősül [1959. évi IV. törvény 346. § (2)-(3) bekezdés, 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet 25. § (1) bekezdés, 26. § (1) és (4) bekezdés].

A felperes 1997. március 25-én éjjel Audi típusú személygépkocsijával az M1-es autópályán haladt, mintegy 120 km/óra sebességgel. A vadveszélyt jelző táblát követően a 82. kilométerszelvénybe érve az autópályát megosztó bozotos, korláttal elzárt területől őzbak ugrott közvetlenül a jármű elé, amellyel a frontális ütközés nem volt elkerülhető. A gépkocsiban jelentős összegű kár keletkezett, az őzbak pedig elhullott.

A felperes keresetében 810 781 forint kártérítés és kamata megfizetésére kérte a vadásztársaság alperes kötelezését; az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú bíróság ítéletében kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 729 703 forintot és annak 1997. március 26. napjától a kifizetésig járó évi 20%-os kamatát és 85 150 forint perköltséget; az ezt meghaladó keresetet elutasította.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezéseit megváltoztatta, és a keresetet teljes egészében elutasította. A jogerős ítélet indokolása szerint a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény 75. §-ának (3) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a vadászatra jogosult a polgári törvénykönyvnek a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályai szerint köteles megtéríteni a károsultnak a vad által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt. A peres felek egyező előadása, valamint a peradatok mérlegelése alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy adott esetben a kár bekövetkezése egyik félnek sem róható fel, ennél fogva az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 346. §-ának (1) bekezdése alapján az egymás közti viszonyukban a kártérítési felelősség általános szabálya [Ptk. 339. § (1) bekezdés] nem alkalmazható. Miután a vadnak a szabad természet az élettere, így szükségszerűen keresztülhalad a közúton is, amely évszázados vadváltóinak része. Következésképpen az a tény, hogy a vad a közútra került, nem minősül rendellenes helyzetnek sem; tehát a vadászatra jogosult felelőssége a Ptk. 346. §-ának (2) bekezdése alapján sem áll meg. A káreseménnyel összefüggésben így egyik fél terhén sem állapítható meg felróhatóság, illetve rendellenesség, ezért a Ptk. 346. §-a (3) bekezdésének második fordulata alapján mindkét fél a saját kárának viselésére köteles.

A jogerős ítélet ellen - annak hatályon kívül helyezése és az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyása végett - a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet. Álláspontja szerint az alperes fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenességnek minősül az, hogy a vadon élő állat az autópályára feljutott, és ott súlyos balesetet okozott. Jogszabályt sértett tehát a másodfokú bíróság, amikor az alperes felelősségét illetően a Ptk. 346. §-a (2) bekezdésének rendelkezését nem tartotta a perben alkalmazhatónak.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.

Előrebocsátja a Legfelsőbb Bíróság, hogy a jogerős ítéletet az 1952. évi III. törvény 275. §-ának (2) bekezdése alapján csak a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta felül, de nem érinthette az elsőfokú bíróságnak a keresetet részben elutasító - fellebbezéssel sem támadott - rendelkezését.

A felülvizsgálati kérelem alapos.

Helytállóan fejtette ki jogerős ítéletében a bíróság, hogy a vadászatra jogosult (fokozott veszéllyel járó) tevékenysége körében nem minősíthető rendellenességnek az a körülmény, hogy a vad a közúton feltűnik, és ott áthalad. Ez az általános megállapítás azonban - ellentétben a jogerős ítéletben részletezett állásponttal - az autópályára nem vonatkoztatható. A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (a továbbiakban: KRESZ) 26. §-ának (1) bekezdése határozza meg a járművezetők részére az abszolút sebességhatárokat, míg a KRESZ 25. § (1) bekezdése és a 26. § (4) bekezdése az ún. relatív sebességhatárokat illetően ad eligazítást. A jármű vezetőjének elsősorban a közút jellegéből, az út tényleges forgalmából kell megítélnie azt, hogy reálisan milyen akadállyal kell számolnia. Gyorsforgalmi utak (autópályák és autóutak) esetében a járművezetőnek - a KRESZ tiltó rendelkezése folytán - gyalogos, illetve lassú jármű feltűnésével nem kell számolnia, ehhez képest (a forgalom ütemének az út jellegéből adódó fenntartása érdekében is) a szóban forgó utakon közlekedő járművek sebessége az egyéb közutakhoz viszonyítva lényegesen magasabb. A nagyobb sebesség folytán viszont - ide nem értve a kellő körültekintés elmulasztását vagy a relatív gyorshajtást, illetőleg a felróhatóság egyéb lehetséges eseteit - gyakran objektíve elkerülhetetlenné válik a gépjármű elé ugró vaddal való ütközés. E sajátos helyzetben a vadnak a gyorsforgalmi utakon való hirtelen felbukkanása a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett elháríthatatlan oknak („rendellenességnek”) minősül, s a Ptk. 346. §-a (2) bekezdésének kockázattelepítő szabálya alapján a kár megtérítésére a vadászatra jogosult köteles.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság az 1952. évi III. törvény 275/A. §-ának (2) bekezdése alapján a jogszabálysértő másodfokú határozatot hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. (Legf. Bír. Pfv. VI. 23.366/1998. sz.)